

Univerzita Karlova v Praze

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavel Walter

**Pastorační péče o lidi s tělesným
postižením – teorie a praxe**

**Pastoral care of persons with physical
disabilities – theory and application**

Praha 2021 Vedoucí práce: MUDr. Mgr. et Mgr. Ludmila Bartůšková, PhD.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. dubna 2021

Bibliografická citace

Pastorační péče o lidi s tělesným postižením – teorie a praxe [rukopis]: diplomová práce / Pavel Walter; vedoucí práce: Ludmila Bartůšková -- Praha, 2021. -- 119 s.

Anotace

Diplomová práce se snaží mapovat a analyzovat pastorační péči osob s tělesným postižením v České republice, a to jak po teoretické, tak praktické stránce. Pro teoretický okruh tématu využívá primárně odbornou literaturu z oblasti neurologie, psychologie a sociologie. V teoretické části neopomíjí ani sociální politiku státu, která by měla být těmto lidem nápomocná. Značný důraz se v tomto směru klade rovněž na biblické a církevní učení. Pro analýzu praktické stránky tématu je použita odborná literatura z oblasti speciální pedagogiky a pastorační teologie, především však autor čerpá z praktických zkušeností respondentů dotazníkového šetření, které vzniklo v rámci této diplomové práce.

První dvě kapitoly charakterizují tělesné postižení z pohledu neurologie a psychologie. Třetí kapitola analyzuje po teoretické stránce postoj společnosti a státu k této problematice. Čtvrtá a pátá kapitola se pak věnuje otázce zdravotního postižení z hlediska Bible a církevních dokumentů.

Další kapitola mapuje sociální činnost charitních organizací v České republice a služby, které tyto organizace poskytují osobám s tělesným, ale i jiným typem postižení. Sedmá kapitola analyzuje praktický přístup k těmto lidem a komunikaci s nimi jak ze strany většinové společnosti, tak ze strany pastorační péče duchovních, pastoračních asistentů či běžných věřících. Poslední kapitola přináší jednotlivá řešení, která by mohla onen přístup a komunikaci v mnohém napravit či dokonce výrazně zlepšit. Uváděná řešení jsou navrhována jak odborníky na danou problematiku, tak respondenty zmiňovaného dotazníkového šetření.

Klíčová slova

lidé s tělesným postižením; společnost; stát; Bible; pastorační péče; historický kontext; sociální učení katolické církve; dotazníkové šetření

Abstract

The diploma thesis strives to map and analyze the pastoral care of people with disabilities in the Czech Republic, both theoretically and practically. The theoretical scope of the topic uses primarily scientific literature from the field of neurology, psychology and sociology. In this theoretical part, it does not ignore the social policy of the state, which should help these people. Great emphasis is also placed on biblical and ecclesiastical teachings. Professional literature from the field of special pedagogy and pastoral theology is used as well for analysing the practical aspects of the topic, but mainly it draws from the practical experience of respondents to the questionnaire created in the framework of this thesis.

The first two chapters describe physical disabilities from the perspective of neurology and psychology. The third chapter analyses theoretically attitude of society and the state to this issue. The fourth and fifth chapters deal with the question of disability in terms of Bible and church documents.

The next chapter maps the social activities and services of charities in the Czech Republic which are provided to people with physical and other types of disabilities. The seventh chapter analyses the practical approach and communication of these people, both by the majority of society and by the pastoral care of clergy, pastoral assistants or ordinary believers. The final chapter then presents individual solutions that could do much to correct or even significantly improve access and communication. The solutions are proposed both by experts on the given issue and by the respondents of the previously mentioned questionnaire.

Keywords

people with physical disabilities; society; state; Bible; pastoral care; historical context; Catholic social teaching; questionnaire

Počet znaků (včetně mezer): 144 923

Poděkování

Děkuji vedoucí své práce Ludmile Bartůškové za odborné rady a mnohá povzbuzení. Také děkuji Veronice Kabičkové a manželům Jankovým za jazykové korektury a laskavé připomínky k samotnému textu. Vážím si rovněž psychické i duchovní podpory ze strany své rodiny, spolubydlících na studentských kolejích, ostatních přátel i kněží Petra Vacíka SJ a Františka Hylmara SJ. Můj vděk náleží i těm lidem, kteří mi v průběhu mého života ukazovali, jak negativní, tak pozitivní a důstojný přístup k lidem s postižením, zvláště pak k mé osobě, neboť právě toto chování bylo velkou motivací pro vznik této práce.

Především však velké poděkování patří všem respondentům a respondentkám, kteří mě neodmítli a zúčastnili se dotazníkového šetření, které se stalo výrazným zdrojem informací pro praktickou část práce.

Obsah

Úvod	8
1. Zdravotní postižení	9
1.1 Charakteristika zdravotního postižení	9
1.2 Osoby s tělesným postižením	10
1.2.1 Dětská mozková obrna	11
1.2.2 Svalové dystrofie	13
1.2.3 Ostatní tělesná postižení	14
2. Osoby s tělesným postižením z pohledu psychologie	16
2.1 Získané tělesné postižení	16
2.2 Vrozené tělesné postižení	17
3. Osoby s tělesným postižením a společnost.....	20
3.1 Společnost.....	20
3.2 Stát.....	21
4. Pohled Písma svatého na osoby s postižením.....	25
5. Pastorační činnost zaměřená na osoby s postižením z pohledu historie a církevních dokumentů.....	27
5.1 Historický kontext	27
5.2 Vývoj sociálního učení církve	30
5.2.1 Sociální encykliky	30
5.2.2 Gaudium et spes.....	32
5.2.3 Kompendium sociální nauky církve	33
6. Pastorační činnost charitních organizací v ČR	35
6.1 Charita ČR	35
6.2 Maltézská pomoc	36
6.3 Mezinárodní setkání vozíčkářů.....	38
7. Pohled na osoby s tělesným postižením v praxi	40

7.1 Dotazníky.....	40
7.1.1 Dotazník pro osoby s handicapem.....	40
7.1.2 Dotazník pro pečující osoby, instituce, duchovní, pastorační asistenty... ..	41
7.2 Osoby s tělesným postižením a společnost v praxi	42
7.3 Pastorace osob s tělesným postižením ve farnostech	45
8. Změna přístupu k lidem s tělesným postižením	48
8.1 Řešení z pohledu odborné literatury	48
8.1.1 Pohled speciálního pedagoga.....	48
8.1.2 Pohled pastorálního teologa.....	49
8.1.3 Řešení problematiky na základě dvou vysokoškolských prací	51
8.2 Řešení na základě dotazníkového šetření	54
8.2.1 Řešení z pohledu osob s tělesným postižením.....	54
8.2.2 Řešení z pohledu „pečujících osob“	55
Závěr	58
Seznam zkratk.....	60
Seznam literatury a elektronických zdrojů	61
Prameny	61
Literatura	61
Elektronické zdroje.....	63
Přílohy	66
Příloha 1: Dopis respondentům	67
Příloha 2: Dotazníky pro osoby s handicapem	68
Příloha 3: Dotazníky pro pečující osoby, instituce, duchovní, pastorační asistenti a jiné osoby.....	71

Úvod

Na podzim roku 2019 jsme oslavili 30 let od pádu komunistického režimu v naší zemi. Toto období demokracie nám, podle mého názoru, přineslo především mnoho nových možností (můžeme svobodně cestovat, podnikat, studovat atd.). Církve a jiné náboženské společnosti mohou svobodně a beze strachu provádět svoji činnost, na jejíž jeden aspekt se v této práci především zaměříme. Cílem práce je totiž sonda do pastorační činnosti církve v České republice k lidem s tělesným postižením na základě sociálního učení církve a dotazníkového šetření, které se uskutečnilo v rámci této práce.

Nabízí se otázka, do jaké míry oprávněná, zda je vůbec nutné toto téma zpracovávat. Křesťané jsou přece vedeni Kristovým učením k tomu, aby milovali svého bližního jako sami sebe.¹ Na základě tohoto výroku se „věřící“, ale i „nevěřící“ domnívají, že křesťané jsou povinni pomoci každému člověku, který má nějaký handicap, a že dokonce intuitivně vědí, jak tomu člověku pomoci a jak se k němu chovat. Ze své vlastní zkušenosti ale vím, že tomu tak není.

Pro pochopení daného problému si však nejdříve ve stručnosti budeme charakterizovat, co je to zdravotní postižení. Klasifikujeme různé druhy tělesného postižení a svoji pozornost zaměříme na dvě asi nejčastější onemocnění, jimiž jsou dětská mozková obrna a svalové dystrofie.

Následně si u těchto osob nastíníme i tzv. proces psychického vyrovnávání se se svým zdravotním stavem. Uvedeme si nejčastější předsudky či mýty, se kterými se tito lidé setkávají ve společnosti, a shrneme, co v této oblasti pro osoby s tělesným postižením zatím podnikl stát.

Poté si ukážeme, jak na zdravotně postižené pohlíží Bible. Také pojednáme o tom, jak na problematiku nahlíží sociálním učením katolické církve, které je formulováno v Kompendiu sociální nauky církve a v sociálních encyklikách některých papežů.

V praktické části práce zmapujeme v rámci charitativních organizací v České republice různé způsoby pomoci lidem s tělesným postižením (denní stacionáře, domácí péče, asistenční služby atd.). Připomeneme si i křesťanské akce, které se zvláště zaměřují na osoby s postižením, a podíváme se na různé pastorační aktivity z této oblasti v jednotlivých farnostech, které s těmito lidmi mají své zkušenosti. Zároveň budeme analyzovat klady a zápory dosavadní pastorační péče s osobami s tělesným postižením v našem státě. V závěru práce pak uvedeme pár základních praktických rad, jak se k lidem s postižením chovat.

¹ Lk 10,27.

1. Zdravotní postižení

1.1 Charakteristika zdravotního postižení

Zdravotní postižení je jistá abnormalita, jež postihuje člověka, a tím ho implicitně či explicitně odděluje od běžné populace. Jsou to často viditelné abnormality (mentální, zrakové, sluchové, řečové, tělesné), ale také mohou být našemu zraku naprosto skryty, jež jsou pak důsledkem velmi vážných chorob (např. diabetes, Crohnova nemoc a další). Dělení, které uvádíme, je však velmi jednoduché, neboť každé z těchto postižení se dále dělí i podle toho, do jaké míry je jedinec postižený, na mírné, středně těžké a těžké.²

Dnes také rozlišujeme pojmy poškození, postižení a omezení, které vycházejí z anglických slov *impairment*, *disability* a *handicap*, podle klasifikace Světové zdravotnické organizace (WHO) z roku 2009. Poškození neboli porucha vychází z anglického slova „*impairment*“ a ve vztahu k osobám se zdravotním postižením se jedná pouze o zpřesňující popis, který říká, jaký orgán byl v důsledku nemoci poškozen, například při cévní mozkové příhodě byl poškozen mozek, při astmatu se jednalo o poškození plic atd. Následně postižení – anglicky „*disability*“ – je důsledek onoho zdravotního poškození. Je však správné uvést, že překlad slova „*disability*“ není úplně přesný, lepší je použít místo pojmu „postižení“ pojem „snížená schopnost.“ Zdravotním omezením neboli anglicky *handicap* máme na mysli aktivity, které nemůže člověk vykonávat kvůli své snížené schopnosti³ (člověk se zrakovým postižením si nepřečte běžnou knihu, osoba se sluchovým postižením si neposlechne „Ódu na radost“ od Ludwiga van Beethovena atd.). V textu se primárně budeme držet pojmů s postižením nebo s handicapem, a to z důvodu obecného používání těchto pojmů ve společnosti pro označení lidí s daným postižením.

Zastavme se ještě nad vývojem terminologie v této oblasti. Ještě v nedávné minulosti bychom bez výčitek svědomí označovali osoby s jakýmkoli handicapem za „kriply“, „mrzáky“, „nedochůdčata“ atd. a nikdo by se nad tím nepozastavoval. Dnes však stejné termíny znějí urážlivě či pejorativně. Kvůli zachování rovnosti a důstojnosti mezi lidmi se pochopitelně od těchto termínů upouštělo a v devadesátých letech 20. století bylo běžné tyto lidi označovat především podle jejich postižení. Proto jsme mohli zaslechnout, že pan XY je neslyšící, ten člověk je nevidomý či on je tělesně postižený / handicapovaný. Tato terminologie je však již také minulostí, neboť aby se dosáhlo plné rovnocennosti, častěji se již vyžaduje především ve

² MICHALÍK, Jan. Charakteristika zdravotního postižení. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 34–35.

³ KUDLÁČEK, Miroslav. *Svět dětské mozkové obrny: nahlížení vlastního postižení v průběhu socializace*. Praha: Portál, 2012, s.46–49.

veřejných institucích termín: „osoba se zrakovým / sluchovým / tělesným... postižením“⁴. Avšak je zde na místě říct, že ony starší termíny nijak nezanikly, ale staly se z nich slangové výrazy, které se používají v dané konkrétní komunitě, například osob s tělesným postižením. Tam je to totiž do určité míry v pořádku, protože jsou si všichni rovni a nijak je to vzájemně neuráží. Výstižně to popsal ve své studii E. Goffman, který ve svém dětství chodil na ryby s mladými Afroameričany:

Na počátku v mé přítomnosti používali výraz „negro“⁵. Jak jsme rybařili stále častěji, začali se přede mnou škádlit a oslovovat se výrazem „nigger“.⁶ Skutečná změna tedy byla v tom, že začali používat slovo „nigger“ v legraci, zatímco předtím nebyli vůbec schopni je vyslovit.⁷

Tento příklad jen ilustruje, že používání určitých pejorativních výrazů vně konkrétní komunity je něco naprosto jiného než na veřejnosti, kde je takové označení, pro člověka naprosto nepatřičné a dehonestující. Avšak je dobře, že si naše společnost tento rozdíl v používání daných výrazů pomalu a jistě uvědomuje.

1.2 Osoby s tělesným postižením

Osoby s tělesným postižením tvoří nejenom v naší republice, ale po celém světě velkou a zároveň, co se týče postižení, rozmanitou skupinu obyvatel. Zpravidla se jedná o dvě skupiny lidí, a to o osoby s chronickým nebo lokomočním postižením. Člověk s chronickým onemocněním se mezi obyvatele s tělesným postižením počítá tehdy, jsou-li v důsledku jeho nemoci poškozeny či oslabeny jeho fyzické funkce a rapidně se tak snižuje kvalita jeho života. Často dochází dokonce ke značnému omezení pohybu. Na první pohled není chronické onemocnění obvykle tak viditelné jako lokomoční postižení.⁸

U tělesného neboli lokomočního postižení dochází ke značnému omezení hybnosti, které může vést až ke znemožnění pohybu. Toto postižení rovněž provází dysfunkce motorické koordinace, s níž často souvisí vývojová vada nebo ztráta funkčnosti pohybového a nosného aparátu. Postižena může být centrální nebo periferní nervová soustava. Nehybnost může být

⁴ MICHALÍK, Jan. Charakteristika zdravotního postižení. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 32–33.

⁵ Nejspíše se jednalo v první polovině 20. století v USA o korektní výraz pro Američany afrického původu (P. W.).

⁶ Čti „negr“ (P. W.).

⁷ GOFFMAN, Erving. *Stigma: poznámky k problému zvládnutí narušené identity*. Překlad Tomáš Prášek. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 40.

⁸ NOVOSAD, Libor. Lidé s tělesným postižením. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 186.

také způsobena amputací končetiny či její deformací. Tato poškození jsou často velmi viditelná. Při somatických postiženích též rozlišujeme, zda jsou vrozená (např. DMO) nebo získaná (např. poškození míchy v důsledku úrazu).⁹

Je zřejmé, že načrtnuté rozdělení osob s tělesným postižením je opět velmi povrchní, protože vždy záleží na závažnosti a individuálních projevech somatického omezení. Názorným příkladem nám může být člověk s astmatem čili onemocněním dýchacích cest. Někdy mohou být projevy astmatu tak malé, že si o daném člověku budeme myslet, že se jen občas rychleji zadýchá, ale jinak je naprosto zdravý. U někoho může naopak astma působit tak destruktivně, že není schopen dojít si ani do nejbližšího obchodu nakoupit. Zaměříme se však nyní na dvě velmi časté formy vrozeného tělesného postižení. Jedná se o dětskou mozkovou obrnu (DMO) a svalové dystrofie.

1.2.1 Dětská mozková obrna

Dětská mozková obrna může vzniknout u dítěte z mnoha příčin, a to v prenatálním, perinatálním i postnatálním období.¹⁰ V odborné literatuře se setkáme s jejími dvěma definicemi. Ivan Lesný uvádí ve své publikaci, že dětská mozková obrna je poškození mozku dítěte. Onemocnění se podle něj projevuje v poruchách a vývoji pohybu dítěte. Následně Lesný přiznává, že tato definice není naprosto přesná, na druhou stranu zachycuje především narušený vývoj v hybnosti pacienta, což je pro něj jako pro neurologa určující.¹¹

Psychologové Z. Matějček a J. Langmeier definují dětskou mozkovou obrnu jako onemocnění, které se projevuje opožděním lokomočního vývoje, jenž je patrné v úplné nebo částečné ztrátě hybnosti. Ta je provázána narušením svalového napětí a kvalitou pohybové koordinace. Svalové napětí může být příliš silné, nebo naopak příliš slabé. V prvním případě dochází k častým křečím, v tom druhém je svalstvo ochablé a nevýkonné. Chorobu často doprovázejí i další vady, ať už smyslového nebo duševního charakteru.¹²

Z druhé definice je zřejmé, že dětská mozková obrna není onemocnění, u kterého bychom jednoznačně věděli, jaká část mozku byla poškozena, a tudíž ani nevíme, jaký bude psychomotorický vývoj dítěte. Prakticky se můžeme setkat se spastickou nebo nespastickou formou DMO. Spastickou formu lze dále rozdělit na diparetickou, hemiparetickou a

⁹ Tamtéž, s. 186–188.

¹⁰ LESNÝ, Ivan a kol. *Dětská mozková obrna ze stanoviska neurologa*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1972, s. 42–44.

¹¹ Tamtéž, s. 10.

¹² MATĚJČEK, Zdeněk a LANGMEIER, Josef. *Počátky našeho duševního života*. Praha: Panorama, 1986, s. 257.

kvadraparetickou. Samotnou spasticitou je míněna svalová ztuhlost, která způsobuje, že dítě není schopno aktivně natáhnout dané končetiny a má je stále pokrčené. Při diparéze jsou svalovým tonem postihnuty dolní končetiny. Tito lidé jsou často nejistí při chůzi, špatně došlapují na paty, chodí po špičkách, stáčejí kolena k sobě a ve většině případů používají jako oporu francouzské hole, chodítka nebo jsou zcela odkázáni na invalidní vozík. V případě hemiparézy se jedná o postižení pravé nebo levé poloviny, a to horní i dolní končetiny. Její projevy nejsou často na první dojem tak zřejmé, avšak při chůzi tito lidé víceméně dopadávají na postiženou nohu a paretická ruka není zcela uvolněna, ba naopak je většinu času v zatnuté poloze a je neaktivní. U kvadraparézy se logicky jedná o ochrnutí všech čtyř končetin, takže člověk postižený touto formou DMO je prakticky připoután na invalidní vozík a ve většině případů je narušen i jeho mentální vývoj.¹³

Nespastické formy se dále dělí na dyskinetickou a hypotonickou.¹⁴ Dyskinetická forma se projevuje abnormálními pohyby těla, jež nejsou úplně ovlivnitelné vůlí. Tím dochází k narušení koordinace pohybů nebo regulaci svalového napětí.¹⁵ Při hypotonické formě dochází k ochabnutí svalstva. Děti s touto formou DMO jsou většinou klidné a pohybově výrazně chudé.¹⁶ Během vývoje dítěte se velmi často tato forma proměňuje v některou spastickou, někdy i v dyskinetickou formu onemocnění.¹⁷

Je zřejmé, že DMO nelze zcela vyléčit, přesto existují různé léčebné techniky nebo operativní zákroky, jejichž cílem je zmírňovat následky onemocnění a pomoci člověku s touto diagnózou, alespoň po fyzické stránce, k plnohodnotnému životu. Předně je třeba zdůraznit, že je tato léčba nikdy nekončícím procesem. Jedná se totiž většinou o tělesné cvičení založené buď na konceptu Václava Vojty, nebo manželů Bobathových. Vojtův koncept se zakládá na předpokladu, že dítě s DMO ztratilo genetickou výbavu přirozených pohybových vzorů, které je však možné pomocí reflexních bodů na těle opět vyvolat a upevnit. Manželé Bobathovi svůj rehabilitační koncept zakládají na predikci pohybových vzorů, které se běžně vyskytují u daného typu parézy. Jde zde především o to tyto pohybové vzory znát a vědět, v kterém období tělesného vývoje dítěte s DMO přicházejí, aby bylo možné jim účinně předcházet konkrétními cviky.¹⁸

¹³ KUDLÁČEK, Miroslav. *Svět dětské mozkové obrny*, s. 34–38.

¹⁴ LESNÝ, Ivan. *Dětská mozková obrna*, s. 23.

¹⁵ KRAUS, Josef a kol. *Dětská mozková obrna*. 1. vydání. Praha: Grada, 2005, s. 81.

¹⁶ LESNÝ, Ivan. *Dětská mozková obrna*, s. 98–99.

¹⁷ KUDLÁČEK, Miroslav. *Svět dětské mozkové obrny*, s. 39.

¹⁸ KUDLÁČEK, Miroslav. *Svět dětské mozkové obrny*, s. 75–82.

1.2.2 Svalové dystrofie

Jedná se o soubor několika geneticky podmíněných onemocnění, při kterých zpravidla dochází k celkovému oslabení svalové hmoty, případně až k jejímu razantnímu úbytku. V praxi se setkáme s mnoha formami tohoto tělesného postižení, z nichž nejčastější jsou Duchenneova, Becklerova forma, pletencová myopatie, facioskapulohumerální svalové dystrofie a distální myopatie. Další formy se vyskytují velmi vzácně.¹⁹

Duchenneova muskulární dystrofie (DMD) vzniká z důvodu nedostatku kosterního proteinu dystrofínu,²⁰ který je důležitý pro udržení svalové membrány.²¹ Dítě, které se s touto svalovou dystrofií narodí, je zcela zdravé a příznaky nemoci se vyskytnou až mezi třetím a pátým rokem života. Chorobou je ochromeno svalstvo v oblasti pánve a trupu. Ostatní svalstvo je relativně v pořádku. Postupná ztráta svalové hmoty se projevuje kolébavou chůzí, větším nachýlením trupu dopředu, tzv. bederní lordózou. Velmi těžko může pacient udělat dřep, často není schopen se ani postavit ze sedu bez opory horních končetin atd. Mezi 10. a 13. rokem života je svalstvo již tak slabé, že člověk ztrácí schopnost samostatné chůze, což se rovněž projevuje postupným zkracováním svalových vláken (vznikem kontraktur). Dále se vyskytují časté a dlouhotrvající dýchací problémy, které souvisejí s poklesem kapacity plic, jež nakonec vedou i k úmrtí kolem 20. roku života.²²

Mírnější formou této dystrofie je Becklerova forma (BMD). Lidé s tímto onemocněním se většinou dožívají vyššího věku než u DMD. Jejich fyzická vitalita je často narušena v pozdějším věku (mezi 20. až 40. rokem života) a oproti DMD mají problémy se srdcem, na jehož zástavu zpravidla umírají. Pletencová myopatie se vyskytuje poměrně vzácně. Nemoc se může projevit mezi 20. až 60. rokem života a dochází při ní k oslabení různých svalových pletenců (v oblasti pánve, ramen atd.). Facioskapulohumerální svalová dystrofie je jednoznačně dědičné onemocnění, jak k němu však dochází, ještě není zcela známo. Její projevy jsou velmi pozvolné a výrazně neovlivňují délku života. Postižení začíná do dvaceti let věku člověka a dochází nejdříve k oslabení mimických svalů, poté ramen, trupu a nakonec nohou. Distální myopatie zasahuje svalstvo na horních a dolních končetinách. Mezi opravdu vzácné pak patří Emeryho-Dreifussova a okulofaryngeální svalová dystrofie. Emeryho-Dreifussova svalová

¹⁹ BEDNAŘÍK, Josef. Svalové dystrofie. *Neurologie v praxi* 2004, č. 3, s. 137. Článek je dostupný na internetu: [Neurologiepraxi.cz](https://www.neurologiepraxi.cz). [2020-04-02] < https://www.neurologiepraxi.cz/artkey/neu-200403-0003_svalove_dystrofie.php>.

²⁰ Tamtéž, s.138.

²¹ MAŘÍKOVÁ, Taťána a kol. *Neurogenetika svalových dystrofií a kongenitálních myopatií*. Praha: Maxdorf, 2004, s. 79.

²² BEDNAŘÍK, Josef. *Svalové dystrofie*, s. 138–139.

dystrofie se především projevuje poruchami srdečního rytmu a okulofaryngeální postihuje vnější oční svaly, a to často i s mimickým svalstvem.²³

Péče o osoby se svalovou dystrofií je velmi komplexní, proto v naší republice najdeme několik organizací věnujících se této problematice. Jednou z nejvýznamnějších je PARENT PROJECT, která byla založena rodiči dětí se svalovou dystrofií. ²⁴ Na internetových stránkách organizace nalezneme ke stažení brožury odborného rázu vysvětlující povahu a průběh nemoci, nebo také příručky, které radí rodinám, jak o své děti se svalovou dystrofií pečovat, popřípadě na koho se obrátit pro odbornou radu.²⁵

1.2.3 Ostatní tělesná postižení

Nyní ve stručnosti shrneme různé další typy tělesného postižení. Seznam těchto onemocnění má ve své odborné publikaci Libor Novosad.²⁶ Mezi další tělesná postižení tedy patří infekční obrna, roztroušená skleróza mozkomíšní, Parkinsonova nemoc, cévní mozková příhoda či jakékoliv deformace těla, jak získané, tak vrozené, jako je třeba nanismus neboli trpaslictví.²⁷

Infekční obrna známá též jako poliomyelitida je akutní virové onemocnění zasahující mozkový kmen, střední mozek nebo ganglia mozkového kmene. Po napadení těla tímto virem má člověk většinou ochrnuté dolní končetiny. Toto onemocnění u nás bylo vymýceno v roce 1960, a to plošným očkováním.²⁸

Při roztroušené skleróze mozkomíšní dochází k poškození bílé hmoty mozkové drobnými ložisky, tzv. plakami, které způsobují chybné nervové impulzy z mozku do různých částí těla, jež mohou způsobit v pozdějším věku trvalé omezení hybnosti.²⁹ Parkinsonova choroba je způsobena postupnou ztrátou dopaminu v těle, což způsobuje problémy s motorikou, ale také narušuje například rytmus spánku.³⁰

Ischemická cévní mozková příhoda je způsobena akutním poškozením mozku, jež je například způsobené ucpáním hlavní mozkové tepny, čímž je plně zastaven její průtok.

²³ Tamtéž, s. 139–141.

²⁴ Parent Project, z. s. *Poslání* [2020-04-04]. <<https://www.parentproject.cz/poslani>>.

²⁵ Tamtéž. *Literatura* [2020-04-04]. <<https://www.parentproject.cz/literatura>>.

²⁶ NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011.

²⁷ Tamtéž, s. 125–126.

²⁸ MUNTAU, Ania. *Pediatric*. 2. české vydání. Praha: Grada, 2014, s. 196.

²⁹ JEDLIČKA, Pavel. *Roztroušená skleróza mozkomíšní: klinika, léčba, patogeneze*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1981, s. 11–12.

³⁰ VLČEK, Jirí a kol. *Klinická farmacie II*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 157.

Následkem tohoto infarktu může nastat ochrnutí jedné poloviny nebo celého těla, dochází k poruchám řeči, porozumění atd.³¹

V běžném životě se též můžeme setkat s různými tělními deformacemi, z nichž je asi nejčastější tzv. nanismus, který je způsobený nedostatkem růstového hormonu. U těchto jedinců tak dochází k malému vzrůstu, častým bolestem kloubů, kostí atd.³²

Uvedená onemocnění patří spíše mezi nejčastější choroby, které výrazně omezují samostatný pohyb člověka. Samozřejmě, že nesmíme zapomenout na různé druhy artritid (zánětlivé onemocnění pohybového aparátu), artróz (zánětlivé onemocnění chrupavek), ale také amputací (způsobené například diabetem), poruchy míchy a spoustu dalších nemocí.³³

³¹ HUTYRA, Martin et al. *Kardioembolizační ischemické cévní mozkové příhody: diagnostika, léčba, prevence*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 13.

³² KLÍMA, Jirí a kol. *Pediatric pro nelékařské zdravotnické obory*. 1. vydání. Praha: Grada, 2016, s. 209.

³³ NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita*, s. 127–128.

2. Osoby s tělesným postižením z pohledu psychologie

Psychiku neboli duševní stav člověka ovlivňuje spousta faktorů. Z nich však vyniká sociální prostředí, ve kterém osoba vyrůstala a ve kterém žije.³⁴ To také rovněž výrazně ovlivňuje zdravotní stav jedince, který se může promítnout v inteligenci člověka a v nástupu různých psychických chorob, které souvisí právě s tím, jak ho vnímá okolí a jak se sám přijímá.³⁵

2.1 Získané tělesné postižení

Je velký rozdíl, když člověk během života získá jakékoli zdravotní, v našem případě tělesné, postižení nebo se s ním narodí. Osoba se získaným postižením se totiž musí vyrovnávat se svým novým zdravotním stavem, a to většinou probíhá v několika fázích. Tou první je doba čekání a pochybností před stanovením diagnózy. Bezprostředně poté, co se člověk od lékaře dozví své onemocnění, v případě úrazu – poškození části těla, přichází šok a popření. V tomto stádiu pacient často utíká do říše fantazie, kde si představuje, že se probudí zcela zdravý a může v klidu pokračovat ve svém dosavadním životě. V této fázi je potřeba dopřát nemocnému čas, aby chorobu fakticky přijal.³⁶

Následuje fáze generalizace negativního hodnocení, kdy člověk bere svůj nynější zdravotní stav jako velké neštěstí a nespravedlnost a ptá se: „*Proč právě já? Co jsem komu udělal, že mě Bůh tak trestá?*“ atd.³⁷ Jeho reakce na nemoc mohou být v tomto období různé. Může dojít k naprosto latentnímu stavu, ve kterém propadá depresím a myslí si, že pro něj život již skončil a budoucnost nemá smysl. Avšak také může reagovat hněvem, ba dokonce agresí, jak na postižení samotné, tak na lidi a věci okolo sebe. Vidíme, že oba tyto emoční extrémy zpravidla nikam nevedou. Pokud však člověk onen vztek dokáže tzv. udržet na uzdě, přináší často určitá pozitiva, předně v tom, že se pacient nevzdává a chce s nemocí bojovat. Problémem je, že tato chuť vygenerovaná z hněvu nemá většinou dlouhé trvání. Jinak řečeno, jakmile člověk vidí, že nastavená léčba v krátkodobém horizontu nepřináší žádné výsledky, obvykle propadá smutku a depresi.³⁸

³⁴ VACÍNOVÁ, Marie a LANGOVÁ, Marta. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 2011, s. 9–14.

³⁵ VÁGNEROVÁ, Marie a HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Psychologie handicapu*. 2. část, Rodina a její význam pro rozvoj handicapovaného jedince. 2., opravené vydání Liberec: Technická univerzita, 2003, s. 4.

³⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Portál, 2014, s. 72–73.

³⁷ SVATOŠOVÁ, Marie. *Hospice a umění doprovázet*. 6. doplněné vydání. Kostelní Vydří: APHPP, 2008, s. 25.

³⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 73–74.

Postupem času člověk nakonec přijme své postižení a začíná plně spolupracovat na léčebném procesu. Poslouchá rad lékařů a fyzioterapeutů s vidinou, že se třeba nakonec uzdraví nebo se alespoň jeho pohybové možnosti výrazně zlepší. V této fázi se člověk cítí psychicky relativně dobře. Přesto v tomto období ještě nemá pacient plně vyhráno. Jestliže léčebný proces trvá neúměrně dlouho či se vrací již zdánlivě překonané zdravotní obtíže, je naprosto přirozené, že se vrací onen smutek a deprese. Tím se ocitáme v páté fázi vyrovnávání se s onemocněním, totiž ve fázi zhoršení stavu.³⁹

V poslední etapě tohoto vyrovnávacího procesu člověk ve většině případů svůj nastalý zdravotní stav přijme a přizpůsobuje této nové realitě svůj život.⁴⁰ Kupříkladu už nemůže pracovat osm hodin denně, ale jenom čtyři, protože ho to nadměrně vysiluje. V banálních věcech, které dříve zvládl sám (zapínání knoflíků, zavazování bot), si teď musí nechat pomoci od druhých nebo naleznout novou techniku oblékání, obouvání atd. Začne se přeorientovávat na jiné aktivity ve svém životě a hledá nový smysl života. V opačném případě však může dojít též k naprosté rezignaci, kdy člověk nevidí již žádné východisko a vše kolem sebe vnímá velice negativně.⁴¹

Těmito duševními stádii nemoci si prakticky projde každá osoba s tělesným postižením, nicméně jejich časová prodleva je velmi různá. Stejně tak každý může tyto fáze prožívat zcela jinak. V tomto směru je velmi unikátní kniha antropologa Roberta Murphyho, kterému diagnostikovali nádor na páteři. Svůj postupně se zhoršující zdravotní stav pak pojal jako antropologický výzkum, ve kterém popisuje, jak osobně prožíval jednotlivé fáze vyrovnávání se s nemocí.⁴²

2.2 Vrozené tělesné postižení

Více než dítě se s postižením, které je vrozené, musí vyrovnat jeho rodiče. To oni si na začátku procházejí psychickými fázemi vyrovnávání, které jsme popsali u osob se získaným tělesným postižením. Dokonce po oznámení diagnózy zpravidla dochází ke krizi rodičovské identity, jež se projevuje úzkostí a strachem z neznámého. Zprvu totiž nevědí, co to pro ně bude znamenat. Jakou konkrétní formu nemoc bude mít, v jakém rozsahu se postižení projeví a zda to všechno budou schopni po fyzické i psychické stránce zvládnout.⁴³

³⁹ Tamtéž, s. 74.

⁴⁰ SVATOŠOVÁ, Marie. Hospice a umění doprovázet, s. 25.

⁴¹ VÁGNEROVÁ, Marie. Současná psychopatologie pro pomáhající profese, s. 74.

⁴² MURPHY, Robert Francis. *Umlčené tělo*. Překlad Jana Ogrocká. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.

⁴³ VÁGNEROVÁ, Marie a HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Psychologie handicapu. 2. část*, s. 23.

Po narození dítěte se právě rodiče musí naučit, jak se mají chovat ke svému potomkovi s tělesným postižením. Dítě jim často neřekne, co se mu líbí nebo nelíbí, prostě nereaguje na podněty zvenčí běžným způsobem jako jeho vrstevníci. Může se dokonce projevat velmi apaticky bez úsměvu nebo může nadměrně plakat, a i to je velká zkouška psychiky a trpělivosti rodičů. Z toho důvodu dochází z jejich strany ke dvěma citovým extrémům. Buď s dítětem nekomunikují, nechťejí se o něj jakkoliv starat, a v mnoha případech takovýto postoj jednoho z partnerů vede k rozpadu manželství, nebo si k dítěti vytvoří silnou citovou vazbu, která vede naopak k postoji, který bychom nazvali „*vše pro dítě*“. Jinak řečeno, vše mu dovolíme a jeho potřeby upřednostňujeme před potřebami svými, sourozenců i partnera. Jak je vidět, takové postoje nejsou dobré ani pro dítě s tělesným handicapem ani pro jeho rodiče. Pro rodiče je rovněž psychicky stresující, pokud kvůli dítěti nejsou přijímáni svou širší rodinou nebo dosavadními přáteli, což je vede do velké uzavřenosti a izolovanosti před světem.⁴⁴

Samotné dítě si samozřejmě není v útlém dětství vědomo svého postižení, avšak jednoznačně je omezováno jak v pohybových aktivitách, tak v poznávacích procesech (pro slabost v rukou si nemůže vzít například kostku a pohrát si s ní).⁴⁵ Na druhou stranu vrozené postižení není pro dítě tak traumatizující, jako u člověka, který postižení získá v průběhu života. Mozek totiž svojí plasticitou se do určité míry adaptuje na vzniklé zdravotní omezení jinými pohybovými vzorci, než je tomu u zdravého jedince.⁴⁶

Děti například s DMO sice jsou pomalé a projevuje se u nich jistá pohybová neobratnost, ale jejich vnímavost to nijak nenarušuje, a pokud netrpí mentální retardací, tak ani jejich intelekt. Potřebují však výrazně více času a trpělivosti, čehož často nejsou schopni dospělí lidé, kteří žijí s dítětem v jeho blízkosti a v mnoha věcech mu pomohou, aby nemuseli na dítě čekat. To však má negativní účinky na psychiku dítěte, protože si velmi rychle zvykne na to, že spoustu činností za něho udělají druzí a ono nebude dělat nic. Na druhou stranu je naprosto nesmyslné klást na dítě přehnané nároky a vyžadovat po něm, aby se například co nejdříve naučilo plazit, chodit po čtyřech, tak jak to obvykle vidíme u jeho vrstevníků. Spíše jeho handicap klade obrovské nároky na jeho rodiče i jiné členy rodiny, aby intuitivně vypozerovali, co dítě potřebuje, co samo zvládne a opravdu mu dopřáli čas na jednotlivé úkony. Tím se jeho psychické schopnosti budou vyvíjet správným směrem. Stejně tak je pro dětskou psychiku

⁴⁴ Tamtéž, 26–27.

⁴⁵ Tamtéž, s. 10.

⁴⁶ OPATŘILOVÁ, Dagmar a ZÁMEČNÍKOVÁ Dana. Podpora rozvoje hybnosti osob s tělesným postižením. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 12.

velmi dobré, když se postupem času naučí jistému řádu dne či v pozdějším věku pochopí smysl rehabilitace.⁴⁷

Později až si dítě uvědomí samo sebe a především své postižení, což je u každého individuální, tak je to vždy spojeno i se sebehodnocením, které je pro dítě velmi důležité. Toto sebehodnocení je opět utvářeno na základě toho, jak dítě vidí druzí lidé. Dítě je tedy do značné míry závislé na přijetí a citové odezvě rodičů a blízkých lidí z jeho okolí. To znamená, že pokud se dítěti nevěnuje patřičná pozornost, láska či něha, bude se cítit odmítáno, což má negativní dopad na jeho sebehodnocení, sebeúctu, a dokonce sebevědomí.

Po nástupu do školy může dojít v jistém smyslu ke kompenzaci handicapu, a to formou intelektuálních schopností. Tedy žák s tělesným postižením si sice nezahraje fotbal, ale může být úspěšný při chápání matematických vzorečků nebo fyzikálních zákonů. Musíme však dodat, že i v této době je velmi důležitá role rodičů, stejně jako učitelů, kteří dítěti věnují náležitou pozornost a v jeho učení ho podporují. Pro dítě s tělesným postižením je také důležité, jak je přijímáno spolužáky.

V období dospívání, a dnes bychom jistě řekli i v období rané dospělosti, přichází krize sebepojetí a mladý člověk se snaží najít svoji novou identitu, nové místo ve společnosti, což je vlastní, podle psychologa Eriksona, každému člověku. O to hůře se toto společenské postavení hledá a nachází osobě s tělesným či jakýmkoliv viditelným postižením. Stejný problém je i s nalezením adekvátního zaměstnání, které by se přizpůsobilo omezením vycházejícím z postižení. V neposlední řadě má často osoba s tělesným postižením potíže s naplněním přirozených partnerských vztahů nebo dokonce má strach z budoucího rodičovství, které se ještě může znásobit, pokud má jedinec tělesný handicap plynoucí z dědičného onemocnění.⁴⁸

Tyto popsané momenty krize v dospívání nebo i v rané dospělosti jasně poukazují na to, že i když se člověk s vrozeným postižením snadněji adaptuje na svá omezení, musí se, pokud není jeho inteligence výrazně poškozena, se svým handicapem dříve či později vyrovnat, což může být i celoživotní proces. Zde stojí za zmínku sociologická studie Miroslava Kudláčka. Autor, jenž je sám osobou s tělesným postižením, v ní popisuje na základě svého osobního příkladu i na příkladu dalších respondentů s diagnózou DMO, kdy si poprvé uvědomili své postižení, jak zvládali povinnou školní docházku nebo jakým způsobem se vyrovnávali se svým postižením v období adolescence a rané dospělosti.⁴⁹

⁴⁷ MATĚJČEK, Zdeněk a LANGMEIER, Josef. *Počátky našeho duševního života*, s. 259–262.

⁴⁸ VÁGNEROVÁ, Marie a HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Psychologie handicapu. 2. část*, s. 61.

⁴⁹ KUDLÁČEK, Miroslav. *Svět dětské mozkové obrny*.

3. Osoby s tělesným postižením a společnost

V období komunistického režimu bychom jen tak na ulici nepotkali člověka, který by se pohyboval na invalidním vozíku či byl jinak zdravotně handicapován, a pokud se někdo takový na ulici objevil, tak si spíše mohl připadat pro ostatní lidi jako nějaká „pout'ová atrakce“.

Až po „sametové revoluci“ se situace výrazně proměnila a osoby s jakýmkoli handicapem relativně často potkáváme v ulicích především velkých měst. Jsou však tito lidé bráni jako rovnocenní spoluobčané, a co pro ně v tomto ohledu učinil stát? Nyní se tedy na tuto problematiku podíváme blíže, a to jak z pohledu společnosti, tak z pohledu státu.

3.1 Společnost

Jelikož neexistuje ideální společnost, kterou si představovali ve svých literárních dílech renesanční humanisté, jako například Thomas More⁵⁰ nebo Thomas Hobbes,⁵¹ tak se mezi lidmi vždy setkáme s různými názory a předsudky na konkrétní politická rozhodnutí, mezilidské vztahy nebo skupinu obyvatel. Ušetřeny toho rozhodně nejsou ani osoby s tělesným postižením. Vůči lidem s postižením se můžeme setkat s různými typy předsudků, a to zejména podceňující, odmítavé, protektivní, hostilní, idealizující a heroizující.⁵² Libor Novosad, který se ve své odborné publikaci zaměřuje jen na osoby s tělesným postižením, tak uvádí, že v rámci této komunity se lidé setkávají „pouze“ se čtyřmi převažujícími se předsudky. Jedná se o paternalisticky-podceňující, odmítavě-degradující, protekčně-paušalizující a idealizující předsudky.

Paternalisticky-podceňující předsudky se vyznačují především tím, že lidé z blízkého okolí člověka s postižením si myslí, že vědí, co je pro takového člověka dobré a jak se k němu mají chovat, bez toho, aby se ho zeptali a vyslechli si jeho přání či potřeby. Nedovolí mu tedy se jakkoliv projevit a ukázat svůj osobitý potenciál.

Když má někdo vůči těmto lidem odmítavě-degradující předsudky. Tak jedná s člověkem s tělesným handicapem jako s méněcenným jedincem a často mu upírá i základní lidskou úctu. Znevažuje například jeho rodinný život, studijní nebo pracovní úspěchy, což může vyústit i v dostávání nižší mzdy, než mají ostatní zaměstnanci.

⁵⁰ MORE, Thomas. *Utopie*. Překlad Bohumil Ryba. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1978.

⁵¹ HOBBS, Thomas. *Leviathan, aneb, Látka, forma a moc státu církevního a politického*. Překlad Karel Berka. 1. vydání. Praha: OIKOYMENH, 2009.

⁵² KRHUTOVÁ, Lenka. Předsudky a mýty. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011, s. 47.

Protekcčně-paušalizující předsudky, pramení z určitých „výhod,“ na které mají lidé s postižením ze zákona nárok. Jedná se například o průkazy ZTP či ZTP/P, které svému držiteli zaručují nárok na místo k sezení v hromadné dopravě, slevu na jízdném, příspěvek na osobní vozidlo, bezbariérovou úpravu bytu atd., což je některým zdravým lidem, obrazně řečeno, trnem v oku.

Idealizující předsudky vedou k tomu, že pokládají člověka s tělesným postižením za hrdinu a dávají ho v mnohém za vzor ostatním lidem. To však v těchto lidech může vyvolat iracionální pohled na svět, který může vést k povyšování a bezohlednému chování k ostatním lidem.⁵³

Když se na tyto příklady určitého druhu diskriminace podíváme ostřejší optikou, zákonitě nás napadá otázka, jak je ze strany většinové společnosti na osoby s tělesným postižením i přes zmiňované předsudky pohlíženo. Jinak řečeno, zda jsou víceméně pokládáni za rovnocenné spoluobčany a předsudky je ovlivněna pouze malá část obyvatel, nebo je tomu právě naopak. Na základě dotazníkového šetření, jehož výsledky rozebereme v praktické části této práce, můžeme pouze říct, že česká společnost si na přítomnost osob s tělesným postižením v běžné populaci ještě plně nezvykla a k jejich plné rovnocennosti nás čeká ještě daleká cesta.

3.2 Stát

Musíme si však uvědomit, že onen rezervovaný postoj značné části veřejnosti vůči lidem s tělesným, ale můžeme říct i s jakýmkoliv zdravotním, postižením pramení rovněž z chování státu k těmto lidem. Problém totiž začíná již v právním systému České republiky, ve kterém neexistuje komplexní zákon, který by jasně definoval osoby se zdravotním postižením. Dále oproti sousedním zemím Německu nebo Rakousku nemají osoby s handicapem právní oporu ani v ústavním zákoně, kterým je Listina základních práv a svobod.⁵⁴ Jinak řečeno, podle článku 3 této Listiny se základní práva a svobody „*zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.*“⁵⁵ Zde tedy není jasně vymezen zákaz diskriminace osob se zdravotním postižením, přestože příklady z nedávné historie, například organizované vraždění osob s postižením v době nacistického

⁵³ NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita*, s. 78–80.

⁵⁴ MICHALÍK, Jan. Příklady postavení občanů se zdravotním postižením v jednotlivých oblastech. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 59–62.

⁵⁵ Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. *Listina základních práv a svobod (16. 12. 1992)* [2020-04-25]. <<https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

Německa⁵⁶ nebo již zmiňovaná společenská izolace těchto lidí v době komunistického režimu na území Československa, hovoří o zcela cílené diskriminaci, která se jistě v určitých skrytých formách objevuje i v dnešní společnosti.⁵⁷

V tomto ohledu je však na místě zmínit zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Tento zákon tedy hovoří o zákazu diskriminace ve věcech práva na zaměstnání, podnikání a jiné výdělečné činnosti, práva na sociální zabezpečení, přístupu ke zdravotní péči atd.⁵⁸ Konkrétně pak v § 5 se píše: „*Pro účely tohoto zákona se zdravotním postižením rozumí tělesné, smyslové, mentální, duševní nebo jiné postižení, které brání nebo může bránit osobám v jejich právu na rovné zacházení v oblastech vymezených tímto zákonem; přitom musí jít o dlouhodobé zdravotní postižení, které trvá nebo má podle poznatků lékařské vědy trvat alespoň jeden rok.*“⁵⁹ Avšak jak vidíme, i tento zákon detailněji nedefinuje osobu se zdravotním postižením, což je problém především při rozlišování jednotlivých forem a závažnosti daných postižení, které jsou určující při posuzování práv těchto osob na určité sociální dávky a jiné „výhody“.⁶⁰

Tato právní nedokonalost nicméně neznamená, že by se na osoby s jakýmkoliv handicapem nepamatovalo při vytváření jiných dílčích zákonných norem. Jedná se především o oblasti zdravotnictví, vzdělávání a sociální péče, které mají na starosti tři různá ministerstva.

V oblasti zdravotnické péče je vcelku pochopitelné, že každý jedinec s postižením má nárok na základní léčbu svého onemocnění. V případě tělesného postižení se jedná o rehabilitační programy, lázeňské pobyty, i když jejich hrazení zdravotní pojišťovnou je právě vázáno na závažnost onemocnění. Dále se jedná o farmakoterapii, pravidelná neurologická vyšetření, operační terapii atd.⁶¹ Je nutné však dodat, že ne všechny léčebné metody jsou plně hrazeny zdravotními pojišťovnami. Tak je tomu například u metody ruského lékaře Valerije Borisovice Ulzibata, kterou si musí pacient uhradit ze svých prostředků.⁶²

⁵⁶ MICHALÍK, Jan. Příklady postavení občanů se zdravotním postižením v jednotlivých oblastech. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 62.

⁵⁷ Viz výše: typologie předsudků.

⁵⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců, zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) (23. 4. 2008)* [2020-04-29]. <https://ppropo.mpsv.cz/zakon_198_2009>.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ MICHALÍK, Jan. Příklady postavení občanů se zdravotním postižením v jednotlivých oblastech. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 69.

⁶¹ NOVOSAD, Libor. Lidé s tělesným postižením. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 225–226.

⁶² Osobní zkušenost (pozn. P. W.). Více informací o metodě: Institut Klinické Rehabitologie v Tule (RU) & ZiNa clinic s.r.o. *Metoda* [2020-04-29]. <<https://www.ulzibat.cz/metoda>>.

Osoby s tělesným postižením mají mít podle současné legislativy možnost navštěvovat školu v blízkosti bydliště, i když rozhodující slovo v přijetí takového žáka má vždy ředitel školy. Zároveň tento vzdělávací proces u žáků s handicapem je vytvářen na základě odborných lékařských, speciálně pedagogických a psychologických doporučení, tak aby bylo maximálně dosaženo práva na vzdělání, informace a potřeby seberealizace, na které má nárok každý člověk.⁶³ Při vzdělávání osob s tělesným postižením může velmi výrazně napomoci přítomnost asistenta pedagoga. Ten má za úkol zprostředkovat žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami výchovnou i vzdělávací činnost podle instrukcí učitele či vychovatele. Rovněž je dítěti nápomocen při řešení jednotlivých úkolů nebo ve věcech sebeobsluhy v době vyučování.⁶⁴ Podle vyhlášky č. 27/2016 Sb. § 5 měl jeden asistent pedagoga na starosti čtyři žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.⁶⁵ Minulý rok však byla schválena novela této vyhlášky č. 248/2019, která mluví především o tzv. sdílených asistentech pedagoga, což v praxi znamená, že počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je na jednoho asistenta pedagoga neomezený a mělo by to vést ke snížení počtu asistentů pedagoga na školách, a zároveň ke zvýšení platu těchto pedagogických pracovníků.⁶⁶ Podle mého názoru však tato změna může později vést ke zhoršení péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Na základě lékařských doporučení a vyšetření speciálně pedagogického centra má dítě ve škole nárok na individuální studijní plán, různé formy reedukace, které jsou zaměřeny na zlepšení nebo zdokonalení postižené funkce (horní, dolní končetiny, dorozumívací schopnosti atd.). Žák se speciálními vzdělávacími potřebami má taktéž nárok na kompenzační pomůcky, které by mu pomohly v oblasti jemné motoriky a usnadnily pohyb po třídě nebo po škole. Zde můžeme uvést i spoustu technických prostředků (počítač, tablet, elektronická tabule), které mu mohou být nápomocny v psaném i mluveném projevu atd.⁶⁷

Poslední oblastí, do které stát výrazně zasahuje, je sociální péče. Osoby s tělesným postižením mají ze zákona nárok na osobní asistenci, podporované a chráněné bydlení,

⁶³ NOVOSAD, Libor. Lidé s tělesným postižením. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 228–229.

⁶⁴ Tamtéž, s.232.

⁶⁵ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných (1. 9. 2016)* [2020-05-01]. <http://www.msmt.cz/uploads/Vyhlaska_c._272016_Sb._o_vzdelavani_zaku_se_specialnimi_vzdelavacimi_potrebami_a_zaku_nadanych.pdf>.

⁶⁶ NĚMEC, Zbyněk. *Asistenti pedagoga 2020: Více sdílení, méně asistentů, o trochu lepší platy* [2020-05-01]. <<http://www.asistentpedagoga.cz/asistenti-pedagoga-2020-vice-sdileni-mene-asistentu-o-trochu-lepsi-platy>>.

⁶⁷ NOVOSAD, Libor. Lidé s tělesným postižením. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 230–231.

odlehčovací služby atd.⁶⁸ Hrazení této sociální péče vychází ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Zde jsou definovány čtyři stupně závislosti – lehká, středně těžká, těžká a úplná – podle kterých jsou stanoveny i výše finančního příspěvku, který se pohybuje od 800 Kč pro osoby spadající do I. stupně závislosti až po 19.200 Kč pro osoby spadající do IV. stupně závislosti.⁶⁹ Zákon následně definuje 18 úkonů péče a 18 úkonů soběstačnosti, podle kterých se vyhodnocuje na základě šetření sociálního pracovníka, do kterého stupně závislosti konkrétní osoba s tělesným postižením spadá. Jen pro představu, jedná se o jednoduché úkony péče o vlastní osobu (mytí, oblékání, zavazování bot atd.) a o úkony soběstačnosti (vaření, vysávání, slovní, písemný projev atd.).⁷⁰

Jak je vidět, legislativa je na poskytování různých služeb či péče osobám s tělesným potažmo jakýmkoliv zdravotním postižením, opravdu bohatá. Otázkou je, zda jsou všechny tyto sociální služby, zdravotnická péče nebo práva a nároky v oblasti vzdělávání těmito lidem vždy a za všech okolností dostupné.

⁶⁸ Tamtéž, s. 237–238.

⁶⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (14. 3. 2006)* [2020-05-01]. <https://ppropo.mpsv.cz/zakon_108_2006>.

⁷⁰ MICHALÍK, Jan. Příklady postavení občanů se zdravotním postižením v jednotlivých oblastech. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 68.

4. Pohled Písma svatého na osoby s postižením

Zprávy o osobách s postižením nalezneme v průběhu historie v různých mytologiích Mezopotámie, starověkého Egypta, Řecka i Říma.⁷¹ Například slavný umělec Héfaistos, který byl synem Dia a jeho manželky Héry, od narození kulhal prý kvůli nepojmenovatelnému sporu svých rodičů.⁷² Stejně tak se o lidech s handicapem hovoří i v nejstarších zákonících. V těchto případech se však jedná o vykonávání trestů, jejichž důsledkem se z viníka stávala osoba s tělesným postižením. Máme zde na mysli ona právní ustanovení: „*Oko za oko, zub za zub*“.⁷³ Přestože nejstarší biblický text vznikl později, cca 3. století před Kristem,⁷⁴ než nejstarší literární památky starověké Mezopotámie, Egypta či Babylónu,⁷⁵ najdeme v něm podobná ne-li totožná právní ustanovení,⁷⁶ což si vysvětlujeme stejnými zvyklostmi a životními podmínkami obyvatelstva předního Orientu.⁷⁷

Starý zákon podává málo zpráv o lidech chromých neboli podle dnešní terminologie o osobách s tělesným postižením. Nastiňuje však myšlení a vnímání jakéhokoliv onemocnění v tehdejší izraelské národě. Předně si na těchto starozákonních textech můžeme uvědomit velmi silnou spirituální rovinu, se kterou byla jakákoliv nemoc spojována. To znamená, že když byl někdo malomocný / těžce nemocný, musel se nahlásit knězi, a stejně tak se mu musel nahlásit, když byl uzdraven (předpisy o malomocenství⁷⁸).

U kněze či u proroka se také hledala opora a Boží pomoc pro vyléčení z nemoci (příběh o Naamánovi⁷⁹). Zároveň je zde dobré zdůraznit, že starozákonní lidé, kteří byli vážně nemocní, se nikdy neodvrátili od Boha, ale spíše se ptali po příčině a účelu dané choroby a často u Boha nacházeli i velkou útěchu.

Tento pocit útěchy souvisí i s příběhem Joba⁸⁰, neboť nám vyvrací představu, že by utrpení bylo Božím trestem za lidský hřích, ba dokonce že by si Bůh přál či se „vyžíval“ v lidském trápení. Příběh Joba, potažmo celý Starý zákon, nám naopak ukazuje, že onemocnění, postižení

⁷¹ TITZL, Boris. Postižený člověk ve společnosti: hledání počátků. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 1998, s. 39–67.

⁷² Tamtéž, s. 59.

⁷³ Tamtéž, s. 71.

⁷⁴ HŘEBÍK, Josef.: Historie textu Starého Zákona. In HŘEBÍK, Josef. *Všeobecný úvod do Písma svatého. Studijní materiál pro studenty teologie na Katolické teologické fakultě UK* [2020-05-05]. <http://ktf.cuni.cz/~hrebik/vseob_uvod.html>.

⁷⁵ TITZL, Boris. Postižený člověk ve společnosti: hledání počátků, s. 49–58.

⁷⁶ Ex 21,12–27.

⁷⁷ HŘEBÍK, Josef.: Dějiny Izraele. In HŘEBÍK, Josef. *Všeobecný úvod do Písma svatého* [2020-05-05]. <http://ktf.cuni.cz/~hrebik/vseob_uvod.html>.

⁷⁸ Lv 13,1–46; 14,1–32.

⁷⁹ 2 Kr 5,1–19.

⁸⁰ Job 1–42.

a jiná trápení mají většinou velmi hluboký smysl, který často nedokážeme vysvětlit, protože je pro nás zahalen tajemstvím. Měla by nás nicméně vést k větší víře v Boží všemohoucnost, uvědomění si Boží přítomnosti v našem životě, a i k vlastnímu nalezení smyslu života. To je ta silná duchovní stránka onemocnění, která skrze Starý zákon může promlouvat k lidem s tělesným a jiným zdravotním postižením i v dnešní době.

Na teologické poselství knihy Job pak volně navazuje i Ježíš, když v příběhu „O uzdravení slepého“ vyvrací učedníkům jejich představu o nemoci, která má být Božím trestem za lidské hříchy.⁸¹ Ježíš je ostatně v celém svém učení i jednání, a to především ve vztahu k chudým a řekli bychom k „bezvýznamným“ lidem, velmi jiný a na tehdejší společnost i velmi radikální.

Ježíš především svými skutky naplňuje učení Starého zákona, které dovádí do krajnosti, neboť je pravdou, že každý Izraelita měl ze zákona povinnost nepřevracet u soudu právo na spravedlnost u vdov, sirotků, bezdomovců.⁸² Stejně tak byli Izraelité povinni dopřávat pohostinnost svého domu cizincům.⁸³ Přesto Ježíš vystupuje s daleko větším a radikálnějším přikázáním lásky, které nezanechává nikoho na okraji společnosti. Doslova říká: „*To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás.*“⁸⁴ Dokonce, jak uvádí evangelista Matouš, má být tato pomoc a láska k druhým lidem nezištná.⁸⁵ Tím také povolává všechny do jednoho „ovčince“⁸⁶ a nechce, aby někdo zůstal stranou, jako v úryvku „O uzdravení v sobotu.“⁸⁷ Nakonec, jak je vidět napříč všemi evangelií, Ježíš s lidmi, ať už jsou jakéhokoli společenského postavení, jedná vždy s úctou a respektem jemu vlastním.⁸⁸

Ježíšovo učení, které je obsaženo v evangeliích, je tedy tou nejdůležitější „učebnicí“ pro pastorační všech lidí i osob s tělesným či jakýmkoliv postižením. Jak říká samotný papež František: „*Evangelium nás především zve k tomu, abychom Bohu, který nás miluje a zachraňuje, odpověděli tím, že ho rozpoznáme v druhých, vyjdeme ze sebe a budeme usilovat o dobro všech.*“⁸⁹ Jinými slovy, evangelium nás vybízí k lásce, úctě, solidaritě ke všem lidem, a to bez vnitřních ani vnějších předsudků.

⁸¹ Jan 9,1–3. 6–7.

⁸² Dt 24, 17.

⁸³ Lv 19, 34.

⁸⁴ Jan 15,12.

⁸⁵ Mt 5, 39–42. 46.

⁸⁶ Jan 10,16.

⁸⁷ Mk 3,1–6.

⁸⁸ Např. Mt 9, 1–8, Mt 15, 21–28, Mk 10,13–16, Lk 5, 12–15, Lk 7, 36–50, Jan 8, 3-11 a další.

⁸⁹ EG 39.

5. Pastorační činnost zaměřená na osoby s postižením z pohledu historie a církevních dokumentů

Samotný termín pastorační činnost nemá na našem území jednoznačné vymezení. Většinou nás však při vyslovení tohoto slovního spojení napadne služba kněze ve farnosti, nicméně posynodní list Jana Pavla II. „*Christifideles laici*“⁹⁰ jednoznačně hovoří o poslání laiků v této oblasti. Pastorační péčí v širším slova smyslu je jednání s každým člověkem tak, aby byl respektován ve své jedinečnosti a doprovázen v nejrůznějších životních obtížích (nemoci, utrpení, náhlé ztráty blízké osoby atd.).⁹¹ V tomto kontextu můžeme říct, že církev se o lidi nemocné, s určitým zdravotním postižením nebo na okraji společnosti vždy v průběhu historie starala, i když forma byla různá, neboť odpovídala dobové společenské situaci.

V první části kapitoly tedy nastíníme historii pastorační péče o osoby nemocné či se zdravotním omezením, a to i s přesahem do českých dějin. Ve druhé části pak budeme analyzovat jednotlivé dokumenty sociálního učení církve, které se týkají tohoto tématu a k jejichž sepsání došlo v posledních cca 120 letech.

5.1 Historický kontext

Už v dobách prvotní církve bylo ustanoveno sedm jáhnů, kteří měli za úkol pečovat o vdovy v izraelském národě.⁹² Tato pastorační činnost církve se během středověku rozšířila na doprovázení poutníků do Svaté země, kterým byly pověřeny především rytířské řády, z nichž nejvýznamnější byli templáři, johanité a němečtí rytíři.⁹³

Špitální bratři sv. Jana Křtitele v Jeruzalémě, neboli johanité, byli prvním rytířským řádem, který své služby orientoval především na péči o nemocné poutníky ve svém špitále, který byl postaven v Jeruzalémě i se svolením chalífy. Postupem času johanité zbudovali mnoho komend i s útulky pro chudé a nemocné po celé Evropě.⁹⁴

V českém prostředí je v této pastorační oblasti velmi známá činnost sv. Anežky České, která inspirována péčí o nemocné, chudé, opuštěné, jakou viděla u sv. Hedviky Slezské nebo

⁹⁰ Papež JAN PAVEL II. *Christifideles laici: posynodní apoštolský list*. O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988. 2. vyd. Praha: Zvon, 1996.

⁹¹ OPATRŇNÝ, Aleš. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. 4. mírně upravené a přepracované vydání. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2005, s. 9.

⁹² Sk 6, 1–6.

⁹³ SUCHÁNEK, Drahomír a DRŠKA, Václav. *Církevní dějiny. Antika a středověk*. 1. vydání Praha: Grada, 2013, 252–254.

⁹⁴ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. I. díl, Řády rytířské a křížovníci*. 1. vydání. Praha: Libri, 2002, s. 29–30.

také u své sestřenice sv. Alžběty Durynské, koupila za pomoci své matky od německých rytířů kostel sv. Petra na Poříčí i se dvorem, ve kterém nechala postavit špitál. V těchto prostorách pak pobývalo laické mužské bratrstvo žijící podle řehole sv. Augustýna a roku 1237, i na prosbu sv. Anežky, papež Řehoř IX. založil svou bulou „*Omnipotens Deus*“ ryze český rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou.⁹⁵

Během raného novověku tuto specifickou pastorační činnost většinou převzaly různé ženské církevní kongregace. Na našem území jsou nejznámější kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (boromejky) a Milosrdných sester sv. Vincence de Paul (vincentky).

Boromejky byly založeny po třicetileté válce mladým advokátem Josefem Chauvenelem, který chtěl pomoci chudým lidem ve francouzském městečku Nancy. Z toho důvodu založil v roce 1652 „Dům milosrdenství“, do kterého přijal i pět prvních žen jako zárodek budoucí kongregace. Ty v tomto domě přijímaly každého, kdo potřeboval jejich pomoc. V roce 1663 došlo k oficiálnímu státnímu i církevnímu schválení kongregace. Do českých zemí přišly boromejky až v roce 1837, kdy začaly působit v ústavu slepých Na Klárově. Následně zakoupily dva domky pod strahovskou zahradou, které se staly základem nemocnice a mateřského domu celé české provincie této kongregace. Můžeme jen dodat, že boromejky i přes různá omezení, která je potkala, jak za druhé světové války, tak v období komunistického režimu, působí na našem území dodnes a provozují v Praze nemocnici Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a další charitní domovy nebo domovy pro seniory.⁹⁶

Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence z Pauly je ženskou odnoží kongregace Misijní společnosti sv. Vincence z Pauly, tzv. lazaristů. Hlavním posláním této mužské kongregace, kterou založil roku 1625 Vincenc z Pauly spolu s dalšími třemi spolubratry, bylo šíření evangelia a povznášení duchovního života každého člověka. Možná i z těchto důvodů se sv. Vincenc společně se sv. Louisou de Marilliac rozhodl založit v roce 1633 kongregaci Dcer křesťanské lásky, známých také jako šedé sestry, které měly za úkol pomáhat lidem v chudinských čtvrtích, pečovat o jejich nemocné či vykonávat další sociální práce.⁹⁷

Počátek české provincie vincentek je spojen s rokem 1841, kdy vévodkyně Ernestina z Arenberku darovala sestrám pozemky v Pačlavicích na Moravě. V roce 1845 pak vznikla první nemocnice této kongregace na našem území, a to v Kroměříži. Později se k ní přidala i mateřská škola a škola ručních prací. Mimoto sestry nezapomínaly ani na původní poslání své

⁹⁵ Tamtéž, s. 137.

⁹⁶ Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. *Dějiny Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského* [2020-05-26]. <<http://www.boromejky.cz/11.htm>>.

⁹⁷ BUBEN, Milan. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. IV. díl, 1. svazek, (Kongregace a řeholní společnosti). 1. vydání. Praha: Libri, 2016, s. 29–32.

kongregace a staraly se o chudé a nemocné v jejich vlastních domácnostech. Průmyslová revoluce a tzv. divoký kapitalismus, které zapříčinily růst chudoby, donutily vincentky k vybudování dalších domů, kde nacházeli chudí dělníci i jejich rodiny duchovní i sociální pomoc. Vincentky, stejně jako boromejky, v českých zemích stále působí. Po období komunistické diktatury se mohly naplno vrátit ke své spiritualitě. Roku 1993 jim byla vrácena nemocnice v Kroměříži i s přilehlým klášteřem. V letech 1990–1996 a 1998–2009 měly ve správě dvě mateřské školy na Moravě a od roku 1999 jsou vyčleněny dvě sestry pro práci v Domově pokojného stáří u Panny Marie Frýdecké ve Frýdku–Místku.⁹⁸ Nutno dodat, že ženské kongregace, které měly na starosti ústavy pro osoby se zdravotním postižením, nebyly po dobu komunistického režimu tolik perzekuovány jako mužské řády, neboť je v jejich činnosti nebylo možné nahradit dostatkem civilních zaměstnanců.⁹⁹

Na konci 19. století vzniká první laická křesťanská dobročinná organizace pod názvem Charita. První Charita byla založena v Německu Lorenzem Werthmannem v roce 1897. O mnoho let později s pomocí Giovanniho Battisty Montiniho, budoucího papeže Pavla VI., také došlo k vybudování mezinárodní sítě této organizace, respektive v roce 1951 proběhlo její první zasedání v podobě mezinárodní konference. Od té doby působí jednotlivé Charity jako neziskové humanitární křesťanské organizace na územích svých domovských států, kde v rámci konkrétních projektů pomáhají lidem nejrůznějšího věku, náboženství, etnické příslušnosti či zdravotního postižení. Jako mezinárodní organizace pak Charita organizovala nebo dodnes organizuje rozsáhlou humanitární pomoc na územích různých válečných konfliktů (válka v Kambodži r. 1979, genocida ve Rwandě r. 1994 atd.) nebo při přírodních katastrofách (hurikán Mitch ve Střední Americe r. 1998, zemětřesení na Haiti r. 2010 atd.).¹⁰⁰

Počátek Charity na našem území je spjat s koncem první světové války a vznikem Československé republiky. Nejprve šlo totiž o samostatné charitativní společnosti, které vznikaly pod vlivem jednotlivých křesťanských společenství na různých místech po celé tehdejší republice. Až roku 1928 došlo k vytvoření organizované sítě oblastních Charit s centrálou v Praze. Následně dochází ke společenskému vzestupu, rozkvětu a k nabývání bohatých pečovatelských a sociálních zkušeností této organizace, které byly velmi dobře uplatněny po druhé světové válce. Pracovníci Charity se starali o navrátilce z koncentračních táborů a ostatní obyvatele postižené válkou. V rámci své sociální činnosti rovněž pomáhali

⁹⁸ Česká provincie kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul. *Historie* [2020-05-27]. <<http://vincentky.cz/historie/>>.

⁹⁹ VAŠKO, Václav. *Dům na skále. 2, Církev bojující: 1950–květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 143.

¹⁰⁰ Caritas. *History* [2020-05-28]. <<https://www.caritas.org/who-we-are/history/>>.

lidem při hledání důležitých osobních dokumentů. V období komunistického režimu byla činnost Charity zredukována pouze na vydávání cenzurovaných náboženských tisků a knih. Po roce 1989 se tato organizace navrácí ke svému původnímu poslání a pracuje na mnohých zdravotně-sociálních projektech, mezi něž patří i péče o osoby s tělesným či jiným handicapem.¹⁰¹

Kromě Charity působí v České republice od roku 2002 i Maltézská pomoc, o. p. s. Jedná se rovněž o charitativní a humanitární organizaci, která byla založena Českým velkopřevorstvím Suverénního řádu Maltézských rytířů. Tato organizace se samozřejmě hlásí k historickým kořenům rytířského řádu johanitů, ale její dnešní působení spočívá především v činnosti dobrovolníků v oblasti sociálních služeb.¹⁰² O dnešním působení Charity a Maltézské pomoci v českých zemích bude podrobněji pojednáno v následující kapitole.

5.2 Vývoj sociálního učení církve

Pod termínem sociální učení církve máme na mysli pouze církevní dokumenty, které se tímto učením zabývají. Samozřejmě že toto učení, jak jsme si ukázali v předchozí podkapitole, bylo v církvi vždy teoreticky i prakticky přítomno, ale až do konce 19. století nebylo nikdy explicitně sepsáno.

5.2.1 Sociální encykliky

První encyklika, která se týká sociálního učení církve, je „*Rerum novarum*“ z roku 1891 od papeže Lva XIII.¹⁰³ Encyklika se zabývá primárně postavením dělníků ve společnosti¹⁰⁴ a tím, jaká by měla být úloha státu v této dělnické otázce.¹⁰⁵ Podporuje také vznik odborů a dalších svépomocných organizací.¹⁰⁶ V souladu s učením této encykliky začaly vznikat první laické charitativní organizace, které se zabývaly chudobou dělníků, potažmo celých dělnických rodin, a tak se mohly svým způsobem podílet na pastorační činnosti církve v této oblasti.¹⁰⁷

Žádná sociální encyklika až do roku 2006, kdy papež Benedikt XVI. vydal encykliku „*Deus caritas est*“¹⁰⁸, však explicitně nijak nereflektuje charitativně-pastorační činnost církve.

¹⁰¹ Charita Česká republika. *Z historie Charity* [2020-05-28]. <<https://www.charita.cz/kdo-jsme/historie/>>.

¹⁰² Maltézská pomoc, o. p. s. *O nás* [2020-05-28]. <<https://www.maltezskapomoc.cz/kdo-jsme/o-nas/>>.

¹⁰³ Papež LEV XIII. *Rerum novarum = O dělnické otázce*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba, 1891.

¹⁰⁴ RN 1–2.

¹⁰⁵ RN 25–35.

¹⁰⁶ RN 36–44.

¹⁰⁷ Viz výše podkapitola 5.1.

¹⁰⁸ Papež BENEDIKT XVI. *Deus caritas est = Bůh je láska*. Překlad Ctirad Václav Pospíšil. 1. vydání. Praha: Paulínky, 2006.

Sociální encykliky totiž především poukazují na sociální problémy dané doby a dávají jisté podněty k řešení naléhavých sociálně-společenských otázek. Například Jan XXIII. v encyklice „*Pacem in terris*“ řeší otázku základních lidských práv z pohledu církve,¹⁰⁹ Pavel VI. v encyklice „*Populum progressio*“ nabádá k většímu úsilí států o hospodářský a sociální rozvoj¹¹⁰ a Jan Pavel II. v encyklice „*Centesimus anno*“ pozitivně hodnotí tržní hospodářství, pokud je vykonáváno s ohledem na obecné dobro a lidský rozvoj.¹¹¹

Sociální encyklika „*Deus caritas est*“ se svým obsahem, jak už jsme výše naznačili, vymyká ostatním sociálním encyklikám. Papež Benedikt XVI. se totiž v encyklice zabývá „láskou“ (latinsky *caritas*) jako posláním církve. Doslova říká, že k projevení lásky k bližnímu není povolán jenom každý křesťan, ale také celá universální církev, potažmo i partikulární křesťanská společenství. Mimo to si Benedikt XVI. zcela uvědomuje, že k této lásce je zapotřebí i dobré organizace, která by vedla k lepší efektivitě této služby.¹¹² V textu papež rovněž rozebírá i námi zmiňovaný historický vývoj této úlohy církve.¹¹³ Hovoří o charitě jako o jednom z účinných způsobů hlásání evangelia¹¹⁴ a říká: „*Charita není pro církev určitým druhem společensky prospěšné činnosti, kterou by mohla přenechat někomu jinému, protože patří k její vlastní povaze a představuje neodmyslitelný výraz její vlastní esence.*“¹¹⁵ Snad pro lepší názornost této úlohy církve pak hovoří o církvi jako o jedné velké Boží rodině:

„V této rodině nesmí být nikdo, kdo by trpěl kvůli nedostatku toho, co je pro život nezbytné. Zároveň však caritas – agapé – překračuje hranice církve. Podobnoství o milosrdném Samaritánovi zůstává měřítkem, které ukládá univerzalitu lásky, již je třeba uplatňovat vůči potřebnému člověku, s nímž jsme se setkali „náhodou“ (srov. Lk 10,31), ať už je to kdokoli. Ačkoli zůstává v platnosti zmíněná univerzalita lásky, existuje také specificky církevní požadavek, totiž to, aby v církvi jako v rodině žádný její příslušník netrpěl z důvodů nouze. Právě v tomto smyslu platí slova z listu Galaťanům: „Dokud tedy máme ještě čas, prokazujme dobro všem, ale zvláště těm, kdo vírou patří s námi do stejné rodiny“ (Gal 6,10).“¹¹⁶

¹⁰⁹ Papež JAN XXIII. *Pacem in terris* = *O míru mezi všemi národy v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě z 11. dubna 1963*. 1. vydání. Praha: Zvon, 1996.

¹¹⁰ Papež PAVEL VI. *Populum progressio* = *o rozvoji národů z 26. března 1967*. 1. vydání. Praha: Zvon, 1996.

¹¹¹ Papež JAN PAVEL II. *Centesimus annus: k 100. výročí encykliky Rerum novarum z 1. května 1991*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1991.

¹¹² DC 20.

¹¹³ DC 21–24.

¹¹⁴ DC 25.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

Papež Benedikt XVI. v této encyklice tedy zhodnotil charitativní úlohu církve, která nemá být úkonem prosté pomoci druhému člověku. Měl by to být především úkon lásky, a to lásky vřelé a nezištné.

5.2.2 „Gaudium et spes“

Tato konstituce Druhého vatikánského koncilu pojednává primárně o pastorační činnosti církve v dnešním světě. Už v předmluvě konstituce se píše, že církev nabízí všem lidem upřímnou spolupráci k ustavení všeobecného bratrství.¹¹⁷ Následně koncilní otcové hovoří o společnosti, sociálních nerovnostech a o mnohých změnách životního stylu a mravů.¹¹⁸ Formulují také jednoznačný úkol pro církev, aby zkoumala znamení doby, vykládala je ve světle evangelia a dokázala každé budoucí generaci přiměřeně odpovídat na základní otázky lidského života, tj. jaký je jeho smysl, jak chápat dnešní běh světa atd.¹¹⁹

Koncilní otcové zde rovněž mluví o důstojnosti každého člověka. Každý člověk je totiž stvořen k Božímu obrazu.¹²⁰ Dále je každá osoba jednotou duše i těla a je zapotřebí, aby při naplňování své vlastní důstojnosti oslavoval Boha i ve svém těle.¹²¹ Důstojnost každého z nás také znamená svobodnou a vědomou volbu ve všem, co právě činíme či chceme podniknout.¹²² Stejně tak je důležité dbát na rozvoj rozumových vlastností, aby měl každý člověk možnost rozvíjet své znalosti v empirických vědách, technice, umění atd.¹²³ Tyto poznatky koncilních otců o naplňování lidské důstojnosti a svobody jsou z našeho pohledu, především na základě dotazníkového šetření v rámci této práce,¹²⁴ stále aktuální.

„*Gaudium et spes*“ se však věnuje i úkolu křesťanů poskytovat pomoc druhým lidem. Koncilní otcové konkrétně hovoří o lidech, kteří trpí hladem, nemocemi a bídou všeho druhu, kterým by celý Boží lid měl prokazovat na prvním místě lásku. Jednotliví pastýři tohoto lidu (biskupové) jsou nabádáni, aby na problémy jakkoliv trpících lidí upozorňovali a vlastním příkladem se snažili o jejich zmírnění až odstranění. V tomto prokazování lásky potřebným je důležitá i kreativita, která povede k pozitivnímu rozvoji charitativní a sociální práce v dané skupině osob s postižením nebo v rozvojových zemích.

¹¹⁷ GS 3.

¹¹⁸ GS 5–10.

¹¹⁹ GS 4.

¹²⁰ Gn 1,26.

¹²¹ GS 14.

¹²² GS 17.

¹²³ GS 15.

¹²⁴ Příloha 2: Dotazník pro osoby s handicapem. Též příloha 3: Dotazník pro pečující osoby, instituce, duchovní, pastorační asistenti atd.

Koncilní otcové se v konstituci „*Gaudium et spes*“ snaží navrhnout změny v různých pastoračních odvětvích církve. Čerpají přitom z bohaté tradice, kterou obohacují o četné nové podněty. Tímto textem se lze inspirovat i při pastoraaci osob s tělesným postižením.

5.2.3 Kompendium sociální nauky církve

Na začátku třetího tisíciletí, roku 2004, se Papežské radě pro spravedlnost a mír podařilo vydat ucelenou sociální nauku církve, jejíž český překlad vyšel o čtyři roky později.¹²⁵ Dokument se věnuje všem společenským oblastem lidského života, ať už se jedná o otázku lidských práv, důstojnosti, práce, ekonomiky či postavení rodiny.¹²⁶

Tématu této práce nejvíce odpovídá kapitola zabývající se pastoraací církve v sociální oblasti, kde autoři hovoří o tom, že církev má plné právo analyzovat a vyslovovat se k různým situacím v oblasti ekonomiky, politiky a lidské práce, a to na osobní i společenské rovině. Zároveň je důležité, aby církev při své pastorační činnosti, ale i při jednání se světskou mocí pamatovala a upozorňovala na zachování lidské důstojnosti a na sociálně-mravní rozvoj každého člověka.¹²⁷

Úkolem všech křesťanů je především hlásat lidem Kristovu radostnou zvěst, a to nejenom slovem, ale i činem. V tomto úkolu je třeba se neustále navzájem povzbuzovat. V sociální oblasti to mimo jiné znamená, že křesťané si musí být vědomi, že lidé obecně mají právo na rozvoj své integrální totožnosti, která předkládá člověku velké hodnoty, podle nichž se řídí vzájemně spořádané a plodné soužití. Jedná se o spravedlnost, pravdu, lásku a svobodu. Na tyto hodnoty by měli křesťané v pastorační činnosti stále myslet, uvádět je do praxe, případně upozorňovat na jejich nedodržování ze strany sekulární společnosti.¹²⁸

Církev si je však vědoma jistých nedostatků v sociální pastoraaci, a to především v neznalosti sociální nauky církve u věřících laiků, kteří se angažují v politice nebo v sociálních službách. Z toho důvodu autoři kompendia nabádají k organizování systematických katechezí, jejichž cílem je uvádět posluchače do plnosti života podle evangelia. Katecheze, která je zaměřená primárně na sociální učení církve, má vést k formování a respektování mravního řádu. Účastníci této katecheze by se měli postupně stát milovníky pravé svobody, kteří budou posuzovat věci

¹²⁵ KATOLICKÁ CÍRKEV. Papežská rada pro spravedlnost a mír. Kompendium sociální nauky církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.

¹²⁶ Pastorage.cz. *Právě vyšlo Kompendium sociální nauky církve* (dále jen KSNC) (13.12.2007) [2020-06-26]. <www.pastorage.cz/clanky/prave-vyslo-kompendium-socialni-nauky-cirkve>.

¹²⁷ KSNC 321–322.

¹²⁸ KSNC 324–327.

(sociální skutečnosti) vlastním úsudkem a snažit se jednat zodpovědně, pravdivě a spravedlivě.¹²⁹

Pastoraci v sociální oblasti mohou samozřejmě vykonávat do jisté míry biskupové, kněží či zasvěcené osoby podle jejich charismatu,¹³⁰ avšak přednostně jsou ke službě v různých oblastech společenského života (kultura, politika, ekonomika, sociální služby) povolávání věřící laici. Hlavním cílem společenských aktivit křesťanů by měla být služba člověku, rozvíjení a obrana lidské důstojnosti. V tomto kontextu je dobré si uvědomit, že společenské instituce často nejsou schopny zaručit dobro všech, proto v jakémkoliv křesťanském společenství je na prvním místě třeba upevňovat sociální spravedlnost a lásku. V souladu s těmito ctnostmi by věřící laici měli milovat každého člověka jako svého bratra či sestru a v rámci svých možností usilovat o ozdravení institucí a struktur a vytvářet životní podmínky, které by nebyly v rozporu s lidskou důstojností. Při této práci je však správné brát v potaz i historickou zkušenost konkrétní země.¹³¹

Nedotknutelnost lidské důstojnosti církev shledává primárně v naplňování práva na život každého z nás, a to od početí až do přirozené smrti. Dále v respektování náboženské svobody, svobody svědomí, práva na spravedlnost atd. Z toho také vyplývá povinnost každého státu, aby usiloval o dobro každého jednotlivce i celé společnosti.¹³²

Církev ve svém *Kompendiu sociální nauky* hovoří především o prokazování lásky, zachování důstojnosti a svobody svědomí každého člověka. Neméně to tedy platí i v sociální pastoraci lidí s tělesným či jiným zdravotním postižením. Hodnota každého lidského života a s ním spojená lidská důstojnost musí hrát primární roli v jakémkoliv jednání křesťanů s druhými lidmi. To znamená, že například barva pleti, náboženské vyznání nebo právě tělesný handicap by měl být v křesťanské službě druhému člověku odsunut až na druhé místo. Je tedy správné si uvědomit, že před námi je v první řadě lidská osoba a pak teprve „tělesně postižený.“ To je také, podle mého názoru, hlavním poučením *Kompendia sociální nauky církve*, abychom ve službě druhým lidem jednali jako s rovnocennými partnery a na základě vzájemné spolupráce jim pomohli ve zmírnění nebo vyřešení jejich osobních problémů.

¹²⁹ KSNC 528–530.

¹³⁰ KSNC 538–540.

¹³¹ KSNC 551–552.

¹³² KSNC 553.

6. Pastorační činnost charitních organizací v ČR

V České republice působí několik charitativních organizací, dokonce každá větší církev má pro tuto oblast pastorační činnosti svoji organizaci. Mimo dvě nejznámější v rámci katolické církve (Charita a Maltézská pomoc) se jedná například o Diakonii, kterou spravuje Českobratrská církev evangelická,¹³³ nebo společnost ADRA, kterou založila a provozuje Církev adventistů sedmého dne.¹³⁴

Z důvodu omezeného rozsahu této diplomové práce se však v nadcházející kapitole zaměříme pouze na služby, které pro osoby s tělesným postižením, poskytují v rámci českých zemí dvě již výše řečené římskokatolické organizace – Charita a Maltézská pomoc. V závěru kapitoly pak pojednáme o každoročním mezinárodním „*Setkání vozíčkářů na Velehradě*“, které organizuje Maltézská pomoc, a která je asi jednou z největších akcí určené pro společné setkávání osob s jakýmkoliv tělesným, ale často i s jiným zdravotním handicapem.

6.1 Charita ČR

Organizace poskytuje klientům s tělesným postižením různé služby na celém území republiky. Tyto služby včetně pastorační činnosti v sociální oblasti však nejsou nijak centrálně řízeny. Záleží vždy na dané oblastní či farní Charitě, kterým službám se bude věnovat. Toto rozhodnutí vždy závisí na počtu osob s jakýmkoliv postižením v daném regionu a také na materiálních prostředcích konkrétní Charity. Jsou služby, které poskytují téměř bez výjimky všechny oblastní Charity. Jedná se o půjčení kompenzačních pomůcek (invalidní vozíky, polohovací postele, chodítka, berle atd.) či rozvoz obědů a různé další menší služby. Člověk si však musí tuto konkrétní službu u dané Charity osobně nebo telefonicky dopředu domluvit.¹³⁵

V rámci tzv. domácí péče je dále poskytována pečovatelská či sociální služba podle specifických potřeb klienta. Některé oblastní organizace poskytují i tzv. odlehčovací službu pro klienty, jejichž blízcí si potřebují odpočinout a načerpat nové fyzické i psychické síly, aby se mohli o člena rodiny s tělesným nebo jiným zdravotním postižením znovu obětavě starat. V neposlední řadě se v rámci služeb poskytovaných Charitou setkáme i se sociální rehabilitací, bydlením s pečovatelskou službou, chráněným bydlením, chráněnými dílnami či terapeutickými dílnami.¹³⁶ Škála pomoci lidem s postižením je ze strany Charity opravdu

¹³³ Diakonie.cz. *O nás: Diakonie ČCE* [2020-07-01]. <<https://www.diakonie.cz/o-diakonii/>>.

¹³⁴ Adra.cz. *O nás* [2020-07-01]. <<https://www.adra.cz/o-nas/>>.

¹³⁵ Osobní zkušenost (pozn. P. W.). Viz také např. Charita Šumperk. *Naše služby* [2020-07-01]. <<https://www.sumperk.charita.cz/nase-sluzby/>>.

¹³⁶ Charita.cz. *Adresář služeb: Lidé se zdravotním postižením* [2020-07-01]. <<https://www.charita.cz/adresar/?targetGroup=postizeni>>.

široká. Je však zapotřebí, aby se klient nebo jeho blízcí obrátili na pracovníky diecézní nebo oblastní Charity a nastínili jim svůj problém, který se vyskytl v jejich životě z důvodu postižení (např. neschopnost samostatného bydlení, sociální izolace, potřeba jisté pracovní náplně dne atd.) a následně společně pracovali na jeho zmírnění, až odstranění

Je otázkou, zda poskytování této sociální a zdravotní pomoci je pastorační činností. Tady se dají pouze opakovat slova Aleše Opatrného, že pastorační činnost neboli péče je jednání s každým člověkem tak, aby byl respektován ve své jedinečnosti a doprovázen v nejrůznějších životních obtížích.¹³⁷ V tomto kontextu je na místě dodat, že Charita poskytuje své služby a pomoc všem lidem bez rozdílu náboženství nebo rasy,¹³⁸ ale zároveň je to křesťanská organizace, která je zřizována Českou biskupskou konferencí a v jejímž čele je jako prezident Charity nyní ustanoven Mons. Pavel Posád.¹³⁹

Církev také myslí na duchovní formaci pracovníků Charity i jejich klientů a nabádá kněze z domovských farností oblastních nebo farních Charit, aby se tohoto úkolu náležitě ujali. Stejně tak hovoří o pravidelných konzultacích kněží s řediteli místních Charit. Čeští biskupové rovněž charakterizují křesťanský přístup k lidem ze strany pracovníků Charity, který by měl být především naplněn skutky lásky a vybízí též charitní zaměstnance k aktivnímu životu z víry a křesťanské modlitby.¹⁴⁰ Je nutno podotknout, že všichni zaměstnanci Charity nemusí být věřící křesťané, natož členy katolické církve.¹⁴¹

6.2 Maltézská pomoc

Tato charitní organizace nemá v České republice tak rozvětvenou síť jako Charita. Celkem má jen třináct poboček, z nichž devět působí na Moravě a čtyři v Čechách. V Českých Budějovicích se nachází partnerská organizace s názvem Česká maltézská pomoc. Dalším rozdílem je i struktura a organizace činnosti Maltézské pomoci, protože většina poboček je zastoupena pouze jedním člověkem, a to koordinátorem dobrovolníků, takže stálých zaměstnanců je mnohem méně než zaměstnanců Charity.¹⁴²

¹³⁷ OPATRŇY, Aleš. Pastorační péče v méně obvyklých situacích, s. 9.

¹³⁸ Charita.cz. *Pomáháme potřebným doma i v zahraničí* [2020-07-02]. <<https://www.charita.cz/jak-pomahame/>>.

¹³⁹ Charita.cz. *Základní údaje o organizaci* [2020-07-02]. <<https://www.charita.cz/kdo-jsme/charitni-sit/>>.

¹⁴⁰ ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Charitativní služba církve: pastorační péče o charitu*. Praha 2005, s. 10–12. Dostupné online: [2020-07-02] <https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/297_00297/29-charita-a-knezi.pdf>.

¹⁴¹ Osobní zkušenost (pozn. P. W.).

¹⁴² Maltézská pomoc.cz. *Pobočky* [2020-07-02]. <<https://maltezkapomoc.cz/pobočky/>>.

Hlavním cílem této organizace je, jak sama referuje na svých internetových stránkách: „*služba trpícím a potřebným v duchu křesťanské lásky k bližnímu*“.¹⁴³ Tato služba však probíhá většinou v domácím prostředí klienta a pracovníci i dobrovolníci Maltéžské pomoci se snaží předcházet či zmírňovat sociální izolaci klientů, a to s ohledem na fyzické i psychické možnosti daného jedince. Z toho důvodu je mezi všemi službami této organizace vyzdvihována osobní asistence.¹⁴⁴

Osobní asistenci zajišťuje Maltéžská pomoc především seniorům a lidem se zdravotním postižením. V rámci této služby pracovníci a dobrovolníci organizace usilují o to, aby lidé mohli nadále žít ve svém přirozeném domácím prostředí, aby udržovali své rodinné a přátelské sociální vazby a vedli plnohodnotný život. Služba tedy přednostně spočívá v pomoci při zvládnání běžných úkonů, jako je například osobní hygiena, oblékání, stravování atd. Pracovníci a dobrovolníci Maltéžské pomoci dále také zajišťují klientovi nákupy, chod domácnosti nebo zprostředkovávají kontakt s vnějším světem a pomáhají mu při obstarávání osobních záležitostí (doprovod na úřady atd.). Samozřejmě že všechny tyto úkony jsou poskytovány klientovi po bližší osobní domluvě.¹⁴⁵

Maltéžská pomoc dále nabízí seniorům a lidem se zdravotním postižením sociálně aktivační služby. Jedná se opět o terénní službu, která má za cíl zprostředkovat klientovi kontakt se společenským prostředím, který by vedl k rozvoji nebo udržení osobních sociálních schopností a dovedností. Na rozdíl od osobní asistence tato služba spočívá především v tom, že dobrovolník Maltéžské pomoci chodí ke klientovi domů nebo do pobytového zařízení a svou přítomností mu zajišťuje sociální kontakt v roli společníka. Pomáhá či podporuje klienta v různých společenských aktivitách, kterých by se nemohl bez jeho přispění účastnit. Bohužel tuto službu zajišťují centra Maltéžské pomoci jen v Brně a v Olomouci.¹⁴⁶

Ve všech službách, které Maltéžská pomoc poskytuje, se odvolává na křesťanské základy a hodnoty, které pramení rovněž z historické činnosti jejího zakladatele, kterým je České velkopřevorství suverénního řádu Maltéžských rytířů,¹⁴⁷ jehož členové jsou většinou zastoupeni také v dozorčí radě této charitativní společnosti.¹⁴⁸ Zároveň je jejich přítomnost

¹⁴³ Tamtéž. *Cíle* [2020-07-02]. <<https://maltezskapomoc.cz/kdo-jsme/o-nas/>>.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Osobní-asistence.cz. *Osobní asistence* [2020-07-03]. <<https://www.osobni-asistence.cz/>>.

¹⁴⁶ Maltéžskapomoc.cz. *Sociálně aktivační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením* [2020-07-03]. <<https://maltezskapomoc.cz/nase-projekty/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-seniory-a-osoby-se-zdravotnim-postizenim/>>.

¹⁴⁷ Tamtéž. *Historické poslání* [2020-07-03]. <<https://maltezskapomoc.cz/kdo-jsme/o-nas/>>.

¹⁴⁸ Tamtéž. *Statut Maltéžské pomoci: VII. Dozorčí rada* [2020-07-03]. <<https://maltezskapomoc.cz/wp-content/uploads/2018/10/statut.pdf>>.

velmi žádána na celostátních i mezinárodních křesťanských akcích (např. setkání mládeže), kde poskytují lékařskou, ale i asistenční službu všem účastníkům.¹⁴⁹

6.3 Mezinárodní setkání vozíčkářů

Tuto mezinárodní akci, při které se sjedou, jak už jsme v úvodu kapitoly řekli, nejen lidé na invalidním vozíku, ale i lidé s různými dalšími typy zdravotního postižení pořádá od roku 2001 právě Maltézká pomoc ve spolupráci s Českým velkopřevorstvím Suverénního řádu maltézkých rytířů. Setkání se stalo významnou součástí „Dnů lidí dobré vůle“, které probíhají každoročně od roku 2000 na Velehradě. V předvečer svátku sv. Cyrila a Metoděje se uskuteční charitativní koncert, na kterém vystoupí známí umělci z České i Slovenské republiky a následující den je vždy sloužena slavnostní bohoslužba u příležitosti tohoto významného svátku. Samotný koncert byl inspirován obdobnými projekty sv. papeže Jana Pavla II. v rámci „Velkého jubilea 2000“. Postupně se účastníci těchto dnů mohou účastnit kromě setkání vozíčkářů i dalších přidružených programů, jako jsou různé prorodinné aktivity (např. jízda na koni pro děti nebo tvořivě zábavný program pro děti a rodiče), ekologické aktivity (množství programů a soutěživých her s přírodovědnými a ekologickými tématy pro děti různého věku) atd.¹⁵⁰

Na začátku těchto setkání vozíčkářů program obsahoval vždy zajímavou besedu týkající se problematiky osob se zdravotním postižením ve společnosti. Na tyto besedy byli vždy zváni různí lidé z církevní, sportovní či politické sféry (Mons. Jan Graubner, oštěpař Jan Železný nebo bývalý ministr zahraničí Cyril Svoboda). V posledních cca deseti letech se program setkání zúžil na mši svatou a kulturně-zábavný program v podání cimbálové muziky a dalších umělců. Večer po zmiňovaném charitativním koncertu pak probíhá společné posezení dobrovolníků a zaměstnanců Maltézké pomoci s osobami se zdravotním postižením u „táborového“ ohně.¹⁵¹

Je zcela na místě ocenit velmi dobrou organizaci ze strany Maltézké pomoci a připravenost kolem sta dobrovolníků této organizace.¹⁵² I když je škodou, že v programu setkání není odborná či panelová diskuze, která by se zabývala jistým segmentem problematiky zdravotně

¹⁴⁹ Osobní zkušenost (pozn. P. W.).

¹⁵⁰ Příklady aktivit byly brány z programu „Dnů lidí dobré vůle“ z roku 2004: Velehrad.eu. *Dny lidí dobré vůle Velehrad 2004* [2020-07-04]. <http://www.velehrad.eu/dny-lidi-dobre-vule/download/2004/program_velehrad_2004.pdf>.

¹⁵¹ Velehrad.eu. *Minulé ročníky – jak plyne čas na Velehradě: 2001-2019* [2020-07-08]. <<http://www.velehrad.eu/dny-lidi-dobre-vule/minule-rocniky>>.

¹⁵² Slovackyydenik.cz. *Sto dobrovolníků Maltézké pomoci pomohlo při setkání vozíčkářů (4. 7. 2019)* [2020-07-08]. <https://slovackyydenik.cz/zpravy_region/sto-dobrovolniku-maltezske-pomoci-pomohlo-pri-setkani-vozickaru-20190704.html>.

postižených osob ve společnosti (například otázkou spravedlivějšího rozdělování sociálních dávek, inkluzivním vzděláváním nebo otázkou konkrétní spoluúčasti na životě farnosti), přesto z mého osobního pohledu a zkušenosti je dobré, že se tato akce alespoň jednou za rok koná. Podle mého názoru se lidé při takovýchto setkáních učí vzájemné toleranci, pochopení či přátelské soudržnosti.

7. Pohled na osoby s tělesným postižením v praxi

Praktickým podkladem pro tuto diplomovou práci byl již výše zmiňovaný anonymní dotazníkový průzkum a právě z odpovědí respondentů, kteří dotazníky vyplnili, budeme vycházet v této i následující kapitole. Samotná kapitola je rozdělena na tři podkapitoly. V první představíme obecnou strukturu dotazníků. Druhá bude zaměřena na pohled společnosti na lidi s tělesným postižením, tentokrát však budeme uvádět příklady z praxe. Poslední podkapitola se bude zabývat pastorační péčí těchto osob ve farnostech.

7.1 Dotazníky

Byly vytvořeny dva typy dotazníků, první pro osoby s tělesným handicapem¹⁵³ a druhý pro osoby, které o tyto lidi pečují, prokazují jim různé asistenční služby nebo s nimi přicházejí do častého sociálního kontaktu¹⁵⁴ (tento dotazník budeme dále uvádět jako dotazník pro pečující osoby). Tohoto dotazníkového šetření se zúčastnilo 67 osob, z toho pět osob bylo s tělesným postižením a 62 pečujících osob. Samozřejmě, že všichni respondenti byli předem informováni, k jakému účelu budou vyplněné dotazníky použity.¹⁵⁵ Z důvodu vyhlášení nouzového stavu v ČR zapříčiněného koronavirovou pandemií od 12. března do 17. května v roce 2020¹⁵⁶ proběhlo toto šetření pomocí internetového elektronického formuláře.¹⁵⁷ Některé oslovené organizace a osoby nám jej po dohodě zaslaly, jako ručně vyplněný a naskenovaný dokument nebo formou textové přílohy e-mailu¹⁵⁸.

Počet respondentů je sice oproti běžným sociologickým výzkumům malý, ale na druhou stranu je v mnohých ohledech velmi cenný, protože alespoň částečně ukazuje, jak církve vnímá problematiku života lidí s tělesným či jiným zdravotním handicapem.

7.1.1 Dotazník pro osoby s handicapem

Struktura tohoto dotazníku je velmi jednoduchá. První dvě otázky byly čistě informativního charakteru. Zeptali jsme se, jakou má dotyčný respondent diagnózu a z jak veliké farnosti pochází. Zjistili jsme, že z pěti respondentů mají tři DMO, jeden má rozštěp páteře a jeden

¹⁵³ Příloha 2.

¹⁵⁴ Příloha 3.

¹⁵⁵ Příloha 1: Dopis respondentům.

¹⁵⁶ Idnes.cz. *Skončil nejdělsí nouzový stav v historii Česka, poprvé platil v celé zemi (18. 5. 2020)* [2020-07-09]. <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/konec-nouzoveho-stavu-v-cesku-koronavirus.A200515_164214_domaci_blj>.

¹⁵⁷ Walter, Pavel. *Dotazník pro diplomovou práci: „Pastorační péče o lidi s tělesným postižením – teorie a praxe“* (12. 3. 2020) [2020-07-10]. <<https://forms.gle/7rktxZeiGwQ2Gu3f9>>. Příloha 2 a 3.

¹⁵⁸ Osobní e-mailová korespondence (pozn. P. W.). Příloha 2 a 3.

Robertsův syndrom. Jeden z těchto respondentů je členem malé farnosti, tři jsou ze středně velké a jeden z velké farnosti.

Následně jsme se ptali, jak se v jejich domácích farnostech cítí, zda jsou komunitou přijímáni či nikoliv. Byli jsme rádi, pokud nám respondenti v dalších dvou otázkách otevřeně popsali alespoň jeden negativní a pozitivní zážitek, se kterým se setkali během svého života v jakémkoliv křesťanském společenství, tedy nejenom v rámci domácí farnosti. Odpovědi na tyto otázky budou jedním z podkladů pro následující podkapitoly, proto je nyní nebudeme více rozebírat.

V poslední otázce jsme respondenty žádali o jistou míru kreativity, neboť jsme je prosili o nápady a doporučení, které by z jejich hlediska mohly zlepšit přístup, chování a komunikaci křesťanských věřících, potažmo celé společnosti, k osobám s postižením. K těmto návrhům se vrátíme v osmé kapitole, kde budeme analyzovat různé přístupy na tuto problematiku.

7.1.2 Dotazník pro pečující osoby, instituce, duchovní, pastorační asistenty...

V úvodních dvou otázkách dotazníku pro pečující osoby jsme se ptali respondentů na jejich zaměstnání či sociální roli a na to, zda se při výkonu své práce setkali s osobami s tělesným handicapem. Z těchto odpovědí jsme zjistili, že dotazníky nám vyplnili převážně zaměstnanci a dobrovolníci charitních organizací (Charita, Maltéžská pomoc a Diakonie), celkem 40 respondentů, 12 respondentů byli blízcí příbuzní jedince s tělesným handicapem (matka, otec atd.), své odpovědi zaslali také 3 duchovní a 7 respondentů z různých profesí (neurolog, hudebník, pastorační asistent atd.). Kromě dvou respondentů se všichni během svého života setkali s jedincem, který měl tělesný handicap.

Na konkrétní formu spolupráce a komunikace s osobou s tělesným postižením jsme se zaměřili v dalších třech otázkách. Především nás zajímalo, jak daná spolupráce a komunikace konkrétně vypadá či vypadala. U zaměstnanců charitních organizací jsme se též dotazovali na to, jaké služby jejich organizace lidem s postižením nabízí. Nakonec jsme se zaměřili i na negativní stránky spolupráce a komunikace s těmito lidmi. Zajímalo nás, zda se respondenti setkali při poskytování pomoci i s nějakou velmi odmítavou reakcí, ať už ze strany dotyčného člověka s tělesným postižením nebo ze strany okolí.

V šesté a sedmé otázce jsme se zeptali respondentů, jak jsou podle jejich osobního názoru vnímány osoby s tělesným postižením v rámci české společnosti a také v rámci pastorače v jednotlivých farnostech a různých křesťanských společenstvích. Především těmito dvěma otázkám budeme věnovat pozornost v následujících dvou podkapitolách.

Odpovědi na poslední otázku se pak stanou, tak jako u předcházejícího dotazníku, jedním ze zdrojů osmé kapitoly. Ptali jsme se totiž respondentů: „*Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?*“ Sešlo se nám několik nápadů, které by jistě mohly být dobrou inspirací pro zlepšení přístupu a komunikace v pastorační péči s lidmi s postižením.

7.2 Osoby s tělesným postižením a společnost v praxi

Jak jsme již uvedli v podkapitole „3.2 Společnost“, nelze mluvit o naprosté rovnocennosti osob s tělesným postižením v České republice. Pro lepší a objektivnější pochopení nynější společenské situace osob s tělesným postižením uvádíme čtyři naprosto odlišné odpovědi na otázku z dotazníku pro pečující osoby „*Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem?*“. Tito vybraní respondenti totiž mají v rámci svého společenského postavení nebo pracovní profese, každý jinou osobní zkušenost s péčí či komunikací s osobou s tělesným postižením. Rádi bychom ještě předeslali, že jsme, kvůli zachování jisté autentičnosti, co nejméně opravovali či jinak zasahovali do odpovědí jednotlivých respondentů, a pokud jsme tak učinili, vždy to bylo z konkrétních důvodů, které jsme následně uvedli v příslušné poznámce pod čarou.

První z nich je matka již dospělého syna s postižením, která ve své odpovědi vzpomíná na chování spolužáků a pedagogů k jejímu synovi na základní i střední škole a rovněž se na tuto integraci osob s tělesným handicapem dívá i z celospolečenského hlediska:

„Myslím, že hodně záleží na tom, zda se okolí s někým takovým již setkala, či ne. Mám zkušenost právě ze školy. Ze začátku se často většina [lidí]¹⁵⁹ snažila [syna] přehlížet, ale když poznají, že dotyčný normálně a slušně komunikuje, snaží se zapojovat do hovoru, je aktivní, přátelský, sem tam zavtipkuje, tak většinou asi změni názor. Máme dobrou zkušenost i z gymnázia, kde i učitelé při loučení byli dojatí, když [syn] odcházel – sami prý byli překvapeni, jak jim bude chybět (a musím říci, že nás zprvu odrazovali, snažili se nám naznačit, že to asi nezvládne atd.). Ale většinou pokud jsme někde, kde nás nikdo nezná (myslím v ČR), tak protože syn má kulatější záda, tak sedí trochu shrbeně, ne vždy pohodlně, tak je často vidět něco jako nezámek (a přesto velká zvědavost), někdy přehlížení, často soucit (který nikomu z nás nepomáhá). Protože rádi cestujeme, tak mám pocit, že v jiných zemích to lidé berou více samozřejmě a normálně. Opravdu si myslím, že je to hlavně tím, že zdraví lidé u nás ani nemají zájem se s takto nemocnými moc potkávat, ale je to velká škoda, protože ač se tomu všichni diví, tak musím říci, že takový člověk vlastně velmi své okolí obohatí. Ale zjistí to jen ti, kterým není líto času, a těch moc v naší blízkosti není. Dokonce jsem se setkala s názorem od hodně blízkého člověka, který mi asi před 2 lety doporučil, abychom přemýšleli syna dát do stacionáře. Dodneška to úplně nechápu, proč bychom to měli dělat.“¹⁶⁰

¹⁵⁹ Slova v hranatých závorkách jsme doplnili, pro lepší pochopení citovaného textu (pozn. P. W.).

¹⁶⁰ Příloha 3: respondent č. 54.

Druhým respondentem je otec dospělé slečny s DMO, který je zároveň neurologem, a jehož klientelu tvoří především lidé s tělesným postižením. Na jeho odpovědi je rovněž zajímavá reflexe a srovnání společenského postavení osob s tělesným postižením a jejich rodin i za bývalého totalitního režimu:

„Naše dcera se narodila ještě za totality, což tehdy to bylo zvlášť těžké. Nejen, že dcera nebyla brána jako rovnocenná ostatním dětem – vrstevníkům – ale podobně jsme na tom byli i jako rodina. Dokonce i vztah kolegů lékařů – až na výjimky – ke mně se někdy až dramaticky negativně změnil. Ocitli jsme se najednou v citelné izolaci, přestože do té doby jsme žili společensky dost rušně. Život se nám diametrálně změnil. Na druhé straně se ale vynořila řada lidí, od kterých bychom to nečekali a kteří k nám byli velmi empaticí a významně nám pomohli a dosud pomáhají – vznikla řada krásných přátelství trvajících dosud. Dcera byla po celou dobu školní docházky integrována do normální MŠ, ZŠ, gymnázia a dosud dálkově studuje [...] ¹⁶¹ v Praze – samozřejmě s IVP ¹⁶² a os[obní] asistencí. Prosadit to pro ni nebylo nijak lehké, stálo to dost bojů a námahy (včetně negativních postojů - např. šikany v ZŠ od spolužaček, odmítnutí přijetí na gymnázium v místě bydliště). Takže dceři pak vyšlo vstříc církevní biskupské gymnázium v okresním městě, kde po úspěšné zkušenosti s jejím vzděláváním pak vznikl projekt pro integraci studentů s různými hendikepy a je úspěšně realizován zde dosud, resp. nejen zde, ale i v celé ČR, protože Ministerstvo školství převzalo tento projekt jako vzor pro celou ČR. Přes 30 let od sametové revoluce však dle našich zkušeností i rodin mých pacientů stále očekávané míry přijetí a integrace dětí i dospělých s hendikepy a jejich rodin dosaženo není, přestože mnohé se výrazně zlepšilo. Stát sice finančně lidem s hendikepem znatelně přispěl, ale stále to nedosahuje potřebné minimální úrovně. Také platy osobních asistentů (většinou asistentek) jsou jedny z nejmenších, i když jde o velmi náročnou práci, při které mnoho z nich po 2-3 letech „vyhoří“... Školství se, bohužel, stále nedokáže uspokojivě zhostit úkolu integrace (inkluze) dětí a dospívajících do škol... Dědictví totalitních praktik a přístupů v této sféře i jiných je stále i přes těch 30 let citelně znát!! I když se hendikepovaným podaří nějak – a to i úspěšně – projít integrovaně naším školstvím, tak stejně většina z nich pak nedosáhne uplatnění, resp. pracovního zařazení – chybí chráněné dílny, pracovní místa, hlavně ale vstřícnost zaměstnavatelů, ať už OSVČ nebo podniků, organizací... Takže nakonec jsou i tito absolventi škol izolovaní doma, ve stacionářích, i ústavech, výjimečně v chráněných bydleních... Sociální rezort si často plete sociální podporu lidí s hendikepem a jejich rodin s úlohou "sociální policie", která si ověřuje, zda sociální podpora hendikepovaných je správně využívána... Bylo by toho ještě dost a dost...“ ¹⁶³

Třetí vybranou respondentkou je sociální pracovnice, jež je zaměstnána v sociálně aktivačních službách pro rodiny s dětmi a doprovázení pěstounských rodin v jedné z charitních organizací. Sama uvádí, že v obou těchto službách se setkává s dospělými i dětmi se zdravotním

¹⁶¹ Respondent zde zmiňuje konkrétní vysokou školu, na které jeho dcera studuje. Pro zachování anonymity dotazníku jsme název této vysoké školy vynechali (pozn. P. W.).

¹⁶² Respondent patrně myslel individuální studijní plán (pozn. P. W.).

¹⁶³ Příloha 3: respondent č. 37.

postižením nejružnějšího spektra. Na její odpovědi je vidět právě rozpor mezi sociálními bariérami, které ve své publikaci dosti popisoval i L. Novosad¹⁶⁴ a které stále v naší společnosti do nějaké míry přetrvávají, a architektonickými bariérami, jež v obcích pomalu, ale jistě mizí:

„Z dosavadních zkušeností mám pocit, že je stále řada bariér, které tyto osoby vyčleňují z většinové společnosti. Také se setkávám s negativními předsudky a ponižováním (např. maminka na invalidním vozíku přece nemůže vychovávat děti, pán bez končetin je nazýván „mrzáček“ aj.). Na druhou stranu si všímám velkého pozitivního posunu v některých oblastech – bezbariérovost města, kde pracuji, v kině jsem se setkala s místy vyhrazenými pro osoby na vozíku, tato místa jsou k nalezení i na parkovištích nákupních center..., budování bezbariérových přístupů se též poměrně hodně lepší, většina nákupních center má výtahy a je bezbariérová, nové tramvajové zastávky se rovněž budují bezbariérově, nové autobusy a tramvaje jsou nízkopodlažní, jsou značené v jízdním řádu, řidiči v autobusech jsou více méně ochotní sklápět plošiny pro vjezd, v mém pracovním městě je dostatek dostupných sociálních služeb pro osoby s rozmanitými zdr.¹⁶⁵ postiženími pro rozmanité věkové kategorie. Pozoruji rovněž posun v jednání úředníků s lidmi se zdr. postižením.

Během doprovodů mám pocit, že většinová společnost snáze přijímá děti se zdr. postižením než dospělé osoby. Nicméně i u doprovodu dospělých se setkávám i s pozitivními pohledy, reakcemi, vstřícností okolí, pomocí při náročných projezdech, podržení dveří aj.“¹⁶⁶

Jako poslední respondentku jsme vybrali hudebnici, která pracuje ve Velké Británii. Z její odpovědi je patrné, že se s osobami s tělesným postižením setkává při svém zaměstnání velmi zřídka, ale tento pohled na onu problematiku jakoby zvenčí je velmi obohacující. Dokonce, a to je jeden z hlavních důvodů, proč ji zde uvádíme, popisuje v této otázce rozdíl mezi britskou a českou společností.

„V České republice si myslím, že jsou bohužel stále přehlíženi a středem pozornosti ve smyslu, že společnost za tím vidí něco neobvyklého. V zahraničí (konkrétně Velké Británii) se tak opravdu v takové míře neděje. Lidé jsou si zde více rovnocenní, otevření a snaží se více pomoci.“¹⁶⁷

Dále i ostatní respondenti se většinou shodují v tom, že osoby s handicapem ještě nejsou v naší společnosti brány zcela rovnocenně, nicméně mnohé se již změnilo k lepšímu. Respondenti v tomto ohledu velmi často zmiňují hlavně odstranění architektonických bariér.¹⁶⁸

¹⁶⁴ NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita*, s.79–81. Také viz výše.

¹⁶⁵ Respondent zkratkou „zdr.“ zkracuje přídavné jméno „zdravotní“, viz také dále (pozn. P. W.).

¹⁶⁶ Příloha 3: respondent č. 54

¹⁶⁷ Tamtéž: respondent č. 3. Tuto odpověď byla původně napsána bez diakritických znamének, z toho důvodu jsme ji zde pro lepší pochopení textu opravili. V příloze však uvádíme dotazník v původním znění (pozn. P. W.).

¹⁶⁸ Tamtéž.

Na relativně stejnou otázku odpovídaly též osoby s handicapem, které na tuto problematiku nahlíží samozřejmě z opačné strany. Zde lze zmínit pozitivní skutečnost, že žádný z těchto respondentů se necítí společností vyloženě utlačován, spíše hovoří o individuálních případech a situacích, kdy se necítí zrovna komfortně. Jedna respondentka rovněž poukazuje na to, že člověk s handicapem se musí umět ozvat a říct, co potřebuje, a tak krok za krokem navazovat přátelský kontakt. Jiná respondentka to vidí velmi podobně. Říká, že aby ji společnost přijímala takovou, jaká je, musí začít především u sebe. To znamená, že sama sebe musí přijmout i se svým handicapem a naučit se radovat z maličkostí. A pokračuje: „*Až tohle uděláme... společnost pro Nás udělá cokoliv [...].*“¹⁶⁹

Na základě dotazníkového šetření můžeme říct, že abychom dosáhli plné rovnocennosti osob s handicapem, je potřeba na tomto úkolu pracovat společně. Osoby s tělesným postižením by se neměly bát mluvit o tom, co je trápí a co by se mohlo udělat pro jejich lepší a spokojenější život. Na druhé straně je však potřeba, aby se většinová společnost naučila lidem s handicapem či jejich blízkým naslouchat, a tak postupně a společně pracovat na odstranění jakékoliv sociální bariéry.

Je to pouhých třicet let, co v naší republice opět zavládl demokratický systém, který „neschovává“ lidi s tělesným postižením v ústavech sociální péče, ale dává jim svobodu žít „normální“ plnohodnotný život, který obnáší možnost studovat, pracovat podle vlastní volby, mít rodinu atd. Jak demokracie, tak přítomnost osob s handicapem vyžaduje čas, aby si lidé na tyto „novoty“ zvykli a naučili se s nimi žít.

V tomto ohledu nás může napadnout výrok Tomáše Garrigua Masaryka, který v „Hovorech s Karlem Čapkem“ prohlásil, že československý národ potřebuje padesát let nerušeného vývoje, aby se o něm dalo mluvit jako o svébytném a jednotném národu.¹⁷⁰ První československý prezident si tedy velmi dobře uvědomoval, že nový národ nevznikne ze dne na den. V otázce rovnocenného postavení osob s postižením je to velmi podobné, je potřeba ještě mnoho let, než této rovnocennosti postupnými kroky dosáhneme.

7.3 Pastorace osob s tělesným postižením ve farnostech

Většina respondentů obou dotazníků se v oblasti pastorace osob s tělesným postižením shoduje, že chování a přístup k těmto lidem je velice rozdílný. V tomto ohledu jsou velmi zajímavé postřehy jednoho z respondentů:

¹⁶⁹ Příloha 2: respondent č. 2.

¹⁷⁰ Čapek, Karel. *Hovory s T. G. Masarykem*. 1. souborné vydání. Praha: Československý spisovatel 1990, s. 254–257.

„[...] V řadě míst (hlavně měst) fungují Charity, Diakonie, různé stacionáře, Hospicová hnutí, chráněná bydlení a podobná zařízení či služby s napojením na církve či farnosti, které fungují někde výborně, jinde celkem dobře, jinde i hůře a leckde – hlavně odlehle venkovské oblasti – vůbec. Dle mých zkušeností a informovanosti se snad nejlíp obecně úkolu integrace lidí s hendikepem zhostila Diakonie a jiná zařízení hlavně evangelická. V katolickém prostředí existuje řada farností a společenství, která si počínají podobně jako evangelíci – např. salesiáni, jezuité u sv. Ignáce v Praze, řada dalších progresivních farností v Praze a jiných velkých městech. Obecně ale v katolických kostelích a na různých katolických akcích věřící, ale i duchovní, nechápou odlišnost a potřeby lidí s hendikepem – např. vozíčkářům neposkytnou (neuvolní) místo, mentálně postižené, kteří se chovají odlišně (a ostatní „ruší“) – vykazují ven. Duchovní si nechají „dopravit“ lidi s hendikepem na přijímání k oltáři, i když leckde už to pochopili a dělají to tak, že za ním dojdou na místo, kde je, ale v řadě míst je to stále postaru. Je za tím jaksi nevyspělost v sociálním citění věřících i duchovních a také značná nezkušenost s nimi - leckdy by chtěli pomoci, ale neví jak, a tak to dopadne leckdy i špatně, např. i tak, že vezmou vozík tak, že vyklopí jak hendikepovaného, tak porazí na zem i toho, kdo vozík tlačí – což se mi stalo s dcerou už několikrát... Hendikepovaní s poruchou řeči, kterým je špatně rozumět, mají problém se zpovědí – kněz jim nerozumí a rodinný příslušník, který by mu to „překládal“, se toho kvůli zpovědnímu tajemství zúčastnit nemůže... Je jen velmi málo kněží, kteří se tohoto úkolu dokážou zhostit úspěšně – např. dcera svoje vyznání napíše na počítači a vytisknuté to knězi předá, ten jí pak dá rozhřešení. Ale pro naši dceru to dokážou jen asi 4 kněží...“¹⁷¹

Jak vidíme, respondent ve své odpovědi poukazuje na rozdílnost přístupu k lidem s tělesným, ale i jiným postižením podle křesťanské denominace, velikosti farnosti, avšak také podle míry postižení konkrétní osoby.

Jiný respondent rovněž říká, že neexistuje jednotný pastorační přístup nebo pohled na osoby s handicapem. Ve své praxi kněze se setkává podle svých vlastních slov s více a méně ochotnými lidmi. Podává dokonce ilustrační příklad, na kterém chce poukázat, že samotná ochota není u lidí tak samozřejmá jako v minulosti: „V ohláškách jsem prosil, kdo by byl ochoten vzít v neděli na mši autem lidi z Alzheimer centra, opakoval jsem to 2x – nikdo.“¹⁷²

Co je však velmi cenné na odpovědi tohoto kněze, je jeho oboustranný pohled na tuto problematiku. Poukazuje totiž nejenom na chování a přístup „zdravých“ osob k těmto lidem, ale pozastavuje se i nad chováním některých jedinců se zdravotním postižením a uvádí i konkrétní příklady:

„Jsou lidé, kteří si o pomoc neřeknou (např. jedna paní, co je skoro hluchá, nikomu to neřekne, až jednou přišla, že by ráda kázání na papíře, jestli ho mám). Jsou lidé, kteří díky svému hendikepu neberou ohled na

¹⁷¹ Příloha 3: respondent č. 37.

¹⁷² Tamtéž: respondent č. 48.

*ostatní, např. babičky s problémem udržet moč vůbec nezajímá, že je tam stovky jiných, kteří by si i rádi poslechli v kázání něco povzbudivého.*¹⁷³

Další odpovědi respondentů dotazníku pro pečující osoby jsou velmi podobné. Víceméně se shodují, že pokud je dobrá komunikace, pozitivní přístup a vzájemné pochopení, setkáváme se ve farnostech s velmi dobrou integrací a spoluprací s těmito lidmi. Někteří z respondentů uvádějí konkrétní příklady, jako je začlenění a povzbuzování k aktivnímu životu ve farnosti nebo výborná komunikace s farní charitou, která lidem s postižením poskytuje dopravu na mše svaté, zařizuje jim mešní intence atd.¹⁷⁴

Osoby s tělesným handicapem na otázku „Jak Vás lidé ve vašem křesťanském společenství vnímají?“ odpověděly vcelku kladně, respektive se cítí ve svém farním společenství přijaty. Jeden z respondentů však uvádí, že jsou zde velké rozdíly, a dále pokračuje: „[...] někteří mě spíše jen tolerují, jiní jsou naopak přátelští – těch [...] je snad více, ale nikdo mě úplně nevyhledává, pouze někdy někdo prohodí pár slov.“¹⁷⁵

Opět se tedy setkáváme s poukázáním na jisté rozdílné přístupy, tak jak je vidí samotné osoby s handicapem, neboť zde nejde jen o vlastní farnost. Tázali jsme se totiž i na negativní a pozitivní zážitek z různých křesťanských společenství. Na negativní si vzpomněli tři respondenti. Jeden z nich vzpomíná na negativní přijetí společenstvím především v dětství. Druhý hovoří o tom, že nějakou dobu trvalo, než si na sebe „zvykli“ v rámci vysokoškolského společenství studentů. Poslední pak poukazuje hlavně na architektonické bariéry, například při různých venkovních křížových cestách.

Pozitivních zážitků je však více. Jinak řečeno, není respondenta, který by si alespoň na jeden z nich nevzpomněl, a odpovědi jsou opravdu pestré. Jedná se o možnost zúčastnit se večeru chval, adorace atd. Jeden z respondentů cítil dokonce obrovskou vděčnost, když mu místní farář dovolil ministrovat nebo jiná respondentka vzpomíná na rekonstrukci místní kaple, a jak s ní byly konzultovány bezbariérové úpravy.¹⁷⁶

Na základě všech těchto dotazníků můžeme říct, že ve většinové společnosti se mnoho věcí v přístupu k lidem s tělesným či jiným postižením mění k lepšímu a podobné je to i v jednotlivých křesťanských společenstvích. Je ale potřeba čas a oboustranná snaha, abychom společně zlepšili výše zmíněnou komunikaci, pozitivní přístup a vzájemné pochopení. Jakými způsoby toho lze dosáhnout, bude předmětem závěrečné kapitoly.

¹⁷³ Tamtéž: respondent č. 48.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Příloha 2: respondent č. 4.

¹⁷⁶ Tamtéž.

8. Změna přístupu k lidem s tělesným postižením

Jak změnit přístup k lidem se zdravotním postižením, ať už v běžném životě, nebo v rámci křesťanské pastorace, o tom bylo vydáno několik odborných publikací, a to nejenom v České republice, ale po celém světě. Z minulé kapitoly je ale zřejmé, že všechny tyto rady odborníků, lidí z praxe, kteří dlouhodobě s těmito lidmi pracují nebo samotných osob se zdravotním postižením, nebyly ještě plně vyslyšeny. V první části této kapitoly tedy představíme řešení problematiky z pohledu odborné literatury. Ve druhé části kapitoly se budeme opírat o poznatky respondentů dotazníkového průzkumu, jejichž návrhy na změnu přístupu k lidem s postižením vychází z jejich každodenního života.

8.1 Řešení z pohledu odborné literatury

V této podkapitole si představíme řešení této problematiky z pohledu speciálního pedagoga, pastorálního teologa, studentky speciální pedagogiky a studenta teologie, kteří se ve svých vysokoškolských pracích zabývaly integrací a pastorací osob s mentálním postižením v katolické komunitě.

8.1.1 Pohled speciálního pedagoga

Všeobecnému diskurzu chování a přístupu k lidem se zdravotním postižením se v českém prostředí nejvíce věnují Jan Michalík, Lenka Krhutová, Renata Mlčáková, Libor Novosad a další. Tito lidé také společně napsali zde již několikrát citovanou publikaci, která se problematikou zabývá ve velmi širokém kontextu¹⁷⁷, neboť každý z autorů se věnuje lidem s určitým specifickým postižením.

Konkrétně Libor Novosad se věnuje osobám s tělesným postižením a ve své stati týkající se komunikace a přístupu k lidem s tělesným handicapem píše, že základem dobré komunikace s těmito lidmi je především projev základní úcty k nim. Ta se musí projevat v každém slově, činu či postoji člověka, který s osobou s tělesným postižením otevřeně komunikuje. Stejně tak je důležité respektovat momentální fyzický i psychický stav osoby s postižením a nevystavovat ji úkolům, které budou nad její síly. S tím souvisí i nevystavování daných osob veřejné a sociální diskriminaci. Prakticky se toto často děje na úřadech veřejné správy, kdy daná osoba má nárok na mnohé dávky a kompenzační pomůcky, ale aby tyto věci mohla získat, musí podstoupit dlouhou a často strastiplnou byrokratickou

¹⁷⁷ MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese.*

cestu.¹⁷⁸ Možná se zdá, že s tímto problémem byrokracie má pastorační činnost církve pramálo společného, ale jak si ukážeme v druhé části této kapitoly i církve může na tomto poli udělat pro osoby se zdravotním postižením dosti prospěšnou práci.

Otázkou ale zůstává, jak s těmito lidmi jednat nejenom na úřadě, ale i v běžném životě, když je potkáme v divadle, v obchodě, na ulici atd. V tomto směru je důležité především předcházet jistým nedorozuměním. Zeptat se jich, co potřebují, trpělivě si počkat na odpověď a třeba si ji nechat i několikrát zopakovat, pokud jsme napoprvé nepochopili. Naše pomoc musí být vždy partnerského typu, to znamená, že se snažíme člověku s postižením pomoci jen tak, jak si on řekne. Neděláme nic navíc ani nejednáme ukvapeně, neboť každý člověk, a to i se zdravotním postižením, se snaží být co nejvíce samostatný. Pokud tedy osobě s handicapem pomáháme jakoby nad rámec požadované pomoci, dostáváme ji spíše do ponižující situace. Může se však také stát, že se člověk se zdravotním postižením ostýchá o pomoc požádat. Je třeba se naučit tyto situace vnímat a vědět, jak v dané situaci správně a efektivně zareagovat, abychom člověku pomohli, a ne mu ublížili či ho svou pomáhající aktivitou vystrašili. Snažme se tedy vždy napřed navodit příjemnou přátelskou atmosféru, nespěchat, zeptat se ho a trpělivě si vyslechnout, v čem a jak mohu konkrétnímu člověku s handicapem v aktuální situaci pomoci.¹⁷⁹

8.1.2 Pohled pastorálního teologa

Aleš Opatrný se jako pastorální teolog ve svých publikacích zabývá pastorační skupin lidí, kteří vyžadují jistou „speciální“ péči. Mluvíme zde o pastorační skupině lidí nevyлéčitelně nemocných, s psychickými nemocemi, obětí násilí nebo rozvedených.¹⁸⁰ Při této pastorační skupině je na prvním místě vést dobrý pastorační rozhovor. Tento rozhovor má za úkol zjistit životní situaci, přání a potřeby daného člověka a podle něj uzpůsobit konkrétní pastorační péči. Zároveň je ale důležité nabídnout člověku s různými životními obtížemi pomocnou ruku, aby pochopil, že našel nového spojence, který mu chce pomoci v jeho nelehké situaci. Pastorující si však musí být plně vědom, že jeho poslání primárně spočívá v tom, aby jeho klient ve svém životě nacházel boží přítomnost či boží jednání a pomoc.¹⁸¹

¹⁷⁸ NOVOSAD, Libor. Lidé s tělesným postižením. In MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 249–251.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 253–256.

¹⁸⁰ OPATRNÝ, Aleš. *Pastorace zvláštních skupin*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014.

¹⁸¹ OPATRNÝ, Aleš. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. 4. mírně upravené a přepracované vydání. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2005, s. 20.

Pastoraci osob s tělesným postižením se A. Opatrný ve svých publikacích přímo nevěnuje, ale některé jeho postřehy a návrhy týkající se pastorační péče vážně a nevyčerpávajícím způsobem nemocných osob by se daly v mnohých ohledech vztáhnout i na osoby s tělesným či jiným zdravotním postižením.¹⁸²

Při pastorační péči těchto osob je velmi důležité mít na paměti především to, jak daný člověk s vážnou nemocí, v našem případě s tělesným postižením, vnímá subjektivně svůj zdravotní stav, což nesmíme nijak bagatelizovat. To ani v případě, kdybychom měli k dispozici lékařské zprávy, které by objektivně hovořily o tom, že zdravotní stav daného člověka není tak vážný, jak on sám říká.

Do pastorační péče o člověka s postižením je však potřeba zahrnout i jeho blízké příbuzenstvo nebo osoby, které člověku poskytují každodenní péči, neboť i oni velmi často špatně snášejí jeho zdravotní stav a potřebují se s tím vyrovnat či sžít, tak jako samotná osoba s postižením.¹⁸³ Je otázkou, zda je správné mluvit s vážně nemocným člověkem nebo člověkem s postižením o smyslu a křesťanské hodnotě utrpení, případně konkrétního postižení. Pokud je totiž člověk, který o tomto tématu hovoří, zcela zdravý a nemá žádnou dřívější zkušenost s péčí o nemocné či o osoby s postižením, nepůsobí to na člověka s handicapem věrohodně.

Při této péči je zároveň velmi důležité snažit se o naplnění čtyř základních potřeb člověka: biologické, sociální, psychologické a spirituální. Jakýkoliv pastorační pracovník, který s opatrováním vážně nemocného či člověka s postižením jeho rodině pomáhá nebo ho duchovně doprovází, měl by si být vědom, že domácí prostředí je pro jeho péči to nejlepší. Sama osoba s handicapem však také často propadá pocitu, že je svému nejbližšímu okolí na obtíž, a tak může propadat depresím, frustracím a averzi k samotnému životu. Stejně tak se ale za určitý čas může stát, že i ti nejbližší nebudou mít dostatek sil, bude je přepadat únava z intenzivní péče o svého člena rodiny s handicapem a rovněž budou z této neblahé situace propadat úzkostí. Těchto nesází v péči o člověka se zdravotním postižením by si měl pastorační pracovník nebo duchovní, který do rodiny dochází, s jistou dávkou empatie všimnout a nabízet dobrou a efektivní pomoc.¹⁸⁴ Z praktického hlediska mnohdy stačí těmto lidem nabídnout penzum služeb, které poskytují charitní organizace v České republice,¹⁸⁵ popřípadě se stát jakýmsi mediátorem mezi klientem a poskytovatelem sociální služby.

¹⁸² OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorační péče zvláštních skupin*, s. 66–79.

¹⁸³ Viz výše kapitola 2. (pozn. P. W.).

¹⁸⁴ OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorační péče zvláštních skupin*, s. 66–76.

¹⁸⁵ Viz výše kapitola 6. (pozn. P. W.).

8.1.3 Řešení problematiky na základě dvou vysokoškolských prací

Bakalářské práce Soni Koubské¹⁸⁶ a Jaroslava Koudelky¹⁸⁷ se věnují především lidem s mentálním postižením, kteří jsou členy katolické církve. Opět bychom mohli namítnout, že tak jako v případě publikací A. Opatrného, ani tyto vysokoškolské práce nesouvisí s hlavním tématem. V obou pracích jsou ale jistá doporučení a zásady, které mohou být obecně aplikovány v přístupu a komunikaci s lidmi s nejrůznějším postižením.

S. Koubská si ve své práci všímá jistě nekonceptnosti v pastorači osob s postižením v rámci katolické církve v České republice. Dokonce se shoduje s mnohými respondenty našeho dotazníkového šetření, že totiž záleží na přístupu k těmto lidem v jednotlivých farnostech a byla by pro jednotný přístup k těmto lidem, tak jak tomu je například ve Francii nebo USA.

V současné době se církev snaží, aby tito jedinci s jakýmkoliv zdravotním postižením měli stejná práva jako kterýkoliv katolický věřící. Tento „nový“ přístup vychází i ze změny pohledu společnosti na osoby s postižením, kdy již není tendence tyto lidi separovat od „zdravých“ jedinců, ale naopak se rozvíjí snaha o jejich integraci až inkluzi do normálního společenského života. Tento proces však potrvá ještě mnoho let, než dojde k nerozlišování mezi lidmi na osoby bez postižení a osoby s postižením. Je ale důležité si uvědomit, že být přijat se všemi svými zdravotními nedostatky do křesťanského společenství a být respektován jako plnohodnotný člen této komunity znamená pro člověka z praktického hlediska daleko více než vlastní spiritualita. Být rovnocennou součástí jakéhokoliv křesťanského společenství přináší mnohá pozitiva jak pro člověka s postižením, tak pro ostatní členy, kteří žádné postižení nemají. V tomto kontextu S. Koubská zmiňuje názor katolického teologa Jeana Varniera, který mluví o získání jiného pohledu na svět, jiného vnímání a řešení běžných životních situací, ale i rodinných poměrů. Tento teolog také hovoří o aktivnější roli církve v přístupu k lidem s handicapem a komunikaci s nimi. Jinými slovy vybízí k tomu, aby členové církve nenechávali péči o tyto osoby pouze na odbornících a speciálních institucích, ale aby se s těmito lidmi čile setkávali, naslouchali jim a jednali s nimi jako s každým jiným člověkem.¹⁸⁸

S. Koubská také uvádí pro lepší globální pohled na problematiku pastorače osob se zdravotním handicapem i zahraniční příklad z USA. Předně se opírá o církevní dokument,

¹⁸⁶ KOUBSKÁ, Soňa. *Člověk s mentálním postižením jako člen katolické komunity*. Praha: Bakalářská práce, Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta, UK, 2015.

¹⁸⁷ KOUDELKA, Jaroslav. *Pastorace mentálně postižených*. Praha: Bakalářská práce, Katedra pastorálních oborů a právních věd, Katolická teologická fakulta, UK, 2009

¹⁸⁸ KOUBSKÁ, Soňa. *Člověk s mentálním postižením jako člen katolické komunity*, s. 14–17.

který vydali místní biskupové: „*Pokyny pro slavení svátostí pro lidi se zdravotním postižením.*“¹⁸⁹ V tomto dokumentu američtí biskupové kladou důraz na to, aby se lidem s postižením umožnila účast na jakékoliv katolické liturgii, a zároveň vybízejí k tomu, aby nebyli vyčleňováni z křesťanských komunit, ale naopak byli bráni jako jejich rovnocenní členové. Pokyny amerických biskupů vznikly z čistě praktického hlediska, šlo pouze o sjednocení pastorační činnosti, která se k lidem s handicapem napříč americkými diecézemi výrazně lišila. Samozřejmě že dokument vyvolal i negativní reakce převážně ze strany kněží, nejspíše z toho důvodu, že měli s touto pastorcí malé nebo vůbec žádné zkušenosti. Na druhou stranu, jak sama autorka bakalářské práce uvádí, existuje v USA katolická organizace „National Catholic Partnership on Disability“, která se integraci osob se zdravotním postižením dlouhodobě věnuje a nabízí jednotlivým farnostem své služby.¹⁹⁰

Jaroslav Koudelka ve své bakalářské práci uvádí obecné zásady pro pastorační práci s lidmi s postižením. Mezi tyto zásady patří zásada opravdovosti, komplexnosti a odbornosti.

Zásada opravdovosti především vybízí k tomu, aby duchovní či jiní pastorační pracovníci přistupovali k osobě s postižením bez jakýchkoliv předsudků a s jistou dávkou ohleduplnosti. To vede k tomu, že dotyčný člověk s handicapem se bude cítit přijímán takový, jaký ve skutečnosti je. Dodržování této zásady zároveň podněcuje pastorujícího k tomu, aby otevřeně projevoval zájem o životní podmínky druhého člověka, dokázal mu co nejvíce naslouchat a také mu v mnohých ohledech porozuměl.

Zásada komplexnosti vychází z vnímání člověka v jeho celistvosti. Každý člověk má svou fyzickou, psychickou a spirituální stránku a vyžaduje specifickou péči, jako je například starost o zdraví, psychickou rovnováhu nebo duchovní růst. V oblasti pastorační práce se pak jedná o pomoc v oblasti socializace a integrace ve společnosti, popřípadě v konkrétním křesťanském společenství.

Zásada odbornosti klade na duchovní a pastorační pracovníky sebevzdělávací nároky, které jim pomohou teoreticky i prakticky rozeznávat, co konkrétní člověk s handicapem aktuálně potřebuje a jakou pomoc mu tedy můžeme nabídnout. Toto odborné vzdělávání pastoračních pracovníků také umožní pochopit jejich teoretické i praktické kompetence. To znamená, že potom nezasahují do odborné pomoci lékařů, fyzioterapeutů nebo psychologů. Na druhou stranu duchovní či jiný pastorační asistent sice většinou nemá

¹⁸⁹ United states conference of catholic bishops. *Pastoral Statement of US Catholic Bishops on Persons with Disabilities* [2020-10-28]. <<https://www.usccb.org/beliefs-and-teachings/what-we-believe/catholic-social-teaching/upload/Pastoral-Statement-of-U-S-Catholic-Bishops-on-Persons-with-Disabilities.pdf>>.

¹⁹⁰ KOUBSKÁ, Soňa. *Člověk s mentálním postižením jako člen katolické komunity*, s. 18.

vystudovanou odbornost v těchto medicínsko-psychologických vědách, ale může se stát jakýmsi spojovatelem mezi člověkem s handicapem a odborným pracovníkem. Jeho služba v těchto záležitostech tedy spočívá v tom, že dotyčnou osobu s handicapem odkáže na konkrétního odborníka či ho dokonce k němu doprovodí.

Dále J. Koudelka správně upozorňuje na to, že člověk konající pastorační práci není jenom duchovní, ale také to může být pastorační pracovník – laik, který má vzdělání v oboru psychologie, medicíny, sociálních či jiných humanitních věd.

Kněz by měl svoji pastorační činnost stavět na hlásání Božího slova, modlitbě a svátostné ekonomii. Tu přizpůsobovat dané situaci či člověku, kterému je pastorační péče poskytována, a nijak nezasahovat, jak už jsme výše zmínili, do kompetencí jiných medicínských a humanitních oborů.

Od laiků, kteří se podílejí na pastorační práci křesťanských společenství nebo jen lidí s handicapem, se vyžaduje jistá míra flexibility a empatie, kterou mohou zúročit v pastoračních rozhovorech s lidmi v seniorském věku, bez domova nebo právě s tělesným, zrakovým, sluchovým či jiným handicapem. Takový rozhovor totiž může těmto lidem výrazně pomoci, protože často nemají druhého člověka, s kterým by sdíleli své radosti a hlavně těžkosti svého života, a tak často propadají různým psychickým úzkostem a nevidí smysl svého dalšího života.

Nakonec J. Koudelka ve své bakalářské práci zmiňuje i nároky na místní farní společenství, které má ve svých řadách osobu s postižením. Členové křesťanské komunity by si totiž měli být plně vědomi, že pastorační práce není jen záležitostí pana faráře, kaplana či místního jáhna, ale že i oni se mají aktivně spolupodílet na dobré pastorační práci celé farnosti. Co se tedy týče otázky pastorační práce členů s handicapem, tak se zde klade primárně důraz na otevřenost a odhodlanost křesťanské komunity přijímat tyto osoby mezi sebe. Z toho plyne i požadavek na farní společenství naučit se a chtít s těmito lidmi správně komunikovat, uvědomit si jejich nejruznější zdravotní překážky a podle toho přizpůsobovat svoje chování. Farníci se také mohou aktivně zajímat o život rodiny, která má člena se zdravotním postižením, a nabídnout jí konkrétní pomoc v péči o tohoto člena. Tím danou rodinu rovněž vymaní z celospolečenské izolace, ve které se kvůli své blízké osobě s postižením často nachází.¹⁹¹

¹⁹¹ KOUDELKA, Jaroslav. *Pastorační práce mentálně postižených*, s.45–49.

8.2 Řešení na základě dotazníkového šetření

Pro ucelenější pohled na celou problematiku je podle nás správné předestřít i názory těch, kterých se dané téma týká nejvíce. Vrátime se tedy k dotazníkovému šetření, které bylo v rámci této práce provedeno.

8.2.1 Řešení z pohledu osob s tělesným postižením

Jeden z respondentů mluví o jednom kroku, který je podle něj zcela zásadní:

„Vím, že mnoho lidí by možná chtělo handicapované oslovit a pomoci jim, ale nevědí, jak udělat první krok = jak s nimi navázat kontakt. Myslím, že k tomu je zapotřebí odvahy, otevřenosti a trpělivosti nejen ze strany "zdravých", ale i postižených.“

Z těchto slov plyne naprosto jednoduchý praktický úkol jak pro členy křesťanských komunit, tak i pro celou společnost, a sice nebát se lidí s handicapem oslovovat. Stejně tak se však nesmí bát ani osoby s postižením požádat o pomoc či jednoduše začít komunikovat s osobou bez postižení. Na druhou stranu tento přirozený ostych se samozřejmě objevuje i mezi dvěma lidmi, kteří se neznají.

K dobré a otevřené komunikaci je však třeba i další krok, který podrobněji popisuje jeden z respondentů, a ostatní se na něm v krátkosti shodují:

„Chtěl bych, aby mě lidé vnímali jako každého jiného člověka, a nejen jako někoho na vozíku, u koho se často předpokládá, že by neměl být mentálně úplně v pořádku. Aby mě všichni oslovovali jako dospělého člověka [...]“

To znamená jednat s handicapovanými rovnocenně a z komunikace je nevyčleňovat. S tímto popisovaným přístupem jsme se setkali již v bakalářské práci Soni Koubské, která píše, že lidé stále „rozlišují mezi světem MY (lidé bez postižení) a ONI (lidé s postižením)“¹⁹² a podle toho také s osobami s handicapem jednájí způsobem, který je pro ně nedůstojný až ponižující.

¹⁹² KOUBSKÁ, Soňa. Člověk s mentálním postižením jako člen katolické komunity, s. 16.

8.2.2 Řešení z pohledu „pečujících osob“

Když se podíváme na odpovědi tzv. pečujících osob na dotazy týkající se změn v pastorační práci osob s tělesným postižením, vidíme, že se v mnohých věcech ohledně komunikace a přístupu k lidem s postižením shodují s předešlými respondenty.

Asi nejvýstižnější „návod“, jak jednat s osobami s handicapem, nám podává ve své odpovědi sociální pracovnice zaměstnaná v jedné z charitních organizací, z jejíhož dotazníku jsme již citovali v předchozí kapitole:

„Dle mého názoru je velmi důležité nechat lidem se zdravotním postižením prostor pro svou realizaci, zapojovat je do dění a napomáhat jim do té míry, kolik je to skutečně třeba. Myslím, že velkou roli v této otázce hraje společná komunikace a trpělivost (nechat prostor a čas dané osobě, ať může věc vykonat sama) a vnímavost. Přehnaný soucit je dle mého názoru na škodu, protože danou osobu degraduje, snižuje jeho samostatnost, jeho dovednosti a schopnosti. Naopak velmi se mi líbí, když se u nás ve farnosti upravují podmínky tak, aby byla daná osoba co nejsamostatnější a byla co nejméně odkázaná na pomoc okolí (úprava vchodu do kostela tak, aby bylo možné přejet schodek na el. Inv. vozíku, přístupnost letáků a katol. tiskovin i hostií tak, aby se k nim dostala i osoba na vozíku, možnost „zaparkovat“ vozík tak, aby daná osoba viděla a mohla se tak účastnit na mši aktivně. [...]“¹⁹³

Z této odpovědi se dá vyvodit jednoduché „pravidlo“ pro komunikaci a přístup k lidem s postižením je potřeba mít trpělivost a ponechat člověku s handicapem čas a prostor pro to, aby vyjádřil, co potřebuje a jak mu můžeme být nápomocni. Zároveň nám toto „pravidlo“ nepřímou formou říká, aby se s lidmi s handicapem jednalo s určitým respektem a důstojností tak, jak to často uváděli ve svých odpovědích respondenti předešlého dotazníku. S důležitostí trpělivosti a ponechání dostatečného prostoru k tomu, aby se dotyčný člověk se zdravotním postižením vyjádřil, co potřebuje a v čem mu můžeme pomoci, jsme se již setkali u některých autorů odborných textů.¹⁹⁴

Tato respondentka si je, taktéž snad na základě své praxe, vědoma, že ne každý člověk s handicapem je schopen sám od sebe požádat o pomoc druhého člověka či otevřeně promluvit o svém postižení, protože se stydí za svůj handicap:

„Osobně vnímám jako velkou zakázku podporu sebevímání těchto osob, jejich sebepřijetí a posilnění zdravého sebevědomí tak, aby neupadali do role zatrpklých, zraněných jedinců, kteří se

¹⁹³ Příloha 3: Respondent č. 53.

¹⁹⁴ Viz výše kapitola 8.1 (pozn. P. W.).

brání potenciálním útokům preventivní nedůvěrou, podezíravostí i negativním postojem vůči většinové společnosti. ¹⁹⁵

Člověk se zdravým sebevědomím totiž bude pochopitelně komunikativnější a otevřenější ke svému okolí. Zaměřit tedy část pastorační péče na to, abychom v lidech s handicapem podporovali růst zdravého sebevědomí, je jistě cestou správným směrem.

Je ale otázkou, jak toho docílit a zda za toto nezdravé vnímání sebe sama není částečně zodpovědná většinová společnost, potažmo konkrétní katolická komunita. Další respondent hovoří o tom, že je zde namísto nejprve změna „v nastavení vnímání“ těchto osob církevním společenstvím:

„[...] hlavně duchovní by se měli v tomto směru sociálně „dovzdělat“, hovořit o tom, poukázat na řadu těchto problémů v promluvách, vyzvat věřící, aby poskytli místa k sezení hendikepovaným a starým lidem – mladí stále leckde zabírají většinu míst k sezení, místa pro vozičkáře a jejich doprovod, podávat sv. přijímání postiženým do lavic (nechávat je na kraji lavic – ale ty většinou obsadí chodící napřed a postižené "pouští doprostřed lavic...!!! [...] Charitativní organizace, stacionáře apod. by měli více vycházet vstříc rodinám, které se starají dlouhá léta o své hendikepované nejen odlehčením na pár hodin během pracovních dnů, ale aby se o ně postarali třeba několik dnů nebo týden, aby si pečující příslušníci rodin mohli zajet na dovolenou bez hendikepovaného, protože s ním se jim na dovolené moc neuleví – spíše naopak (s tím máme mnohé zkušenosti – tak už skoro nikam nejezdíme...)“ ¹⁹⁶

Zde můžeme plynule navázat odpovědí jiného respondenta, který je blízkou osobou člověka s handicapem. On sám mluví o tom, že lidé s handicapem jsou stále v mnohých církevních společenstvích jakoby „trpěni“ a jejich aktivita ve farnosti se poté zužuje pouze na návštěvy nedělních bohoslužeb. Na druhou stranu tento respondent přiznává, že v této společenské pasivitě jsou osoby s postižením podporovány, byť nepřímo, svou rodinou. Z této „neintegrace“ lidí s postižením však nabízí dvě řešení:

„Především ve starších kostelech jsou pro mnoho osob s tělesným postižením problémem schody. Ne všude se daří najít nějaké řešení a často je to bráno tak, že pro jednoho nebo dva lidi nemá smysl nic speciálního vymýšlet. Další oblastí, kde by mohla jednotlivá společenství přispět, je doprava. Pro osoby s tělesným postižením se obtížné dostat se do kostela na mši, na faru na biblickou hodinu atp. a nemají vždy někoho, kdo by je mohl dovézt. Mnoho zdravých lidí však autem jezdí.“ ¹⁹⁷

¹⁹⁵ Příloha 3: respondent č. 53.

¹⁹⁶ Tamtéž: respondent č. 37.

¹⁹⁷ Tamtéž: respondent č. 51.

Čili i takové věci, které bychom považovali v dnešní době za samozřejmost (zbudování bezbariérových přístupů a jistá dopravní obslužnost), stále nejsou pro tyto osoby v naší společnosti dobře dostupné.

Mohli bychom citovat další a další návrhy, jak změnit pohled, komunikaci či přístup k lidem s tělesným, potažmo zdravotním postižením, ale to bychom se asi stále točili v kruhu, protože mnohé z těchto návrhů jsou si podobné, i když jsou řečené jinými slovy. Vyzdvihneme však nyní některé návrhy a formulujme pravidla, která jsou pro chování se k lidem s handicapem obzvlášť důležité a na kterých se shodla i většina respondentů.

Především je to zlepšení komunikace s těmito lidmi. Jak jeden z respondentů řekl: „*nejlépe se dotázat jich samotných, kde je bota tlačí.*“¹⁹⁸ Pak je zde již mnohokrát řečené - přijímat je mezi sebe jako rovnocenné, zapojit je různými způsoby do běhu farnosti (četba Písma při liturgii, podílení se na organizaci farních akcí atd.), mít otevřená srdce a nabízet jim i jejich rodinám pomoc, myslet na ně při rekonstrukci sakrálních i jiných společenských prostor, tak aby jim byly bezbariérově přístupné.¹⁹⁹ Tím vším podpoříme jejich sebevědomí a určitě jim také pomůžeme nacházet smysl a hodnotu jejich života.

Na základě těchto podnětů od respondentů obou dotazníků vidíme jeden podnět, který všechny ostatní spojuje a již ho zmiňovala ve své bakalářské práci S. Koubská – každý člověk, a to i ten s postižením, má potřebu být součástí nějakého společenství, v našem případě křesťanského, a cítit se v něm jako jeho plnohodnotný člen.²⁰⁰

¹⁹⁸ Tamtéž: respondent č. 29.

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ KOUBSKÁ, Soňa. Člověk s mentálním postižením jako člen katolické komunity, s. 16.

Závěr

Samotné téma je velmi rozsáhlé a podle našeho názoru je pro dobrou pastorační osobu s tělesným postižením klíčové, aby duchovní, pastorační asistenti či laici, kteří se na této pastorační péči jakýmkoliv způsobem podílejí, měli alespoň základní znalosti o zdravotním stavu, duševních specifikách a společenském postavení těchto osob.

Z toho důvodu jsme se v teoretické části práce zabývali duševními stavy osob s postižením, nastínili jsme pohled společnosti na tyto osoby a analyzovali pomoc těmto lidem na základě stávající sociální legislativy státu.

Po těchto velmi obecných kapitolách byl pro nás z křesťanského hlediska důležitý biblický pohled na tuto problematiku. Písmo svaté, a především novozákonní odkaz, se pochopitelně promítl do novodobého sociálního učení církve. To jsme zde reflektovali skrze některé papežské sociální encykliky, pastorální konstituci „*Gaudium et spes*“ a „*Kompendium sociální nauky církve*.“

V praktické části práce jsme se zaměřili na život a potřeby osob s tělesným postižením. K tomu jsme používali především informace z interního dotazníkového šetření, které bylo vypracované pro tuto práci.²⁰¹ Z odpovědí respondentů jsme zjistili, že většinová společnost si za 30 let demokracie v naší zemi ještě plně nezvykla na přítomnost lidí se zdravotním handicapem na veřejnosti, přestože místní samosprávy se snaží odstraňovat architektonické bariéry, provozovat bezbariérovou dopravu atd. Sociální bariéry však zůstávají, což se projevuje především v chování lidí k těmto osobám, kdy je mnohdy stále pokládají za méněcenné občany, kteří nemají nárok na plnohodnotné studium, normální rodinu, práci atd.

Tento pohled společnosti se bohužel v mnohém odráží v přístupu a chování členů různých křesťanských společenství k těmto osobám a většinou pramení z neznalosti zdravotní i sociální situace konkrétního jedince s handicapem. Ve všech farnostech to však není tak negativní. Velmi dobře fungují charitní organizace, které těmto lidem poskytují četné sociální služby. Existují rovněž farnosti, jejichž členové se v rámci svého společenského života, studia nebo zaměstnání s lidmi se zdravotním postižením setkávají a vědí, jak se k nim chovat.²⁰² Podle vyplněných dotazníků jsou nicméně lidé znalí této problematiky zatím v menšině.

²⁰¹ Příloha 2 a 3.

²⁰² Tamtéž.

Na základě analýzy odborné literatury k tomuto tématu a odpovědí respondentů dotazníkového šetření jsme se snažili najít možná řešení, která by tuto nelehkou situaci osob s tělesným, ale i jiným postižením dokázala v rámci pastorače zvrátit. Výsledkem této analýzy je pár jednoduchých doporučení, které se však v praxi nelehko ujímají.

Předně jde o zlepšení komunikace a odstranění předsudků vůči těmto lidem. To znamená, že vždy je důležité se člověka s postižením zeptat, jak mu můžeme pomoci a jednali s ním s určitým respektem a úctou, kterou si bez pochyby zaslouží, a to i v případě, když se jedná o osobu s mentálním postižením. Pro tuto komunikaci je však důležité dát člověku s handicapem čas a prostor, aby se vyjádřil. Dále je důležité tyto osoby podporovat v samostatnosti a vlastních cílech. Nakonec je také potřeba mít odvalu osoby s postižením přijímat mezi sebe, protože jejich pohled na svět prakticky každé společnosti obohatí.

Na zlepšení této komunikace a chování k lidem s postižením však musí chtít zapracovat i samotní lidé s handicapem. Mnohdy stačí říct, co se jim na daném přístupu druhého člověka bez handicapu nelíbí, vyjádřit svůj názor či nebát se říct si o pomoc.

Krásný postoj k této problematice zaujala jedna respondentka s Robertovým syndromem, kterou jsme již zde částečně citovali. Jelikož mně, člověku s DMO, tento názor v mnohém mluví takřikajíc z duše, dovoluji mi ho na závěr opětovně citovat v plném rozsahu:

„Nejprve musíme my handicapovaní přicházet do společnosti plni síly, úsměvu, radovat se z maličkostí, být posilou pro druhé a naslouchající. Vidět sebe sama jako boží dítě ale též být partáky pro společnost. Až tohle uděláme.... společnost pro Nás udělá cokoliv, postaví bez řečí a bez diskuzí bezbariérové vstupy do kostelů, kněží budou vymýšlet různé techniky pro neslyšící atd., různé křesťanské akce budou staveny tak aby na ně mohli jít všichni bez rozdílu.“²⁰³

²⁰³ Příloha 2: respondent č. 2.

Seznam zkratk

- 2 Kr – Druhá kniha královská
- DC – Deus caritas est: papežská encyklika
- Dt – Deuteronomium: Čtvrtá kniha Mojžíšova
- EG – Evangelii gaudium: apoštolská exhortace
- Ex – Exodus: Druhá kniha Mojžíšova
- GS – Gaudium et spes: konstituce Druhého vatikánského koncilu
- KSNC – Kompendium sociální nauky církve
- Lk – Evangelium podle Lukáše
- Lv – Leviticus: Třetí kniha Mojžíšova
- Mk – Evangelium podle Marka
- Mt – Evangelium podle Matouše
- RN – Rerum novarum: papežská encyklika

Seznam literatury a elektronických zdrojů

Prameny

- *Bible*: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad. 18. (9. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2012.
- ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Charitativní služba církve: pastorační péče o charitu*. Praha 2005
- *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Překlad Oto Mádr. 2. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- KATOLICKÁ CÍRKEV. Papežská rada pro spravedlnost a mír. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.
- Papež BENEDIKT XVI. *Deus caritas est = Bůh je láska*. Překlad Ctirad Václav Pospíšil. 1. vydání. Praha: Paulínky, 2006.
- Papež FRANTIŠEK *Evangelii gaudium = Radost evangelia: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě*. 1. vydání. Praha: Paulínky, 2014.
- Papež JAN XXIII. *Pacem in terris = O míru mezi všemi národy v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě z 11. dubna 1963*. 1. vydání. Praha: Zvon, 1996.
- Papež JAN PAVEL II. *Centesimus annus: k 100. výročí encykliky Rerum novarum z 1. května 1991*. 1. vydání. Praha: Zvon, 1991.
- Papež JAN PAVEL II. *Christifideles laici: posynodní apoštolský list*. O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988. 2. vydání. Praha: Zvon, 1996.
- Papež LEV XIII. *Rerum novarum = O dělnické otázce*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba, 1891.
- Papež PAVEL VI. *Populum progressio = o rozvoji národů z 26. března 1967*. 1. vydání. Praha: Zvon, 1996.

Literatura

- BEDNAŘÍK, Josef. Svalové dystrofie. *Neurologie v praxi* 2004, č. 3.
- BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. I. díl, Řády rytířské a křížovníci*. 1. vydání. Praha: Libri, 2002.
- BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. IV. díl, 1. svazek, (Kongregace a řeholní společnosti)*. 1. vydání. Praha: Libri, 2016.

- Čapek, Karel. *Hovory s T. G. Masarykem*. 1. souborné vydání. Praha: Československý spisovatel 1990.
- GOFFMAN, Erving. *Stigma: poznámky k problému zvládnutí narušené identity*. Překlad Tomáš Prášek. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003.
- HOBBS, Thomas. *Leviathan, aneb, Látka, forma a moc státu církevního a politického*. Překlad Karel Berka. 1. vydání. Praha: OIKOYMENH, 2009.
- HUTYRA, Martin et al. *Kardioembolizační ischemické cévní mozkové příhody: diagnostika, léčba, prevence*. 1. vydání. Praha: Grada, 2011.
- JEDLIČKA, Pavel. *Roztroušená skleróza mozkomíšni: klinika, léčba, patogeneze*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1981.
- KLÍMA, Jiří a kol. *Pediatric pro nelékařské zdravotnické obory*. 1. vydání. Praha: Grada, 2016.
- KOUBSKÁ, Soňa. *Člověk s mentálním postižením jako člen katolické komunity*. Praha: Bakalářská práce, Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta, UK, 2015.
- KOUDELKA, Jaroslav. *Pastorace mentálně postižených*. Praha: Bakalářská práce, Katedra pastorálních oborů a právních věd, Katolická teologická fakulta, UK, 2009.
- KRAUS, Josef a kol. *Dětská mozková obrna*. 1. vydání. Praha: Grada, 2005.
- KUDLÁČEK, Miroslav. *Svět dětské mozkové obrny: nahlížení vlastního postižení v průběhu socializace*. Praha: Portál, 2012.
- LESNÝ, Ivan a kol. *Dětská mozková obrna ze stanoviska neurologa*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1972.
- MAŘÍKOVÁ, Taťána a kol. *Neurogenetika svalových dystrofií a kongenitálních myopatií*. Praha: Maxdorf, 2004.
- MATĚJČEK, Zdeněk a LANGMEIER, Josef. *Počátky našeho duševního života*. Praha: Panorama, 1986.
- MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011.
- MORE, Thomas. *Utopie*. Překlad Bohumil Ryba. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1978.
- MUNTAU, Ania. *Pediatric*. 2. české vydání. Praha: Grada, 2014.
- MURPHY, Robert Francis. *Umlčené tělo*. Překlad Jana Ogrocká. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.
- NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011.

- OPATRŇÝ, Aleř. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. 4. mírně upravené a přepracované vydání. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2005.
- OPATRŇÝ, Aleř. *Pastorace zvláštních skupin*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014.
- OPATRŇILOVÁ, Dagmar a ZÁMEČŇÍKOVÁ Dana. *Podpora rozvoje hybnosti osob s tělesným postižením*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2014.
- SUCHÁNEK, Drahomír a DRŠKA, Václav. *Církevní dějiny. Antika a středověk*. 1. vydání Praha: Grada, 2013.
- SVATOŠOVÁ, Marie. *Hospice a umění doprovázet*. 6. doplněné vydání. Kostelní Vydří: APHPP, 2008.
- TITZL, Boris. *Postižený člověk ve společnosti: hledání počátků*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 1998.
- VACÍNOVÁ, Marie a LANGOVÁ, Marta. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 2011.
- VÁGNEROVÁ, Marie a HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Psychologie handicapu. 2. část, Rodina a její význam pro rozvoj handicapovaného jedince*. 2., opravené vydání Liberec: Technická univerzita, 2003.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Portál, 2014.
- VAŠKO, Václav. *Dům na skále. 2, Církev bojující: 1950–květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- VLČEK, Jiří a kol. *Klinická farmacie II*. 1. vydání. Praha: Grada, 2014.

Elektronické zdroje

- Adra.cz. *O nás* [2020-07-01]. <<https://www.adra.cz/o-nas>>.
- Caritas. *History* [2020-05-28]. <<https://www.caritas.org/who-we-are/history/>>.
- Česká provincie kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul. *Historie* [2020-05-27]. <<http://vincentky.cz/historie/>>.
- Diakonie.cz. *O nás: Diakonie ČCE* [2020-07-01]. <<https://www.diakonie.cz/o-diakonii/>>.

- HŘEBÍK, Josef. *Všeobecný úvod do Písma svatého. Studijní materiál pro studenty teologie na Katolické teologické fakultě UK* [2020-05-05]. <http://ktf.cuni.cz/~hrebik/vseob_uvod.html>.
- Charita Česká republika *Adresář služeb: Lidé se zdravotním postižením* [2020-07-01]. <<https://www.charita.cz/adresar/?targetGroup=postizeni>>.
- Charita Česká republika *Pomáháme potřebným doma i v zahraničí* [2020-07-02]. <<https://www.charita.cz/jak-pomahame/>>.
- Charita.cz. *Základní údaje o organizaci* [2020-07-02]. <<https://www.charita.cz/kdo-jsme/charitni-sit/>>.
- Charita Česká republika. *Z historie Charity* [2020-05-28]. <<https://www.charita.cz/kdo-jsme/historie/>>.
- Charita Šumperk. *Naše služby* [2020-07-01]. <<https://www.sumperk.charita.cz/nase-sluzby/>>.
- Idnes.cz. *Skončil nejdelší nouzový stav v historii Česka, poprvé platil v celé zemi (18. 5. 2020)* [2020-07-09]. <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/konec-nouzoveho-stavu-v-cesku-koronavirus.A200515_164214_domaci_blj>.
- Institut Klinické Rehabitologie v Tule (RU) & ZiNa clinic s.r.o. [2020-04-29]. <<https://online.ulzibat.cz>>.
- Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. *Dějiny Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského* [2020-05-26]. <<http://www.boromejky.cz/11.htm>>.
- Maltéžská pomoc, o. p. s. *O nás* [2020-05-28]. <<https://www.maltezskapomoc.cz/kdo-jsme/o-nas/>>.
- Maltéžská pomoc, o. p. s. *Pobočky* [2020-07-02]. <<https://maltezskapomoc.cz/pobocky/>>.
- Maltéžská pomoc, o. p. s. *Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením* [2020-07-03]. <<https://maltezskapomoc.cz/nase-projekty/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-seniory-a-osoby-se-zdravotnim-postizenim/>>.
- Maltéžská pomoc, o. p. s. *Statut Maltéžské pomoci: VII. Dozorčí rada* [2020-07-03]. <<https://maltezskapomoc.cz/wp-content/uploads/2018/10/statut.pdf>>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (14. 3. 2006)* [2020-05-01]. <https://ppropo.mpsv.cz/zakon_108_2006>.

- Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců, zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) (23. 4. 2008)* [2020-04-29]. <https://ppropo.mpsv.cz/zakon_198_2009>.
- NĚMEC, Zbyněk. *Asistenti pedagoga 2020: Více sdílení, méně asistentů, o trochu lepší platy* [2020-05-01]. <<http://www.asistentpedagoga.cz/asistenti-pedagoga-2020-vice-sdileni-mene-asistentu-o-trochu-lepsi-platy>>.
- Osobní-asistence.cz. *Osobní asistence* [2020-07-03]. <<https://www.osobni-asistence.cz/>>.
- Parent Project, z. s. [2020-04-04]. <<https://www.parentproject.cz/>>.
- Pastorage.cz. *Právě vyšlo Kompendium sociální nauky církve (13.12.2007)* [2020-06-26]. <www.pastorage.cz/clanky/prave-vyslo-kompendium-socialni-nauky-cirkve>.
- Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. *Listina základních práv a svobod (16. 12. 1992)* [2020-04-25]. <<https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.
- Slovackydenik.cz. *Sto dobrovolníků Maltéžské pomoci pomohlo při setkání vozíčkářů (4. 7. 2019)* [2020-07-08]. <https://slovacky.denik.cz/zpravy_region/sto-dobrovolniku-maltezske-pomoci-pomohlo-pri-setkani-vozickaru-20190704.html>.
- United states conference of catholic bishops. *Pastoral Statement of US Catholic Bishops on Persons with Disabilities* [2020-10-28]. <<https://www.usccb.org/beliefs-and-teachings/what-we-believe/catholic-social-teaching/upload/Pastoral-Statement-of-U-S-Catholic-Bishops-on-Persons-with-Disabilities.pdf>>.
- Velehrad.eu. *Dny lidí dobré vůle Velehrad 2004* [2020-07-04]. <http://www.velehrad.eu/dny-lidi-dobre-vule/download/2004/program_velehrad_2004.pdf>.
- Velehrad.eu. *Minulé ročníky – jak plyne čas na Velehradě: 2001-2019* [2020-07-08]. <<http://www.velehrad.eu/dny-lidi-dobre-vule/minule-rocniky>>.
- Walter, Pavel. *Dotazník pro diplomovou práci: „Pastorační péče o lidi s tělesným postižením – teorie a praxe“ (12. 3. 2020)* [2020-07-10]. <<https://forms.gle/7rktxZeiGwQ2Gu3f9>>.

Přílohy

Příloha 1: Dopis respondentům

Ve Štítech 13. 3. 2020

Dobrý den,

vím, že teď jistě máte spoustu práce nebo vaše mysl je zaměstnávána nákazou koronaviru v ČR, přesto kdybyste si chtěli od toho na chvíli oddechnout a svoji pozornost upřít na něco jiného, rád bych Vás požádal o vyplnění jednoho relativně krátkého dotazníku.

Jsem studentem 5. ročníku teologie na KTF UK v Praze a vypracovávám diplomovou práci s názvem „Pastorace osob s tělesným handicapem – teorie a praxe.“ Součástí této práce je i výzkum, který provádím pomocí níže uvedených anonymních dotazníků mezi lidmi s handicapem i mezi lidmi či institucemi, kteří osobám s handicapem poskytují pečovatelské či jiné služby nebo s nimi přicházejí do častého kontaktu. Cílem mojí práce budou pak jistá doporučení, jak k těmto lidem přistupovat a jak se k nim chovat, aby se cítili jako rovnocenní členové své farnosti / společenství. Podkladem pro tato doporučení budou právě do velké míry ony dotazníky.

Z toho důvodu se obracím na Vás a prosím o kousek vašeho drahocenného času, který byste věnovali k jejich vyplnění. Dotazníky je možné vyplnit online na internetu – viz <https://forms.gle/Q2JuGH11J2qoDXu37>. Dále je poslat v naskenované či elektronické verzi na e-mailovou adresu: [...] nebo v tištěné variantě i poštou na adresu: [...] ¹, a to do 25. dubna.

Děkuji Vám za vaši pomoc a ochotu, kterou budete dotazníkům případně věnovat.

Přeji Vám mnoho sil, vytrvalosti a především naděje do dalších dní. Snad brzy tento výjimečný stav v naší republice, ale i v celém světě pomine.

S pozdravem a přáním pevného zdraví

Pavel Walter

¹ S pochopitelných důvodů a zachování Nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) – viz <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN> [2020-12-08]) – známé jako GDPR, byly tyto citlivé údaje v textu diplomové práce vynechány (pozn. P. W.)

Příloha 2: Dotazníky pro osoby s handicapem

Respondent č. 1

1. Můžete v krátkosti představit svůj handicap (forma DMO, svalová dystrofie, porucha míchy v důsledku úrazu / nemoci...)?

Rozštěp páteře

2. Z jaké farnosti či křesťanského společenství pocházíte?

Velké

3. Jak Vás lidé v tomto společenství vnímají? (Velmi přátelsky – skoro nevnímají můj handicap nebo se mi naopak vyhýbají...)

Přátelsky, cítím se být přijatá

4. Můžete si vzpomenout na nějaký opravdu negativní zážitek, který se Vám stal v jakémkoliv křesťanském společenství, kdy jste se cítil/a tzv. odstrčený/á na druhou kolej?

Občas se nedostanu na nějakou křížovou cestu nebo poutní místo kvůli bariérám

5. Dokázali byste naopak popsat jeden konkrétní pozitivní zážitek, kdy vám bylo v daném společenství skutečně dobře a cítil/a jste se přijímaný/á takový/á, jaký/á jste?

Spousta malých skutků a úsměvů

6. Chtěl/a byste něco říct či doporučit ostatním lidem, v čem by mohli například změnit své myšlení, chování, jednání k Vám jako k člověku s handicapem?

Zkusit se zaměřit na praktickou stránku věci a jednat s námi jinak běžně

Respondent č. 2

1. Můžete v krátkosti představit svůj handicap (forma DMO, svalová dystrofie, porucha míchy v důsledku úrazu / nemoci...)?

Robertsův syndrom

2. Z jaké farnosti či křesťanského společenství pocházíte?

Střední

3. Jak Vás lidé v tomto společenství vnímají? (Velmi přátelsky – skoro nevnímají můj handicap nebo se mi naopak vyhýbají...)

Velmi přátelsky :) ale i v jiných farnostech mě berou s poklidem. Myslím si, že je dobré nechat farnost si nejdříve na handicapovaného člověka zvyknout. Ze začátku se vždy dívají s odstupem, ale pokud je necháte nahlédnou do sebe sama, dáte jim možnost se ptát co a jak. Vysvětlujete, necháte je s důvěrou dívat se na odlišnosti, tak vás rádi přijmou. U mě to funguje a ještě jsem se nesetkala s neakceptováním.

4. Můžete si vzpomenout na nějaký opravdu negativní zážitek, který se Vám stal v jakémkoliv křesťanském společenství, kdy jste se cítil/a tzv. odstrčený/á na druhou kolej?

Žádný silný zážitek nemám, možná jen, když jsem přišla do nového studijního města na studentskou mši. Po ní byl večerní program pro studenty.... tak jsem se ze začátku necítila úplně svá, ale zvykli jsme si na sebe. :)

5. Dokázali byste naopak popsat jeden konkrétní pozitivní zážitek, kdy vám bylo v daném společenství skutečně dobře a cítil/a jste se přijímaný/á takový/á, jaký/á jste?

Při každé mši, adoraci, večer chval :) lidé touží po pozitivním přístupu a pokud jej máte, jsou z vás na větvi a mají pochopení. Negativní bývám málo kdy.

6. Chtěl/a byste něco říct či doporučit ostatním lidem, v čem by mohli například změnit své myšlení, chování, jednání k Vám jako k člověku s handicapem?

Myslím si, že ve společnosti to není.... člověk (handicapovaný), pokud se vnímá jako "chudinka" či naopak se až moc povyšuje nad druhé (vymýšlí si různé pokyny pro druhé aby je vykonali za něj i když s trochou snažení a péle zvládl sám), tak ve společnosti nikdy neuspěje. Nejprve musíme my handicapovaní přicházet do společnosti plni síly, úsměvu, radovat se z maličkostí, být posilou pro druhé a naslouchající. Vidět sebe sama jako boží dítě ale též být partáky pro společnost. Až tohle uděláme.... společnost pro Nás udělá cokoliv, postaví bez řečí a bez diskuzí bezbariérové vstupy do kostelů, kněží budou vymýšlet různé techniky pro neslyšící atd., různé křesťanské akce budou staveny tak aby na ně mohli jít všichni bez rozdílu.

Respondent č. 3

1. Můžete v krátkosti představit svůj handicap (forma DMO, svalová dystrofie, porucha míchy v důsledku úrazu / nemoci...)?

DMO

2. Z jaké farnosti či křesťanského společenství pocházíte?

Střední

3. Jak Vás lidé v tomto společenství vnímají? (Velmi přátelsky – skoro nevnímají můj handicap nebo se mi naopak vyhýbají...)

Lidé v mém farním společenství se ke mně chovají přátelsky.

4. Můžete si vzpomenout na nějaký opravdu negativní zážitek, který se Vám stal v jakémkoliv křesťanském společenství, kdy jste se cítil/a tzv. odstrčený/á na druhou kolej?

Nemám negativní zkušenost.

5. Dokázali byste naopak popsat jeden konkrétní pozitivní zážitek, kdy vám bylo v daném společenství skutečně dobře a cítil/a jste se přijímaný/á takový/á, jaký/á jste?

Když se v naší obci stavěla nová kaple, požádali mě, aby směli změřit můj elektrický vozík kvůli šířce vstupních dveří, abych se s vozíkem mohla dostat dovnitř. Kaple je samozřejmě také bezbariérová. Protože se zde dvakrát týdně slouží mše, mohu se jich účastnit.

6. Chtěl/a byste něco říct či doporučit ostatním lidem, v čem by mohli například změnit své myšlení, chování, jednání k Vám jako k člověku s handicapem?

Vím, že mnoho lidí by možná chtělo handicapované oslovit a pomoci jim, ale nevědí, jak udělat první krok = jak s nimi navázat kontakt. Myslím, že k tomu je zapotřebí odvahy, otevřenosti a trpělivosti nejen ze strany "zdravých", ale i postižených.

Respondent č. 4

1. Můžete v krátkosti představit svůj handicap (forma DMO, svalová dystrofie, porucha míchy v důsledku úrazu / nemoci)?

DMO – kvadrupastická forma, jsem na vozíku, mentálně v pořádku (vystudoval jsem gymnázium a v současnosti se pokouším druhým semestrem o vysokou školu), ale motoricky jsem plně závislý na druhých.

2. Z jaké farnosti či křesťanského společenství pocházíte (malé, střední, velké)?

Spíše malé (město s 5000 obyvateli)

3. Jak Vás lidé v tomto společenství vnímají? (Velmi přátelsky – skoro nevnímají můj handicap nebo se mi naopak vyhýbají...)

Jsou velké rozdíly: někteří mě spíše jen tolerují, jiní jsou naopak přátelštější – těch je snad více, ale nikdo mě úplně nevyhledává, pouze někdy někdo prohodí pár slov.

4. Můžete si vzpomenout na nějaký opravdu negativní zážitek, který se Vám stal v jakémkoliv křesťanském společenství, kdy jste se cítil/a tzv. odstrčený/á na druhou kolej?

Opravdu negativní zážitek z tohoto společenství nemám.

5. Dokázali byste naopak popsat jeden konkrétní pozitivní zážitek, kdy vám bylo v daném společenství skutečně dobře a cítil/a jste se přijímaný/á takový/á, jaký/á jste?

Vzpomínám si jen na to, že když jsem měl jít k prvnímu svatému přijímání, tak se mi ze zdravotních důvodů musela odložit dlouho plánovaná těžká operace právě na tento termín v návaznosti 2 měsíců v sádrách na lůžku. Tak mi náš pan děkan tuto svátost uděloval samostatně, ještě před tímto termínem, při mši svaté v neděli a velice mě potěšilo, jak to všichni účastníci přijali.

6. Chtěl/a byste něco říct či doporučit ostatním lidem, v čem by mohli například změnit své myšlení, chování, jednání k Vám jako k člověku s handicapem?

Chtěl bych, aby mě lidé vnímali jako každého jiného člověka, a nejen jako někoho na vozíku, u koho se často předpokládá, že by neměl být mentálně úplně v pořádku. Aby mě všichni oslovovali jako dospělého člověka, a ne pořád jako malého (zdrobněle).

Respondent č. 5

1. Můžete v krátkosti představit svůj handicap (forma DMO, svalová dystrofie, porucha míchy v důsledku úrazu / nemoci)?

DMO

2. Z jaké farnosti či křesťanského společenství pocházíte (malé, střední, velké)?

střední

3. Jak Vás lidé v tomto společenství vnímají? (Velmi přátelsky – skoro nevnímají můj handicap nebo se mi naopak vyhýbají...)

velmi přátelský

4. Můžete si vzpomenout na nějaký opravdu negativní zážitek, který se Vám stal v jakémkoliv křesťanském společenství, kdy jste se cítil/a tzv. odstrčený/á na druhou kolej?

Jako dítě jsem byl nevíтанý

5. Dokázali byste naopak popsat jeden konkrétní pozitivní zážitek, kdy vám bylo v daném společenství skutečně dobře a cítil/a jste se přijímaný/á takový/á, jaký/á jste?

Když mi otec Zdenek dovolil ministrovat

6. Chtěl/a byste něco říct či doporučit ostatním lidem, v čem by mohli například změnit své myšlení, chování, jednání k Vám jako k člověku s handicapem

Aby nás brali takové jací jsme a důvěřovali nám

Příloha 3: Dotazníky pro pečující osoby, instituce, duchovní, pastorační asistenti a jiné osoby

Respondent č. 1

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Asistence při každodenních činnostech, využití volného času – výtvarné aktivity, sport apod. + Obsluha a dopomoc při hygieně.

4. Pokud jste součástí organizace, která se dělí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Pobytová služba pro osoby (muže) s mentálním a kombinovaným postižením

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Podle mě jsou lidé s postižením stále nějakým způsobem sociálně izolováni, ale určitě se to lepší a je více možností, jak se mohou integrovat do společnosti – školy, kroužky, zaměstnání.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Myslím, že v křesťanských společenstvech jsou většinou integrováni bez problémů. Podle mě hodně záleží, jak se angažuje a jaké názory má autorita – kněz, past. asistent, katecheta.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Nevím

Respondent č. 2

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Výuka, zábava, osobní asistence – krmení, přebalování, oblékání

4. Pokud jste součástí organizace, která se dělí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Základní škola

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Někdy

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Je dobře, že se tyto lidé berou jako rovnocenní a socializování

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Je zatím málo kostelů kam se bez problémů dostane člověk s tělesným postižením na invalidním vozíku

Respondent č. 3

1. Jaké je Vaše sociální role?

Hudebník OSVC

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ne

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Myslím si, že společnost obecně je v této situaci nejista, nemá sebevědomí a neví, jak se přesně zachovat a to může vést k neochotě přímo zasahovat.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

V České Republice si myslím, že jsou bohužel stále přehlíženi a středem pozornosti ve smyslu, že společnost za tím vidí něco neobvyklého. V zahraničí (konkrétně Velké Británii) se tak opravdu v takové míře nedeje. Lidé jsou si zde více rovnocenní, otevření a snaží se více pomoci.

7. Co si myslíte o pastorační a přístup k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Ano, myslím si, že v tomto prostředí jsou daleko lépe integrováni a dostane se jim větší pochopení. Lidé jsou také k těmto lidem více citlivější (v tom dobrém slova smyslu).

8. Kde jsou podle vás v pastorační a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Větší začlenění do chodu farnosti, povzbuzení do aktivit farnosti a s tím spojené přizpůsobení akcí a jejich organizace.

Respondent č. 4

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Komunikace

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Pracovní úvazek v chráněných dílnách, poradenství a podporu

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Nepamatuji si

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Tělesně handicapovaní jsou už dnes docela přijímáni a povědomí společnosti je velké, k osobám s duševním onemocněním je to složitější.

7. Co si myslíte o pastorační a přístup k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Myslím si, že ano. Minimum je bezbariérový přístup do kostelů a vždy ochota těmto lidem pomoci.

8. Kde jsou podle vás v pastorační a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Cíleně se setkávat při četbě písma a nabízet jim příležitosti také se ve farnosti zapojit (četbou písma při mši) ...

Respondent č. 5

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Někdy

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Pracuji především s duševně nemocnými

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

ano

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

souhlasím a podporuji to

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

to nevím

Respondent č. 6

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

sociální práce

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

kombinované tělesné postižení s duševním

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ano – od nadřízeného

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

občané ČR nejsou příliš ohleduplní k lidem s postižením

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

ano i ne – záleží na organizaci a jejím vedení

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

zamyslet se nad správným využíváním pomoci, jejím zneužitím apod.

Respondent č. 7

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Stal se klientem naší služby – běžně jako s osobami intaktními.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Odlehčovací služby, Pečovatelskou službu, Centra denních služeb, Sociálně – terapeutické dílny, Chráněné dílny, Chráněné bydlení, atd.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne, obklopuji se osobami, které mají soucit a pochopení pro tuto cílovou skupinu.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Dle lidí, kteří pracují v sociálních službách či jsou jakoukoliv součástí sociální práce, jsou bráni jako rovnocenní, zaujmají partnerský a rovnocenný přístup, nesoudí a nekritizují. Pro osoby, které do této problematiky nevidí, nemají doma člena s postižením, jsou bráni jako méněcenní, i když v poslední době se setkávám s pozitivními ohlasy, pomocí a podporou těmto osobám.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Pokud mají zájem, cesty se vždy najdou.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Nemám ponětí.

Respondent č. 8

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

V rámci své profese sociálního pracovníka jsem pracovala v poradně pro osoby s tělesným postižením, nyní pracuji s lidmi s mentálním a kombinovaným postižením (tedy i s lidmi s tělesným postižením). V mém případě se jedná o práci týkající se poradenské činnosti, ale také o činnosti spjaté s procesem individuálního plánování, nastavování spolupráce a podpory těmto lidem dle jejich potřeb včetně úprav prostředí, aby byli co nejvíce samostatní apod.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Apriori organizace, ve které pracuji, se nezabývá podporou osob s tělesným handicapem.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Setkala jsem se spíše s určitou "nevrlostí" či negativním vnímáním svého okolí konkrétních lidí s tělesným postižením. Tzn. jak vnímají oni sami sebe ve společnosti a přijetí společností. Při komunikaci s lidmi v komunitě / ve společnosti jsem se setkávala spíše s tolerancí, někdy respektem se snahou vyjít vstříc a pochopit jejich potřeby.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Myslím si, že lidé s tělesným postižením se dokáží "ozvat" a říct, co chtějí a potřebují. Jsou zvyklí (v mnoha případech) říct, co jim nevyhovuje, jak by si představovali změnu a vnímám to tak, že se lidé kolem snaží vyhovět, pomoci, změnit např. prostředí apod.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

V mém prostředí máme skvělou pastorační pracovníci i otevřený přístup ze strany farností. Nevnímám proto potíží v možnosti integrace.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Respondent č. 9

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Klienti Charity jsou bezprostřední, komunikace skvělá, jsou nadšeni z každé maličkosti a nesmírně vděční za úsměv a pár vět.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Jen se s klienty setkávám. Výjimečně doprovázím na klavír jejich zpěv, který mají tak rádi. Chtějí vystupovat na různých akcích, i přes to, že vědí, že to není, skvělé".

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Rovnocenní spoluobčané

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Nejsem věřící, nedokáži posoudit. Ale co jsem si všimla, je o ně po náboženské stránce pečováno, začleňování jsou velice.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Nevím, nepřemýšlím o tom. Asi to, co k ostatním lidem. Rovnocenně.

Respondent č. 10

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Podporující i pečující forma

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

vše podle zákona 108/2006²

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

pracujeme na tom, aby byli rovnocenní

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

je nutná

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

větší informovanost o pastoraci

² Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Průručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (14. 3. 2006)* [2020-11-12], <https://ppropo.mpsv.cz/zakon_108_2006>.

Respondent č. 11

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pastorační asistent

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Aktivizace – četba příběhů, povídání, zpívání

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Denní stacionář Toník pro osoby s vysokým stupněm postižení – péče o osoby od 6 do 45 let. Stacionář nabízí různé vzdělávací, výchovné, aktivizační a terapeutické a aktivizační činnosti. Učí se komunikaci, sebeobsluze, zákl. hygienickým návykům, rozvíjí a využívají své schopnosti dle individuálního stupně postižení.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

S vyloženě negativní reakcí jsem se nesetkala, práci s těmito lidmi ovlivňuje mnoho faktorů, nejvíce jejich aktuální zdravotní stav.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Myslím si že se přístup okolí k těmto lidem snad postupně zlepšuje, ale je třeba stále odbourávat předsudky.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Základní pastorační péče je snad těmto lidem nabízena, záleží i na konkrétních potřebách těchto lidí. Určitě je stále co zlepšovat.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Jako laici ve farnostech bychom si více mohli těchto lidí všimnout, vyhledávat je, nabízet jim svou pomoc, zprostředkovat kontakt s farností, knězem.

Respondent č. 12

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pastorační asistent

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Máme sociální službu Chráněné bydlení, setkávám se s klienty jak duševně, tak tělesně postiženými. Moje náplň je být jejich kamarádka, zodpovědět jejich otázky, obavy. Když mají touhu jít na mši svatou, tak je doprovodím, nebo jim pomohu se nachystat ke svaté zpovědi.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Příprava ke svátostem, příprava na bohoslužbu slova, příprava na slavení liturg. svátků, zajišťování dobrovolníků, slavení liturgických svátků.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne, nesetkala. Jsou to lidé, kteří jsou mnohem více vnímavější k duchovním věcem.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Situace se hodně zlepšila. Přispívá k tomu vzájemná spolupráce, že klienti dokáží nejen pomoc přijímat, ale i dávat dál. Když například žáci ZŠ přijdou zahrát našim klientům divadlo, tak oni zase něco vyrobí pro žáky. Myslím, že je potřeba je co nejvíce začleňovat do běžného života a ne izolovat. Proto pořádáme Den otevřených dveří na Chráněném bydlení, Dny s Charitou, kde naši klienti nabízejí na náměstí své výrobky, ples, kam přijdou i naši klienti....

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Tak to je něco na čem bychom měli mnohem více zapracovat. Aspoň zde ve Vyškově se křesťané nezapojují do práce s handicapovanými lidmi. Často mám i pocit, že se jich bojí. Rozhodně nejsou zapojeni do společenství a integrování v Církvi.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Myslím, že by to mělo začít od kněží. Kdyby byla vidět radost kněží, že jsou rádi, že přišli na mši sv. Ten příklad by měl být vidět od kněží. Jak mohou chtít po farnících, aby tyto lidi přijali, když oni vidí, že i kněz má problém tyto lidi přijmout. Ale ať to nesvádíme jen na kněze, každý křesťan je povolán k lásce, bez ohledu na druhého.

Respondent č. 13

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

doprovod na nákupy, úřady, apod.; odvoz a doprovod k vlaku, pomoc při přesunu z invalidního vozíku do auta, pomoc při hygieně, oblékání, přípravě jídla

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Naše služba je určena (mimo jiné) osobám se zdravotním postižením a nabízí uživatelům pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu (pomoc s podáváním jídla a pití, s oblékáním a svlékáním, při prostorové orientaci a samostatném pohybu, při přesunu na lůžko nebo invalidní vozík), pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu (pomoc při úkonech osobní hygieny, při použití WC, při základní péči o vlasy a nehty), poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy (pomoc při přípravě jídla a pití, zajištění stravy, dovoz nebo donáška jídla), pomoc při zajištění chodu domácnosti (pomoc při zajištění velkého úklidu domácnosti, nákupy a pochůzky, úklid a údržba domácnosti, donáška vody, topení v kamnech, velký nákup), zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (doprovázení do školy, školského zařízení, zaměstnání, k lékaři, na orgány veřejné moci a instituce poskytující veřejné služby). Také zajišťujeme odvoz uživatelů našimi vozidly.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Naštěstí ne. Většinou se lidé snaží pomoci.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Myslím si, že se situace zlepšuje – jak rostoucí bezbariérovost, tak přístup společnosti k těmto lidem.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

V naší oblasti působí farní charita, která pomáhá těmto lidem při kontaktu s farností (odvoz a doprovod na mše svaté, zajišťuje úmysly na mše svaté pro naše klienty). Prostřednictvím charity se snažíme působit na veřejnost, aby těmto lidem pomáhali, spolupracujeme s kněžími zdejší farnosti při pořádání sbírek, duchovním vedení apod.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Vše je otázkou financí, naší vizí je např. chráněné bydlení či rozšířená terénní služba pro lidi s duševním onemocněním. Dále také více prezentačních akcí.

Respondent č. 14

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Moje práce je manažerská, spojená se zajištěním finančních prostředků.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

naše cílová skupina jsou osoby s mentálním postižením, je možná i kombinace mentálního a tělesného postižení, nabízíme pečovatelskou službu, zdravotní službu-domácí zdravotní péči a sociální rehabilitaci

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Nesetkala jsem se.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Situace se velmi změnila, nenarážíme na sociální bariéry, spíše někdy jsou to spíše bariéry terénní (nejsou všude bezbariérové přístupy).

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Pastorace v Charitě se zaměřuje jak na klienty, tak i pracovníky. Samozřejmě vše na principu dobrovolnosti a svobodné volby, je to nabídka. V našem městě vybudovali farníci bezbariérový přístup do kostela.

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

V Charitě začínáme v měsíci květnu budovat bezbariérový vchod a WC, pastorační asistent dochází za klienty do rodiny, stejným způsobem pracuje i kněz, navštěvuje nemocné každý 1.pátek v měsíci. Víze do budoucnosti je propojení Charity s farnostmi, vytvářet skupinky dobrovolníků (např. odvoz do kostela na bohoslužby, roznos Farního informátoru těmto lidem s postižením nebo seniorům, nabídka rozhovoru a sociálních kontaktů, doprovod na vycházce apod.).

Respondent č. 15

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

pomoc při zvládnání běžných úkonů péče, pomoc při hygieně, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se spol. prostředím, sociálně terapeutické činnosti....

4. Pokud jste součástí organizace, která se pečí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

viz odpověď č. 3

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ano, od samotné osoby s tělesným postižením. Např. se jeden náš uživatel za svoje postižení stydí a nechce chodit a seznamovat se s neznámými lidmi.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Přístup společnosti se dle mého názoru stále vylepšuje, ale pořád se ještě setkávám s nepochopením jejich situace. Ať už jde o osamělost nebo špatnou dostupnost pro vozík na mnoha místech.

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Mohu mluvit jen ze své pozice a mám za to, že naši uživatelé mají možnost svůj duchovní život naplňovat dle potřeby. Naše organizace jim nabízí prostor a konkrétní možnosti.

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Více setkávání a tím i možností se seznámit s dalšími, na osoby s těl. postižením naladěnými lidmi. Aby lidé s těl. postižením měli jistotu, že se svým postižením nejsou sami.

Více sportovního využití pro postižené i v menších městech.

Respondent č. 16

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Má práce, tedy i v charitě je dobrovolnická. Jsem jim podpůrcem v mnoha každodenních činnostech.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

V naší charitě nemáme cílové skupiny, jen osoby potřebné, tedy i se zdravotním hendikepem.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Často u lidí z DOZP³, kdy pečovatelský personál bránil rozvoji neformální komunitní podpory. Dobrovolnictví, osvojení dovedností sebeobhajoby, samostatnosti, uplatňování práv na výběr místa a způsobu bydlení, bránění vzdělávání, nakládání s penězi atd.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolovani atd.)?

Komunitě obecně vyhovuje stav ústavní pobytové péče o tyto lidi. Upřednostňuje jejich "umístění" do tzv. Domovů a jejich segregaci před jejich rovnoprávným životem v komunitě, v chráněném anebo podporovaném bydlení. V našem 18 tisícovém městě v pohraniční jednoznačně.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Určitě lépe ve společenství farnosti, než v běžném životě. Je v něm k těmto lidem více ohleduplnosti, snahy o podporu a pochopení.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Myslím, že to co existuje, je dostatečné. Pokud by od nich byla poptávka po dalších „službách“ jistě by o ně v místní církvi usilovali. V naší dobrovolnické charitě je podporujeme individuálně, podle jejich potřeb, ale i našich možností.

Respondent č. 17

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Jako každá jiná...při vzájemném respektu a úctě toho, co obě strany mohou a umí udělat.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

poskytujeme jim služby "pečovatelská služba" - úkony jsou popsány v zákoně o sociálních službách

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Setkal jsem se někdy s klasickou arogancí a nadávkami jako u lidí zdravých. V tomto je to naprosto stejné.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolovani atd.)?

Myslím, že se situace rok od roku lepší - zvl., mezi mladými lidmi je přístup k handicapu diametrálně odlišný, oproti střední a starší generaci.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Neumím toto posoudit. Ale vím, že lidé s handicapem by si přáli, abychom se k nim chovali naprosto normálně, jako k ostatním. S přihlédnutím na jejich možnosti samozřejmě. Ale to u zdravého člověka děláte taky tak. Když něco vysvětlujete pitomcovi, musíte prostě nasadit jiný přístup, než u inteligentního člověka...je to pořád stejné:-)

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Neumím posoudit. Myslím ale, že se dělá až dost a ten kdo chce, tak se i informacím a službě dostane. Kde je vůle, je i cesta.

³ Respondent patrně myslel domovy pro osoby se zdravotním postižením (pozn. P. W.)

Respondent č. 18

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Aktivizace ve volném čase, Hlavně zapojení do sportovních a kulturních aktivit

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Sociálně terapeutické dílny (většina klientů s MP a tělesný handicap přidružený

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ano, např. měli by sedět doma, nic jim tam nechybí

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolovani atd.)?

Doba se hodně změnila, negativní reakce jsou výjimkou

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Duchovní správce to začne řešit až se mu ve farnosti taková osoba vyskytne. U nás to funguje velice dobře

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Jednoznačně bariérovost kostelů, far... Srdce jsou otevřená

Respondent č. 19

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

osobní asistence (trávení volného času, doprovody, povídání...)

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

osobní asistenci

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolovani atd.)?

myslím si, že společnost nahlíží na tyto lidi jako na kohokoli jiného. z mého pohledu jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané, nejsou přehlíženi – nicméně s nimi není ani pracováno "s rukavičkami" (což je dobře) a ohledně sociální izolace – ta tam možná je, ale chápu to jako přirozenou součást (těžká dostupnost, složitá mobilita, časové důvody...). Vnímám rozdílný přístup společnosti spíše k sociálně nepřizpůsobivým, než ke zdravotně postiženým.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

i když pracuji pod Charitou, nesetkávám se tak často s prací pastorační asistentky u konkrétních jedinců/klientů. Vím pouze, že organizují velké akce pro veřejnost, zařizují bohoslužby za konkrétní úmysly, ale já osobně jsem se nesetkala s ničím konkrétnějším (z pohledu naší služby) - je to možná i tím, že naši klienti nemají potřebu tyto věci poptávat, nebo si je řeší jinak a sami...

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

netuším, nemám zkušenost

Respondent č. 20

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

osobní asistence paní na vozíku, přesuny na lůžko/vozík/toaletu/postel, plavání, vaření....

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

činnosti dle vyhlášky 505/2006⁴

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

nesetkala

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

v dnešní době jsou již bráni rovnocenně,

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

nevidím v této oblasti rozdíl mezi člověkem s postižením a člověkem bez postižení

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

nemám návrhy

Respondent č. 21

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ne

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

tyto služby neposkytujeme

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne nesetkala

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Zpravidla se setkáváme s rovnocenným přístupem, avšak mezi dětmi a mládeží jsou často cílem posměchu a hloupých narážek – klienty pak usměrňujeme s výchovným podtextem

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

nemohu posoudit-zpravidla je to vždy závislé na tom, jaký člověk to poskytuje – vždy je to o lidech

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

nemohu posoudit

⁴ Ministerstvo práce a sociální věci. *Vyhláška 505/2006 Sb. kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (15. 11. 2006)* [2020-11-12]. <https://www.mpsv.cz/documents/20142/372793/vyhlaska_505-2006.pdf/bf86c99a-18ed-afb0-9d38-4ab5cf469dbd>.

Respondent č. 22

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Někdy

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Je to spíše okrajové. Handicap člověk souvisí většinou s pokročilým věkem. Není to středobod naší práce, takže na něj neupozorňujeme.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

V rámci Maltéžské pomoci o.p.s. jsou i aktivity zaměřené na práci s lidmi s handicapem, já osobně vedu dobrovolnický program v Černošicích, kde toto není tématem.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Z povahy mé práce to není tématem.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Život s handicapem je složitý i z hlediska pracovního uplatnění a výši příjmů. Ve společnosti, která vnímá úspěch přes ekonomické zázemí jedince je to logicky složité. Přesto se mi zdá, že lidé začínají být citlivější k potřebám druhým, minimálně jsou ochotni na dobrou věc přispět.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Myslím, že zde jsou rezervy.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Chce to samostudium problematiky. Vnímát základní potřeby lidí, aby se mohl otevřít po duchovní stránce je výzvou. Společenství by především měla být místa otevřená a chápající pro všechny, bez ohledu na tělesný či jiný stav jedince. Vzhledem k tomu, že pokulhává pastorace i u zdravých, méně průbojných, nelze jednoznačně strhávat pozornost formou pozitivní diskriminace na postižené, to by, myslím, nebylo správné.

Respondent č. 23

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Jsem vedoucí pečovatelské služby, nyní máme ve službě jednoho handicapovaného uživatele – vyjednala jsem s ním způsob pomoci, zjišťovali jsme co potřebuje pomoci, co udělá rodina a co potřebuje od pečovatelek.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Nabízíme všechny základní činnosti dané zákonem o sociálních službách pro pečovatelskou službu – jedná se o pomoc s péčí o vlastní osobu i péčí o domácnost. Pomoc při vyřizování osobních záležitostí, doprovody.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Náš klient špatně snáší neodbornou pomoc. Práce s ním vyžaduje preciznost, empatii, hodně taktu a zkušenost. Např. náš klient má poškozenou míchu, kromě parézy dolních končetin má také postiženou jemnou motoriku, nemá možnost úchopu do rukou. S tím má problémy např. na úřadech, poněvadž to na první pohled není vidět a často mu padají podávané věci.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Myslím si, že se už v tomto směru hodně posunulo k lepšímu. Lidé si víc zvykli na přítomnost handicapovaných, jsou ochotni i pomoci. Od sociální izolace našemu klientovi hodně pomohla výtahová plošina, nyní se může bez cizí pomoci dostat z bytu ven. Takže izolaci nebo osamocení vnímám jako problém, který zmírňují sociální služby a také všelijaké kompenzační pomůcky či úpravy prostředí.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

viz předchozí bod, nemám s tímto klientem ve farnosti zkušenost. Je to stále o lidech a jejich ochotě.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Kromě bezbariérového přístupu do kostela a na místa, kde se lidé z farnosti mohou scházet mě nic nenapadá.

Respondent č. 24

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

sepisování dokumentů

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

sociálně izolováni

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

ano

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

nevím

Respondent č. 25

1. Jaké je Vaše sociální role?

koordinátorka

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

pomoc s hygienou a pohyb venku

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Dům senioru, četba s klienty, hry, pomoc dovést na mši a povídání

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Někteří klienti jsou nervózní a musí se s nimi komunikovat pomalu a v klidu, mít pozitivní myšlení a rozdávat dobrou náladu

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

V poslední době se to dost zlepšilo a je více možností

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

více méně ano

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Lidé by měli více pomáhat a nemyslet jen na sebe, pořádat výlety po okolí, koncerty výtvarné tvoření,

Respondent č. 26

1. Jaké je Vaše sociální role?

Dobrovolník Maltéžské pomoci

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Chodím dělat společnost nevidomému seniorovi.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Rozhovor, doprovod při procházce

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

stále jsou sociálně izolováni, ale už je to lepší než za socialismu

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

to nedokážu posoudit, nemám s tím zkušenost

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

hendikepované více medializovat

Respondent č. 27

1. Jaké je Vaše sociální role?

Duchovní

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Většinou zповědi, někdy jiné typy rozhovorů, občas praktická výpomoc.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne. Pokud postižený něco nechtěl, řekl si přímo a v pohodě.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Snaha o rovnocennost určitě je, ale prakticky se to mnohdy nedotáhne, protože to bývá z různých důvodů obtížné. Ale je mnoho obdivuhodných lidí, kteří pomáhají s obrovským zaujetím a citlivostí. A je hodně statečných handicapovaných.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Snaha je, myslím, výslovně zanedbání nebo odstrkování snad ne, ale zase to může být prakticky nedostatečné, aspoň z hlediska handicapovaných. Záleží vždycky, zda si dokážou říct, myslím. Pak to jde. Člověk bez handicapu si těžko dokáže představit, co to všechno obnáší.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

To je široká otázka. Určitě je stále rozšířená bariérovost starých kostelů. Těžké to asi mají neslyšící, ale už je aspoň jedna farnost v Praze. Všeobecně nedovedu říct. Spíš záleží na konkrétních lidech. Extrovertní a průbojnější handicapovaní budou mít problémy menší než introverti. Záleží na komunikaci. Třeba i o tom, co a za jakých podmínek mohou někteří handicapovaní ostatním nabídnout.

Respondent č. 28

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

organizační a administrativní práce, řízení týmu, který o klienty pečuje

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

denní stacionář, sociálně terapeutické dílny pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ano, od okolí, chtěli by je izolovat, závidí jim finance, výhody, podezírají, bojí se jich

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolovani atd.)?

myslím, že okolí neví, jak k nim přistupovat

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

nemohu posoudit

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

nemohu posoudit, zdá se mi, že jsou málo integrováni v křesťanských společenstvích i lidé zdraví.

Respondent č. 29

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Šlo pouze o setkání

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

terénní služby – osobní asistence, pečovatelská služba, zdravotní domácí péči, ranou péči, denní stacionáře, sociální rehabilitaci

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolovani atd.)?

Nejsou všemi lidmi bráni jako rovnocenní. Ti lidé jsou zpravidla sobečtí nebo nedozrálí.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Asi to není úplně ideální, ale duchovní se o to snaží.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Nejlépe se dotázat jich samotných v čem "je bota tlačí". Co by uvítali, po čem touží.

Záleží i na typu hendikepu. V přístupu do kostelů jsou někdy problémem bezbariérové přístupy. Dále mohou být pro tyto lidi finančně nedostupné různé kompenzační pomůcky k usnadnění života a možnosti dostat se do společnosti či společenství.

Při pořádání akcí je dobré myslet i na tyto lidi – zda se dostanou na konkrétní místo, zda si tam mohou zaparkovat, je-li tam i pro ně dostupné např. WC, možnost vidět, slyšet, rozumět dění, aj.

Existuje služba osobní asistence, která může pomoci a pomáhá.

Duchovní nebo pastorační asistenty i běžné lidi seznamovat s tím, jak přistupovat k lidem s hendikepem, aby to nezůstalo jen na intuici. Seznamovat se i lidi s hendikepem s jinými možnostmi duchovní praxe, vzdělání, duchovní četby (neslyšící – si může přečíst, nevidící naslouchat, nechodící potřebuje pomoc s dovezením na shromáždění)

Respondent č. 30

1. Jaké je Vaše sociální role?

Duchovní

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Pastorační péče – zpovědi, rozhovory, společné akce

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolovani atd.)?

Ano, nevidím problém

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Ano, nevidím problém

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Existuje málo kněží, kteří umí znakovou řeč.

Respondent č. 31

1. Jaké je Vaše sociální role?

Sociální pedagog a pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

V diakonii jsem se setkala s kombinovaným postižením, měla jsem kamaráda s DMO, který občasné potřeboval pomoc, a také jsem chodila za babičkami do DS, které měly problémy s ochabnutím končetin. Moje babička má také ortopedické problémy, které ovlivňují její pohybové schopnosti. Spolupráce jsou různé. Většinou se jedná o pomoc s běžnými úkony, které jsou na ně samotné v daný okamžik trochu moc, třeba nazout si botu, na kterou nedosáhne, vyvézt babičku na vozíku na procházku, pokud sama vozík nerozjede, otevřít těžké „samozavírací“ dveře kamarádovi na elektrickém vozíku a podobně.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Hele, negativní úplně ne, spíše se jednalo o odmítnutí. Ale to dává smysl. Proč člověku pomáhat /ve smyslu dělat za něj/ s něčím, co zvládne sám, ačkoliv v trochu delším časovém horizontu. Pak si na tu pomoc zvykne a zakrní. Kamarádka má babičku, které pořídili k Vánocům vozík na občasné ježdění, a teď ji z toho nemůžou sundat. Takže pokud ten člověk sám má motivaci chtít dělat věci bez pomoci, tak jó, do toho! :) Navíc některé návrhy pomoci můžou trochu vést proti lidské důstojnosti, člověk se pak cítí závislý na druhých a méněcenně.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolovani atd.)?

Tak tělesnému postižení bych zrovna bych řekla, že přístup k nim je rovnocenný. Pokud zanedbám ostatní aspekty. Větší předsudkovost v okolí sleduju proti mentálnímu postižení a sociálnímu postižení. Jakože když člověku chybí noha, dostane ortézu a běhá dál. Chybějící mozkové buňky se takhle snadno nedoplní (samozřejmě to nadlehčuju), stejně tak sociální původ člověk nezmění.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Nad tímhle jsem nikdy nepřemýšlela. Ale třeba u nás v Ově, kde chodím na mše, bych řekla, že jo. Naše fara má vozíčkový nájezd, na fotkách z tříkrálové sbírky je taky "konvoj" vozíčkářů, na mších jich několik parkuje, takže bych řekla, že se v tomhle prostředí asi cítí dobře a vítaně. :)

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Vůbec mě nic nenapadá, nevím, jaký je současný stav, abych mohla jmenovat nedostatky.

Respondent č. 32

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Bohoslužba

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Podle zákona

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Nesetkala

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Jak která služba

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Je zapotřebí postižení mají své duchovní potřeby

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Zapojit je do společenství jako rovnocenne, a nejen je nechat odříkávat modlitby

Respondent č. 33

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

:

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Jeden týden v roce se o někoho na vozíku starám.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Asistent ohledně všeho co daný klient potřebuje.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne, jen sem tam nějaké nedorozumění.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Spíš sociálně izolováni

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

To nevím

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Mohli by se střídát a dopřát jim společenství.

Respondent č. 34

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

úklid domácnosti, sundání šatstva a odmotání obinadel z nohou s bércovými vředy, sprchování, pomoc s oblékáním, úklid postele, zametení a vytření podlahy, uvaření kávy a podání moučnicku, nákup, společnost

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

osobní asistence, trénink paměti

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

její rodina nechtěla věřit, že to všechno musím stihnout za 2 hodiny

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

paní nebyla izolována, měla sestřenici s rodinou, kteří ji navštěvovali, dováželi jí obědy z pečovatelské služby

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

myslím že ano

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

docházky domů – střídání lidí ze společenství v navštěvování nemocných

Respondent č. 35

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Pomoc s přesunem klienta pomocí zvedáku z lůžka na elektrický vozík, pomoc s hygienou, s nasazením oblečení, dopomoc s přípravou jídla, doprovod v MHD na nákup, pomoc s úklidem

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

osobní asistence, pečovatelská služba

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

asi jak kdo, vím, že někdo ze "zdravých lidí" má problém s rozlišením hendikepu (tělesný, smyslový, mentální) mají za to, že jsou to všichni "dementi". Určitě jsou lidé, kteří tyto lidi berou úplně normálně a pomáhají svým přístupem těmto lidem žít co možná nejpřirozenější běžný život...

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

nedokážu odpovědět, nemám zkušenost.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

nedokážu odpovědět, ani podnět pro zlepšení

Respondent č. 36

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

psychologické poradenství

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

asistence, poradenství

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

myslím, že se to zlepšuje

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Myslím, že jsou respektováni, bráni do společenství

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

bezbariérové přístupy, s těmi se ještě málo počítá

Respondent č. 37

1. Jaké je Vaše sociální role?

lékař – neurolog

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Jsem v jedné osobě pečující (otec) dcery s DMO a současně lékař-neurolog, který se na diagnostiku a léčbu o pacienty s hendikepem úzce specializuje. Takže jako pečující otec o dceru s DMO zajišťuji se svojí ženou veškerou péči o ni včetně rehabilitace a ostatní lékařské péče. V rámci své odborné lékařské praxe zajišťuji svým pacientům s hendikepy pohybovými, mentálními, epilepsií a se vším dalším jak diagnostiku, tak terapii – a to i ve spolupráci s dalšími odbornostmi: rehabilitace, ortopedie, psychologie, psychiatrie, ORL, oftalmologie, logopedie, neurochirurgie, protetika, raná péče, Charita apod.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Provozují privátní praxi ambulantního specialisty – neurologa. Náplň viz bod č. 3.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ano, ale velmi výjimečně – a to zpravidla jen při prvním kontaktu s rodiči s dítětem, u kterého jsem jako první (většinou šlo děti v raném kojeneckém věku) diagnostikoval závažný hendikep: většinou DMO či kombinované

postižení pohybové, mentální + epilepsie i jiné. Na moje sdělení o závažném hendikepu dítěte reagovali (opravdu jen sporadicky) někteří rodiče negativně – sdělenou diagnózu a její závažnost prostě odmítli akceptovat, přijmout, nechtěli tomu věřit a asi ve 2 případech odpověděli i slovní agresí..., což vše dovedu pochopit... Ale téměř všichni přesto zůstali v mojí péči a se situací se postupně nějak srovnali... a vzájemné vztahy naše pak byla už dobré, ba výborné až přátelské. Pro ilustraci – za 40 let praxe prošlo přes mne kolem 4 až 5 tisíc případů se závažnými hendikepy...

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Toto mohu zodpovědět opět jak z pozice rodiče dcery s hendikepem, tak jako lékaře, který se péči těchto pacientů věnuje. Naše dcera se narodila ještě za totality – a tehdy to bylo zvlášť těžké. Nejen, že dcera nebyla brána jako rovnocenná ostatním dětem – vrstevníkům – ale podobně jsme na tom byli i jako rodina. Dokonce i vztah kolegů lékařů – až na výjimky – ke mně se někdy až dramaticky negativně změnil. Ocitli jsme se najednou v citelné izolaci, přestože do té doby jsme žili společensky dost rušně. Život se nám diametrálně změnil. Na druhé straně se ale vynořila řada lidí, od kterých bychom to nečekali a kteří k nám byli velmi empatičtí a významně nám pomohli a dosud pomáhají – vznikla řada krásných přátelství trvajících dosud. Dcera byla po celou dobu školní docházky integrována do normální MŠ, ZŠ, gymnázia a dosud dálkově studuje [...] v Praze dálkově – samozřejmě s IVP a os. asistencí. Prosadit to pro ni nebylo nijak lehké, stálo to dost bojů a námahy (včetně i negativních postojů - např. šikany v ZŠ od spolužáček, odmítnutí přijetí na gymnázium v místě bydliště). Takže dceri opak vyšlo vstříc církevní biskupské gymnázium v okresním městě, kde po úspěšné zkušenosti s jejím vzděláváním pak vznikl projekt pro integraci studentů s různými hendikepy a je úspěšně realizován zde dosud, resp. nejen zde, ale i v celé ČR, protože Ministerstvo školství převzalo tento projekt jako vzor pro celou ČR. Přes 30 let od sametové revoluce však dle našich zkušeností i rodin mých pacientů stále očekávané míry přijetí a integrace dětí i dospělých s hendikepy a jejich rodin dosaženo není, přestože mnohé se výrazně zlepšilo. Stát sice finančně lidem s hendikepem znatelně přispěl, ale stále to nedosahuje potřebné minimální úrovně. Také platy osobních asistentů (většinou asistentek) jsou jedny z nejmenších, i když jde o velmi náročnou práci, při které mnoho z nich po 2-3 letech „vyhoří“... Školství se, bohužel, stále nedokáže uspokojivě zhostit úkolu integrace (inkluze) dětí a dospívajících do škol... Dědictví totalitních praktik a přístupů v této sféře i jiných je stále i přes těch 30 let citelně znát!! I když se hendikepovaným podaří nějak – a to i úspěšně – projít integrovaně naším školstvím, tak stejně většina z nich pak nedosáhne uplatnění, resp. pracovního zařazení – chybí chráněné dílny, pracovní místa, hlavně al vstřícnost zaměstnavatelů, ať už OSVČ nebo podniků, organizací... Takže nakonec jsou i tyto absolventi škol izolováni, v ID, doma, ve stacionářích, i ústavech, výjimečně v chráněných bydleních... Sociální rezort si často plete sociální podporu lidí s hendikepem a jejich rodin s úlohou "sociální policie", která si ověřuje, zda sociální podpora hendikepovaných je správně využívána... Bylo by toho ještě dost a dost...

7. Co si myslíte o pastorační a přístup k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

V této oblasti jsou místo od místa v ČR velké až propastné rozdíly. V řadě míst (hlavně měst) fungují Charity, Diakonie, různé stacionáře, Hospicová hnutí, chráněná bydlení a podobná zařízení či služby s napojením na církev či farnosti, které fungují někde výborně, jinde celkem dobře, jinde i hůře a leckde – hlavně odlehle venkovské oblasti – vůbec. Dle mých zkušeností a informovanosti se snad nejlíp obecně úkolu integrace lidí s hendikepem zhostila Diakonie a jiná zařízení hlavně evangelická. V katolickém prostředí existuje řada farností a společenství, která si počínají podobně jako evangelíci – např. salesiáni, jezuité u sv. Ignáce v Praze, řada dalších progresivních farností v Praze a jiných velkých městech. Obecně ale v katolických kostelích a na různých katolických akcích věřící, ale i duchovní, nechápou odlišnost a potřeby lidí s hendikepem – např. vozíčkářům neposkytnou (neuvolní) místo, mentálně postižené, kteří se chovají odlišně (a ostatní „ruší“) – vykazují ven. Duchovní si nechají „dopravit“ lidi s hendikepem na přijímání k oltáři, i když leckde už to pochopili a dělají to tak, že za ním dojdou na místo, kde je, ale v řadě míst je to stále postaru... Je za tím jaksi nevspělost v sociálním citění věřících i duchovních a také značná nezkušenost s nimi – leckdy by chtěli pomoci, ale neví jak, a tak to dopadne leckdy i špatně, např. i tak, že vezmou vozík tak, že vyklopí jak hendikepovaného, tak porazí na zem i toho, kdo vozík tlačí – což se mi stalo s dcerou už několikrát... Hendikepovaní s poruchou řeči, kterým je špatně rozumět, mají problém se zpovědí – kněz jim nerozumí a rodinný příslušník, který by mu to „překládal“, se toho kvůli zpovědnímu tajemství zúčastnit nemůže... Je jen velmi málo kněží, kteří se tohoto úkolu dokážou zhostit úspěšně – např. dcera svoje vyznání napíše na počítači a vytisknuté to knězi předá, ten jí pak dá rozhřešení. Ale pro naši dceru to dokážou jen asi 4 kněží...

8. Kde jsou podle vás v pastorační a v přístupu k lidem s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

⁵ Respondent zde zmiňuje konkrétní vysokou školu, na které jeho dcera studuje. Pro zachování anonymity dotazníku jsme název této vysoké školy vynechali (pozn. P. W.).

Je toho dost a dost! Např. hlavně duchovní by se měli v tomto směru sociálně „dovzdělat“, hovořit o tom, poukázat na řadu těchto problémů v promluvách, vyzvat věřící, aby poskytli místa k sezení hendikepovaným a starým lidem – mladí stále leckde zabírají většinu míst k sezení, místa pro vozíčkáře a jejich doprovod, podávat sv. přijímání postiženým do lavic (nechávat je na kraji lavic – ale ty většinou obsadí c hodící napřed a postižené "pouští doprostřed lavic...!!! Také by měli ostatním navrhnout, aby potřebným spolubratrům s hendikepem a jejich rodinám pomohli, tam kde je to třeba - i jak pomoci... Charitativní organizace, stacionáře a pod. by měli více vycházet vstříc rodinám, které se starají dlouhá léta o své hendikepované nejen odlehčením na pár hodin během pracovních dnů, ale aby se o ně postarali třeba několik dnů nebo týden, aby si pečující příslušníci rodin mohli zajet na dovolenou bez hendikepovaného, protože s ním se jim na dovolené moc neuleví - spíše naopak (s tím máme mnohé zkušenosti - tak už skoro nikam nejezdíme...). Jinak po přečtení předchozího bodu by se dalo vydedukovat ještě hodně nápadů na zlepšení...

Respondent č. 38

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pastorační asistent

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Velmi stručně. Máme syna na vozíku, má 23 let. Nejprve jsme skrze něj s Boží pomocí vytvářeli sociální služby, později jsme začali dělat s touto cílovou skupinou pastorační práci.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Pořádáme duchovní obnovy – týdenní, víkendové, jednodenní, dále poutě, pravidelná společenství v několika městech, duchovní doprovázení, pomoc se začleňováním do církve, do farností, misijní návštěvy. Vše s pověřením otce biskupa. Jsme spolek Vstaň a chod'.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Asi ne přímo. Někdy je na počátku nedůvěra. Někdo, kdo vede více samostatný život, chce co nejvíce využívat běžné aktivity, nechce se přiřadit k těm "více postiženým." Nevidím v tom pýchu, jen snahu žít co nejvíce "normální život". Ale i řada těchto lidí si časem zamilovala naše společenství a stala se jeho součástí.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Bohužel... mnohokrát je velice daleko od slov k činům. Většinou je za tím neznalost, obava, "nedostatek času", ale i pohodlnost. Necht' se zavazovat k nějaké službě. Ano, máme vás rádi, oceňujeme vás, ale máme dost svých starostí. Bůh klepe na mnohá srdce, ale jen velmi málo z nich má otevřeno. Na druhou stranu – na naší duchovní obnově je třeba 20 jezdících a 50 chodících – a všichni nalézají obrovské poklady, takže může to fungovat, máme naději.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Známe skvělý příklad farnosti, kde je žena na vozíku velice hezky zapojena do moha oblastí života farnosti. Ale je za tím neustálé povzbuzování a práce kněze i naše podpora zvenčí. Díky tomu do toho vstupují aktivně samotní farníci. Bohužel těch opačných příkladů je více.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Reknu to příkladem. Na jedné basilice je jeden boční upravený bezbariérový vchod. Když k němu však přijdete, je zamčený, není tam ani žádný zvonek, žádná informační tabulka, žádný kontakt, nic. Tohle mi přijde dost charakteristické. Ale je to i na nás, abychom na tyto konkrétní věci uměli s láskou reagovat. Otevírat oči a srdce.

Respondent č. 39

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

osobní asistence

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Pobytové (domovy) i ambulantní (denní stac. a soc. terap. dílny)

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

občas negativní reakce veřejnosti na projevy lidí s postižením

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

je to stále lepší, ale rozhodně to není ideální

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

u nás v organizaci je to zajištěno dobře, jak to funguje přímo ve farnostech nevím

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

stačí milovat bližního svého jako sebe sama... a projevit tuto lásku skutky

Respondent č. 40

1. Jaké je Vaše sociální role?

návštěvník kostela, příbuzný člověka s handicapem

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

jako asistent ve škole – pomoc při běžných činnostech

4. Pokud jste součástí organizace, která se pečl o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Myslím si, že je naše společnost pořád hodně ovlivněna dobou, kdy tady byla vláda komunistické strany. Případá mi, že jsme je ještě nezačali brát úplně rovnocenně, ale myslím si, že se to lepší. Od spousty států se máme ještě co učit.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Na tuto otázku neumím adekvátně odpovědět. Myslím si, že jsou farnosti, společenství, kde jsou tito lidé adekvátně bráni, dobře integrováni. Ale také jsme se setkala s farnostmi, kde tomu tak není.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Myslím si, že spousta kněží, lidí v duchovní sféře s těmito lidmi neumí adekvátně komunikovat. Neví jak k nim přistupovat. Je to pro ně "nové".

Respondent č. 41

1. Jaké je Vaše sociální role?

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

výuka na ZŠ

4. Pokud jste součástí organizace, která se pečl o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

příprava studentů na práci s TP⁶

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

⁶ Respondent měl patrně na mysli: „příprava studentů na práci s osobami s tělesným postižením“ (pozn. P. W.).

NE!!

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Musíme se ještě hodně učit

7. Co si myslíte o pastorační a přístup k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Neznám terén, tedy neznám odpověď

8. Kde jsou podle vás v pastorační a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Nemohu soudit

Respondent č. 42

1. Jaké je Vaše sociální role?

Sociální pracovník

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Dělám sociální poradenství, vedu jednání se zájemcem o službu, uzavírám smlouvy, revidujeme spolu individuální plán atd.

4. Pokud jste součástí organizace, která se dělí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Sociální rehabilitace

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Setkala jsem se s tím, že pro klienta je těžké přijmout pomoc, protože si chce do určité míry zachovat pocit, že věci zvládne sám.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Myslím, že nejde paušalizovat. Přesto pořád vnímám přístup, kdy k lidem s postižením většinou veřejnost přistupuje s jistým strachem (pravděpodobně pro ně z neznámého). Zároveň vidím i přístup, kdy s těmito lidmi jednájí jako s malými dětmi a neberou je tak jako rovnocenné partnery, kteří o sobě mohou rozhodovat.

7. Co si myslíte o pastorační a přístup k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Myslím si, že ano.

8. Kde jsou podle vás v pastorační a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Vnímám pořád bariéru, pokud někde zmíním, že pracuji pro Diakonii ČCE – lidé mají zkrslé představy o tom, jak v těchto zařízeních s klienty pracujeme. Proto si myslím, že je důležité osoby z okolního světa vtahovat přímo do služeb – dny otevřených dveří, workshopy, festivaly a další.

Respondent č. 43

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

pomoc, podpora, zajištění běžných potřeb

4. Pokud jste součástí organizace, která se dělí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

denní stacionář

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ano, mladý člověk slovně napadl seniorku kvůli pomalé chůzi

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Jsou bráni částečně jako méněcenní.

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Jak kde, ale spíše je přístup dobrý.

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Lidé by potřebovali společenství, životní styl naší doby mu příliš nepřeje. Dobré jsou služby zaměřené na potřeby jednotlivého klienta.

Respondent č. 44

1. Jaké je Vaše sociální role?

ředitel křesťanské neziskové organizace poskytující sociální služby s pastoračním vzděláním, předtím více let osoba přímo pečující

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

poskytování přímé osobní péče a asistence, v duchu přátelství a sdílení křesťanské víry

4. Pokud jste součástí organizace, která se pečí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

pobytové sociální služby registrované podle zákona č. 108/2006 Sb.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ano, párkrát jsme s člověkem s tělesným postižením poslali někam a zase se usmířili

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané, ale trvalo to...

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Lidé s tělesným postižením jsou přijímáni a v rámci možností integrováni, někteří laici a duchovní mají velké porozumění a pochopení pro jejich obecně lidské a speciální potřeby, jiní zas vůbec nevědí, jak k člověku s postižením přiměřeně přistupovat.

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Zásadní nedostatek vidím v malé ochotě a připravenosti členů církve se v životě lidí s tělesným postižením angažovat i jinak než duchovně, mimo církev. Je třeba více ochoty věnovat jim čas i jinak než zajištěním jejich "dovozu" do kostela. U duchovních vidím nedostatek odborné přípravy a odvahy k evangelizaci a pastorači lidí s tělesným postižením.

Respondent č. 45

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pečující osoba

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Hlavní náplní práce bylo a je vzdělávání dětí a mládeže i s tělesným postižením. Žáci i většina rodičů jsou vděční. Vždy mne to pozitivně ovlivňovalo. Kromě předávání a zprostředkovávání poznatků jsem zajišťovala i fyzické potřeby nebo pomáhala asistentce.

Také mám tělesně postiženou sestru a té jsem hodně pomáhala hlavně v dětství...a pokud mne o to požádala – tak i později i nyní...

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Vzdělávání, volnočasové aktivity, fyzioterapie, muzikoterapie, logopedii, canisterapii, psychologické jízdy na koni (občas), kulturní i sportovní vyžití, školy v přírodě, dřívě pobyty u moře – s rodiči. Odlehčovací služba, CENTRUM – stacionář, chráněné bydlení

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Moje sestra mi dělávala jako dítě "naschvály", které mi znepríjemňovaly život. Jinak mám jen pozitivní zkušenosti

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Je to samozřejmě mnohem lepší než dříve. Přesto ve větších městech mohou být tito lidé izolováni – pokud nemají rodinu, která se o ně stará. Líbí se mi dobrovolnická činnost, a co se týče přehlížení nebo nedocení – myslím, že je to o lidech. Celkově naše společnost vnímá tyto spoluobčany správně – v tom jsem optimista

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Co se týče naší farnosti – nevidávám v kostele pravidelně člověka s fyzickým handicapem.... tak nevím, jaký přístup k nim má toto společenství, jak jsou integrováni. Ale předpokládám, že by dostali přiměřené šance se zapojit do života církve a žádný problém by to nebyl.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

No právě – v naší farnosti jsem neviděla nabídky pro tyto osoby – tak nevím, kde jsou?! Možná o tom jen nevím...třeba tady nejsou křesťané fyzicky postižení...?

Respondent č. 46

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Naše středisko se primárně nezaměřuje na osoby s tělesným postižením. Nicméně i tato cílová skupina se může obrátit na některou z našich služeb (OSP, SAS⁷ pro rodiny s dětmi, azylový dům, apod.). Pokud se na nás tato cílová skupina obrátí, jsme schopni mu poskytnout službu. Ve většině případů se tak děje v OSP, kdy řešíme např. dluhovou problematiku, bytovou problematiku, nebo problematiku spojenou s vyřizováním dávek, apod.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Ve většině případů odborné sociální poradenství, popř. ubytování v azylovém domě pro ženy a matky s dětmi v tísni. Nejsme však organizace, která se touto cílovou skupinou přímo zabývá.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Za sebe nemám pocit, že by tato cílová skupina byla společností přehlížena nebo izolována. U nás ve středisku, i když to pro nás není primární cílová skupina, jsme schopni pomoc (máme bezbariérový přístup). Dále u nás ve městě jsou přímo služby, které s touto cílovou skupinou spolupracují.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Naše středisko spolupracuje se dvěma farními sbory. Dovážíme těmto lidem např. potravinovou pomoc). Myslím si, že i pastoraci velmi dobře vnímají a je o ni zájem.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Nedokážu odpovědět – není to naše primární cílová skupina

⁷ Jedná se patrně o služby: odborné sociální poradenství a sociální aktivační služby (pozn. P. W.).

Respondent č. 47

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Jako sociální služba Osobní asistence, pomáháme, aby klienti i klienti tělesným postižením mohli trávit čas dle svého uvážení. Dělal to, co je pro ně důležité, ale co vzhledem ke svému tělesnému znevýhodnění samo dělat nemohli.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Nejsme služba, která by byla vymezena jen pro osoby s tělesným znevýhodněním, ale našimi klienty jsou i lidé s tímto druhem postižení, proto se snažíme rozšiřovat nabídku fakultativních služeb, aby lépe odpovídala potřebám klientů i s tímto druhem postižení.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Setkali jsme se situaci, kdy klient ještě nebyl úplně smířen se svým stavem, proto bylo pro něj velmi těžké přijmout pomoc naší služby, i když to pro něj bylo ohrožující, ale velmi citlivým přístupem osobního asistence se nám podařilo pomoci klientovi i v tomto případě.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Na tuto otázku je velmi těžké odpovědět, dle mého názoru se společnost snaží vyvážit příležitosti osobám s tělesným postižením, ale je před námi ještě mnoho a mnoho let snažení. Typickým příkladem je bezbariérový vchod a následně úzký výtah, do kterého se klient s robustnějším inv. vozíčkem nevezle. Další mě napadá systém pro získávání příspěvků na úpravu domácností, aut je dle slov klientů příliš složitý. Raději dlouhá léta žijí v domácnostech, které zcela nevyhovují jejich potřebám.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Respondent č. 48

1. Jaké je Vaše sociální role?

Duchovní

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Zpověď, svaté přijímání, povzbuzení

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Spíše izolováni

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Asi nelze odpovědět nějak všeobecně, záleží na farnosti, na společenství, na tom, jestli si člověk o pomoc řekne... Jsou lidé, kteří si o pomoc neřeknou (např. jedna paní, co je skoro hluchá, nikomu to neřekne, až jednou přišla, že by ráda kázání na papíře, jestli ho mám). Jsou lidé, kteří díky svému hendikepu neberou ohled na ostatní, např. babičky s problémem udržet moč vůbec nezajímá, že je tam stovky jiných, kteří by si i rádi poslechli v kázání něco povzbudivého. A tak se stávají i kuriózní situace, kdy je kněz za jedno kázání, v optimální délce pochválen, že to bylo moc hezké, a nejmenovaná babička mu nadá, že to bylo moc dlouhé. Jediným kritériem pro ně je, aby mše

nebyla moc dlouhá... Je potřeba hledat kompromis, nikdy se člověk nezavděčí všem. To ovšem neodpovídá na otázku lidí s tělesným handicapem, vím. Ochotní lidé jsou, ale není to, co bývalo. V ohláškách jsem prosil, kdo by byl ochoten vzít v neděli na mši autem lidi z Alzheimer centra, opakoval jsem to 2x – nikdo. Na druhou stranu jedna paní chtěla, někdo se přihlásil, a ta, když se dozvěděla, kdo by to měl být, tak ohmula nos, že toho nechce. Ti, kteří se na mše nedostanou, samozřejmě po pořádání kněz měsíčně se svátostmi navštěvuje. Takže nic není ideální. Na jedné straně pořád jsou ještě lidi, kteří jsou ochotní pomoci, na druhé straně postižení či potřební jsou taky lidé se svými mouchami a nemusí to být jednoduché.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, at' už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Rezervy jsou určitě v dobrovolnících, kteří by je mohli navštěvovat. Naše charita k tomu přistupuje myslím dobře a odborně, ale jde o to sehnat ochotné lidi, což bývá zpravidla určitým problémem.

Respondent č. 49

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Bez problémů, běžné poskytování občanského poradenství.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Odborné sociální poradenství ve věcech občanského, rodinného a insolvenčního práva.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí at' už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

Ne.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Jsou bráni jako rovnocenní.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

K této otázce se nemohu vyjádřit, protože o tom nic nevím.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, at' už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Nevím.

Respondent č. 50

1. Jaké je Vaše sociální role?

Pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

sociální šetření u osoby s tělesným postižením – rozhovor, analýza potřeb

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

pečovatelská služba

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí at' už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli? Můžete ji případně v krátkosti popsat?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

je na ně nahlíženo jako na téměř rovnocenné, ale nejsou vždy chápáni

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

asi jak kde

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

odstranění bariér v budovách, navázání osobního kontaktu ze strany duchovních a vedoucích různých aktivit, aby lidé s handicapem vnímali konkrétní zájem o ně a jejich přítomnost ve společenství a mohli snáze překonat nejrůznější obavy

Respondent č. 51

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

Pečující osoba

2. Přišel / přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Přišel

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmito lidmi?

Asistence při některých každodenních činnostech – aplikace mastí, zavazování bot atp.

Úklid, praní atp. Doprovod při lékařských prohlídkách. Asistence při rehabilitaci.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Součástí organizace nejsem... 😊

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

Nevzpomínám si na žádnou negativní reakci.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Lidé s tělesným postižením byli dříve na okraji společnosti a jejich existence byla považována za něco nežádoucího. Mám dojem, že se situace v tomto ohledu v posledních letech hodně zlepšuje. V současné době, zdá se mi, je společnost rozdělena na ty, kteří pochopili, že osob s tělesným postižením se není třeba bát a že jsou to lidé jako všichni ostatní, ba dokonce že se od nich lze leccemu přiučit, a na ty, kteří je stále vnímají negativně a v lepším případě je přehlížejí.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Myslím si, že vždy záleží na konkrétních lidech – na kněžích i laicích. Obzvláště kněz má veliký vliv na to, jak se k dané osobě s handicapem farnost postaví. Je velkým přínosem, když má člověk s tělesným postižením ve farnosti nějakou úlohu, vykonává nějakou službu. To je však možné, pouze pokud duchovní správce překoná počáteční pochybnosti a je ochoten vyjít vstříc požadavkům toho člověka.

Obávám se však, že ve velké většině případů je osoba s tělesným postižením spíše „trpěna“ a její účast na životě farnosti je omezena pouze na návštěvu nedělní mše svaté. Velký vliv má v tomto nejbližší rodina, obzvláště rodiče v období dětství a dospívání. Účast na akcích pro děti a mládež často vyžaduje kreativní řešení, které může být rodiči vnímáno jako příliš velká komplikace.

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Především ve starších kostelech jsou pro mnoho osob s tělesným postižením problémem schody. Ne všude se daří najít nějaké řešení a často je to bráno tak, že pro jednoho nebo dva lidi nemá smysl nic speciálního vymýšlet. Další oblastí, kde by mohla jednotlivá společenství přispět, je doprava. Pro osoby s tělesným postižením se obtížné dostat se do kostela na mši, na faru na biblickou hodinu atp. a nemají vždy někoho, kdo by je mohl dovézt. Mnoho zdravých lidí však autem jezdí...

Obecně by bylo třeba, aby se požadavky osob s handicapem lépe komunikovaly, aby tak lidé s tělesným postižením mohli sami vyjádřit své potřeby a řešení se hledalo společně.

Respondent č. 52

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

Jsem pracovník neziskové organizace.

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano.

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Klient, osoba s postižením, měl zájem o sociální službu osobní asistenci. Společně jsme nastavili individuální plán péče na osobním sociálním šetření a domluvili spolupráci.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Osobní asistenci

Dobrovolnické programy

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

Ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolovani atd.)?

Nezažila jsem osobně žádné negativní reakce okolí vůči osobám s postižením. S touto cílovou skupinou však pracuji okrajově. Myslím si, že lidé, kteří s cíl. skupinou osoby s postižením nepracují nebo ji neznají mají předsudky, obavu, nezájem, strach např. spolupracovat, nepřizpůsobené podmínky pro práci (vozičkáři apod.).

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Situaci nemám dobře zmapovanou, myslím si, že v prostředí farností jsou tito lidé zřejmě přijímáni lépe, možná i více zapojováni.

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Více se věnovat této oblasti i na sociálních školách (pastorace osob s postižením), více se těmto lidem "otevřít" a dát jim prostor se realizovat, mluvit o tom. Možná vnímám i větší aktivní iniciativu ze strany samotných osob s postižením. Je to však pouze domněnka, situaci neznám do hloubky.

Respondent č. 53

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

Sociální pracovnice

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

Ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

U zdravotně postižených dětí se jednalo o aktivizační a rozvojové činnosti, rozvoj jemné/hrubé motoriky, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, zajištěním dobrovolníka pro volný čas a případné doprovody. S rodiči těchto dětí jsem řešila stabilizaci finanční situace rodiny – zajištění dávek pro osoby se zdr.⁸ Postižením, zajištění prostředků z nadací a nadačních fondů, podpora rodičů, hledání možnosti odlehčení při péči o děti (odlehčovací pobyty aj.), hledání speciálních MŠ/ZŠ, svépomocných skupin, navázání na PPP/SPC, pomoc při vyhledávání odborných informací a zajištění osobních asistentů. Zprostředkování kontaktu na navazující sociální služby.

U dospělých osob se zdravotním postižením se převážně jednalo o doprovody, pomoc při komunikaci na úřadech (+ vedení pracovníků úřadů, aby komunikovali přímo s doprovázenou osobou, nikoli se mnou), pomoc při zajištění dávek pro osoby se zdr. postižením. V některých případech se jednalo o nácvik trasy, pomoc při zajištění asistenčního psa/elektrického invalidního vozíku, hledání bezbariérového bydlení, vyhledávání bezbariérových lékařů popř. pokud se jednalo o zdr. Postižené rodiče i bezbariérových školek/škol, tak, aby tam mohli vodit své děti. Nepřímou zakázkou bylo často posilování zdravého sebevědomí, popř. zprostředkování pozitivní zkušenosti s lidmi bez handicapu (někteří klienti byli apriori negativně ladění vůči osobám bez zdravotního postižení kvůli předešlým negativním zkušenostem).

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Osobně pracuji jako sociální pracovnice Sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, a Doprovázení pěstounských rodin – v obou službách mám jak dospělé, tak děti se zdravotním postižením nejrůznějšího spektra. Dále jsem koordinátorkou dobrovolníků navštěvujících děti v Dětském centru (bývalém kojeneckém ústavu), kde se nachází velká část dětí se zdravotním postižením. V naší organizaci – místní pobožce, máme také službu Osobní asistence a Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, v těchto službách pracují kolegyně. Naše organizace poskytuje osobní asistenci také v řadě center po celé České republice. V jednom centru

⁸ Respondent zkratkou „zdr.“ zkracuje přídavné jméno „zdravotní“, viz také dále (pozn. P. W.).

se věnují dovozu dětí se zdravotním postižením do škol a stacionářů. Naše organizace také pořádá jednou za rok celorepublikovou pouť pro osoby se zdravotním postižením upoutané na vozík a jednu zahraniční pouť.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

Ano, setkala. S oběma variantami.

V případě negativních reakcí okolí se často jednalo o opovrženlivé pohledy, urážlivé komentáře, příležitostně neochota zpřístupnit bezbariérový vchod na úřad, který je běžně zamčený a je dostupný pouze po zazvonění, nicméně zvonek je umístěn tak, že se k němu např. osoba na vozíku nedostane. Výjimečně jsem se setkala s neverbálními projevy naštvání/obtěžování u řidičů MHD. Stejně tak se příležitostně setkávám s tím, že při jednání na úřadech mají někteří pracovníci tendence jednat spíše se mnou jako doprovodem, než s klientem se zdr. postižením. Předpokládají tak, že daný člověk není schopný svou záležitost vyřešit. Jednou se mi dokonce stalo, že se mě pracovnice ptala, zda je paní vůbec svéprávná a zda se umí podepsat. Přitom se jedná o maminku, která pečuje o své dvě děti.

Co se týká negativních reakcí přímo osob využívajících pomoc, setkávám se s ním spíše výjimečně. U většiny osob je jejich reakcí spíše vděk za přijetí jejich osobnosti i s handicapem, za poskytování služby. V jednom případě jsem však měla klientku, která měla velmi silné negativní předsudky vůči pomáhajícím pracovníkům. Ty dle jejích slov vycházely ze špatné zkušenosti, nicméně po dlouhodobější spolupráci se domnívám, že se do velké míry jednalo i o osobnostní naladění klientky a její povahové rysy. Byla manipulativní, velmi se vracela k negativním předchozím zkušenostem, snažila se využívat službu i nad rámec našich možností, v případě nastavení hranic reagovala podrážděně, výčitkově, „útočila na city“ pracovníka. Byla velmi vztahovačná a domýšlivá, o to těžší byla spolupráce, protože si vysvětlovala řadu věcí úplně jinak, než byly myšlené pracovníkem. Ačkoli měla klientka rodinu, domnívám se, že trpěla velkým sebenepřijetím a vnitřním zraněním.

Další negativní zkušeností je chování některých lidí vůči jejich asistenčním psům, kteří je v některých případech považují za věci/pomůcku, na kterou mají každých 5 let znova právo. Starou odstranit, pořídit si novou. Bez citu, bez emocí, bez péče.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Z dosavadních zkušeností mám pocit, že je stále řada bariér, které tyto osoby vyčleňují z většinové společnosti. Také se setkávám s negativními předsudky a ponižováním (např. maminka na invalidním vozíku přece nemůže vychovávat děti, pán bez končetin je nazýván „mrzáček“ aj.). Na druhou stranu si všímám velkého pozitivního posunu v některých oblastech – bezbariérovost města, kde pracuji, v kině jsem se setkala s místy vyhrazenými pro osoby na vozíku, tato místa jsou k nalezení i na parkovištích nákupních center..., budování bezbariérových přístupů se též poměrně hodně lepší, většina nákupních center má výtahy a je bezbariérová, nové tramvajové zastávky se rovněž budují bezbariérově, nové autobusy a tramvaje jsou nízkopodlažní, jsou značené v jízdním řádu, řidiči v autobusech jsou více méně ochotní sklápět plošiny pro vjezd, v mém pracovním městě je dostatek dostupných sociálních služeb pro osoby s rozmanitými zdr. postiženími pro rozmanité věkové kategorie. Pozorují rovněž posun v jednání úředníků s lidmi se zdr. postižením.

Během doprovodů mám pocit, že většinová společnost snáze přijímá děti se zdr. postižením, než dospělé osoby. Nicméně i u doprovodu dospělých se setkávám i s pozitivními pohledy, reakcemi, vstřícností okolí, pomocí při náročných projezdech, podržení dveří aj.

7. Co si myslíte o pastoraci a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

V této oblasti profesní zkušenost nemám, z naší farnosti vnímám dva postoje lidí:

1. Někteří lidé omezují kontakt s osobami se zdr. postižením, protože neví, jak se k nim chovat, jak s nimi jednat.
2. Někteří lidé jim věnují více pozornosti a péče, mají s nimi soucit a snaží se jim ho projevovat, pomáhat.

Co se týká postoje kněze, je profesionální, těmto lidem vychází vstříc, aby mezi ním a jimi nevznikala sociální bariéra.

Dle mého názoru je velmi důležité nechat lidem se zdravotním postižením prostor pro svou realizaci, zapojovat je do dění a napomáhat jim do té míry, kolik je to skutečně třeba. Myslím, že velkou roli v této otázce hraje společná komunikace a trpělivost (nechat prostor a čas dané osobě, ať může věc vykonat sama) a vnímavost. Přehnaný soucit je dle mého názoru na škodu, protože danou osobu degraduje, snižuje jeho samostatnost, jeho dovednosti a schopnosti. Naopak velmi se mi líbí, když se u nás ve farnosti upravují podmínky tak, aby byla daná osoba co nejsamostatnější a byla co nejméně odkázaná na pomoc okolí (úprava vchodu do kostela tak, aby bylo možné přejet schodek na el. Inv. vozíku, přístupnost letáků a katol. tiskovin i hostií tak, aby se k nim dostala i osoba na vozíku, možnost „zaparkovat“ vozík tak, aby daná osoba viděla a mohla se tak účastnit na mši aktivně. Cení si i toho, že náš kněz navštěvuje osoby se zdravotním postižením u nich v domácnosti, když nemohou dorazit na mši

sv. do kostela. Mám radost i z kněžvých pravidelných návštěv Domova pro seniory, kde se nachází i lidé se zdr. postižením. Domov pro seniory poskytl k dispozici kapli, pracovníci sváží zájemce na mši sv./bohoslužbu slova...

8. Kde jsou podle vás v pastoraci a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Osobně vnímám jako velkou zakázku podpora sebevnímání těchto osob, jejich sebezpřijetí a posílení zdravého sebevědomí tak, aby neupadali do role zatrpklých, zraněných jedinců, kteří se brání potenciálním útokům preventivní nedůvěrou, podezřívavostí i negativním postojem vůči většinové společnosti.

Respondent č. 54

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

Pečující osoba – matka

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Jako matka pečuji o dítě s DMO od jeho narození – denně s ním rehabilituji (v mládí 4-5krát denně, na ZŠ postupně 3-2krát denně, od gymnázia až do současnosti 1x denně – stále Vojtovu metodu, která jako jediná má vliv na mozek). Potřebuje pomoci s veškerou činností: pomoc při umývání, čištění zubů, oblékání, pomoc na toaletě, přenášení nebo přesouvání z postele, na vozík, do auta, do vany, ... , příprava a porcování jídla, podání čehokoli (knihy, telefonu,..., ač se naučil psát, je to pro něj velmi obtížné a namáhavé – proto i pomoc při učení- psaní úkolů, zápisky, psaní při počítání, listování v sešitě, v knize, často i předčítání, protože dlouhodobé sezení (ještě po půldenním sezení ve škole) je pro něj moc náročné a únavné – a sám si vleže knihu nebo sešit neumí držet – což pro mě znamená zvládnout téměř veškeré učivo znovu. Dále vyřizování čehokoli – od obtížného získávání vozíků, plošiny, - přes různá vyřizování na úradech, dotazníky až po časté doprovody k lékařům-specialistům, plánování operací (včetně doprovodu v nemocnicích). Každodenní vození do škol.

S věkem jsou to potřeby různé, ale asi stále náročnější na čas.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

Od okolí asi jo. Stále mám pocit, že nikdo nechápe, že máme málo času – když někam jdeme: sama na sebe potřebuji na všechno max. do čtvrt hodiny, ale když jdeme spolu, tak nám hodina nestačí, a to myslím že jsem rychlá v porovnání s okolím, jak vše dělám automaticky a stále dokola (přesun z postele na vozík, z vozíku na toaletu, zpátky na vozík, umývání, oblékání, obouvání, jídlo, přesuny po bytě, do garáže, z vozíku do auta, naložení vozíku.....pak zase vyložení vozíku, vyložení z auta, svlékání.....pak zase domů to samé: oblékání, nakládání...takže někdy si opravdu rozmyslíme, zda někam jít či ne. A to se týká všech činností a máme také pouze 24 hodin denně. – A dále nikdo nechce pochopit, proč mu pomáhám s učením, nedokážu vysvětlit, že kdybych to nechala pouze na něm, tak to nezvládne ne proto, že by nebyl chytrý, ale proto, že by to časově nezvládl. Každý druhý si rychle otevře telefon, který si lehce odněkud během sekundy vyndá, lehce otevře knihu, sešit, notebook nebo co potřebuje. Ale syn si o všechno musí říct, všechno trvá, než najdu, než mu podám, než ho někam přesunu, taky nejsem neustále po ruce, mám i jinou práci v domácnosti atd. Vždycky mu chybí poznámky ze školy, které si každý udělá sám a takové, jaké mu vyhovují – kdežto on je odkázaný na poznámky, které mu zapíše asistent a až doma uvidí, co v nich je, co mu v nich chybí, čemu z toho rozumí a čemu ne, co přečte a co ne.... A také jsme někdy rádi, když nám zbude čas i na něco jiného, než na povinnosti, učení, cvičení... Ani se už nesnažím to komukoli vysvětlovat. A mrzí mě pak, když nám někdo vyčte, že nepříjeme. Protože zase na druhé straně, když máme čas my, tak ho nemají ostatní.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Myslím, že hodně záleží na tom, zda se okolí s někým takovým již setkalo, či ne. Mám zkušenost právě zase ze školy. Ze začátku se často většina snažila přehlížet, ale když poznají, že dotyčný normálně a slušně komunikuje, snaží se zapojovat do hovoru, je aktivní, přátelský, semtam zavtipkuje, tak většinou asi změní názor. Máme dobrou zkušenost i z gymnázia, kde i učitelé při loučení byli dojatí, když odcházel – sami prý byli překvapeni, jak jim bude chybět (a musím říci, že nás zprvu odrazovali, snažili se nám naznačit, že to asi nezvládne atd). Ale většinou pokud jsme někde, kde nás nikdo nezná (myslím v ČR), tak protože syn má kulatější záda, tak sedí trochu shrbeně, ne vždy pohodlně, tak je často vidět něco jako nezáměr (a přesto velká zvědavost), někdy přehlížení, často soucit (který nikomu z nás nepomáhá). Protože rádi cestujeme, tak mám pocit, že v jiných zemích to lidé berou více samozřejmě a normálně. Opravdu si myslím, že je to hlavně tím, že zdraví lidé u nás ani nemají zájem se s takto nemocnými moc potkávat, ale je to velká škoda, protože ač se tomu všichni diví, tak musím říci, že takový člověk vlastně velmi své okolí obohatí. Ale zjistí to jen ti, kterým není líto času, a těch moc v naší blízkosti není. Dokonce jsem se setkala s názorem od hodně blízkého člověka, který mi asi před 2 lety doporučil, abychom přemýšleli syna dát do stacionáře. Dodneška to úplně nechápu, proč bychom to měli dělat.

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Asi jde o to si vždycky na začátku nějak zvyknout, protože si myslím, že nikdo neví, co každý člověk potřebuje, protože každý je na tom úplně jinak – z naší strany si nemůžeme stěžovat, vždycky byla snaha pomoci.

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Jeden z nedostatků je určitě bezbariérovost, i když to je pouze hmotná pomoc. Přístup, jako takový, je určitě jako všude o lidech. S každou změnou člověka se něco změní. Napadá mě pouze to, že lidé s takovým postižením si vlastně celý den o něco pořád musejí říkat. A proto žádají jen o to nezbytně nutné, ale už nikdy ne o to, co by rádi, co by je mohlo, někdy už v tak těžkém životě, potěšit. Tak snad kdyby si někdy někdo našel více času (tím nemyslím dnes tak vyčerpané kněze), spíše někoho, kdo by oželel tak nutné telefony, počítače, televizi, různé „důležitější“ aktivity, které nakonec někdy nic užitečného nepřinesou.

Respondent č. 55

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

sociální pracovník

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Při studiu na vysoké škole a poté deset let jsem pracovala s dětmi a dospělými se sluchovým a kombinovaným postižením. Pracovala jsem jako osobní a pracovní asistent, poté jsem pracovala v soc. službě raná péče jako poradce rané péče (individuální práce s dětmi, hlavně rozvoj psychomotorických funkcí a komunikace), dále jsem pracovala s rodiči těchto dětí.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

Nyní pracuji v SAS a ve službě doprovázení pěstounských rodin – zde už více působím jako sociální pracovník, pomáhám rodičům zajistit co nejlepší péči o děti se zdravotním postižením - např. vyhledání vhodné MŠ, ZŠ, rehabilitaci, komunikaci, aj.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

ne

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Myslím si, že lidé s handicapem jsou pro společnost „jiní“. Setkala jsem se s oběma přístupy – někdo je k těmto lidem příjemný, zeptá se jich, zda chtějí pomoci a někdo se vyhýbá kontaktu s nimi.

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Nevím, nemám s pastoračí zkušenost v této oblasti.

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Nemohu odpovédět, nevím.

Respondent č. 56

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

PRACOVNÍK CHARITY

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

ANO

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

VĚTŠINOU ŘEŠENÍ PRACOVNĚPRAVNÍCH ZÁLEŽITOSTÍ

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

PEČOVATELSKÁ SLUŽBA, OSOBNÍ ASISTENCE A OPLECHOVACÍ SLUŽBY,
DENNÍ STACIONARIE

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

NE

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

JE ZRE VĚKŮ POSUN - BEZBARIÉROVOST CHODNÍKŮ, INSTITUCÍ, VLAKŮ, ...

7. Co si myslíte o pastorační a přístup k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

NEJSEM ZKUŠENOSTI - NEPOHU PAST DOBŘE

ZHODNOTIT

8. Kde jsou podle vás v pastorační a v přístup k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

FARNOSTI - UČESÍ INTEGRACE DO SPOLEČENSTVÍ

Respondent č. 57

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

ANO

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

TĚLESNÉ POSTIŽENÍ PŘI PÉČI
NENÍ KAS TAK VELKÝ PROBLÉM. POKUD
SPOLUPRACUJÍ A KOMUNIKUJÍ JE
TO K BEZ PROBLÉHU

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

NENÍ TO PRAVIDELNOU NÁPLNÍ MĚ
PRÁCE. PÉČI SPÍJĚ O SENIORY.

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

NE

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

TĚŽKO ŘÍCT, MYSLÍM, ŽE SE
SITUACE ZLEPŠUJE,

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

NEJDOVEDU ZHODNOTIT

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

NEVÍM

Respondent č. 58

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

sociální pracovník

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

přímá služba
odborná asistence
domní stacionáře

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

ano

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?
7. Co si myslíte o pastorační a přístup k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?
8. Kde jsou podle vás v pastorační a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

7 a 8) nemohou poradit

Respondent č. 59

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

ANO

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

*PORADENSTVÍ PŘI ZATVÁŘOVÁNÍ KOMPENZAČNÍM
POMŮCKAM*

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

*TRÉNINKOVÁ KOMPENZAČNÍ POMOČEK
PÉČOVATELSKÁ SLUŽBA*

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

NE

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

JSOU RAVNOCENNÝMI OBCĚMY

7. Co si myslíte o pastorační a přístup k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

POKUD BY MĚLI ZÁJEM, VRČÍTE

8. Kde jsou podle vás v pastorační a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

NEVÍM

Respondent č. 60

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

pracovník charity

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

ano

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

Při práci jsem postupovala opatrně, jelikož nemám až takové zkušenosti v této oblasti.

4. Pokud jste součástí organizace, která se dělí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

pečovatelské služby

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

Ano. Reagoval na mě - negativně klient, kterému jsem poskytovala péči poprvé. Projít se, ať po mém odškodě. Byl to klient, se kterým jsem měla jako organizace špatné zkušenosti. (Dlouhodobé problémy)

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

Řekla bych, že jsou spíše soci. izolováni z důvodu nedostatku znalostí v rodinách.

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

Myslím si, že v našem regionu jsou v této oblasti větší možnosti.

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

Respondent č. 61

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

pracovník služby

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

ano, často

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

často rozhovory při administrativní službě,
přímo péče při výkonové/pečovatelské práci

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

pečovatelskou službu
asistenci
odlehčovací služby } vše o domácnostech
klíčů

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

- někdy nastává i s blízkými příbuznými
- jak se lidé chovají, a kdo je pečovatelský - vyjeví,
jak se mají věci,
někdy jim ukážete postavení, někdy i negativní

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

- jak kdy a jak kde
- většinou ~~je~~ jen připravená pozitivní

7. Co si myslíte o pastorači a přístupu k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

nebo

8. Kde jsou podle vás v pastorači a v přístupu k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, at' už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

právní pomoc a lepší technické postupy

Respondent č. 62

1. Jaké je Vaše sociální role (pečující osoba, pracovník charity, duchovní, pastorační asistent...)?

PRACOVNÍK CHARITY

2. Přišel/přišla jste při výkonu své práce do styku s člověkem s tělesným postižením?

ANO

3. Pokud ano, jak probíhala vaše spolupráce či pracovní náplň s těmi to lidmi?

PRACUJI V KANCELÁŘI. KDYŽ ČLOVĚK S TĚLESNÝM
POSTIŽENÍM PŘIJDE PODPORU MU S ČÍTKOU, CO POTŘEBUJE. A O JAKOU
POMOC SI SÁM ŽEHNĚ.

4. Pokud jste součástí organizace, která se péčí o osoby s tělesným handicapem přímo zabývá, tak jaké konkrétní služby těmto lidem nabízíte či poskytujete?

ODLEHČOVACÍ SLUŽBA
OSOBNÍ ASISTENCI
JEČUVATELSKOU SLUŽBU

5. Setkal/setkala jste se při poskytování pomoci osobě s tělesným postižením i s negativní reakcí ať už od okolí, nebo přímo od člověka, kterému jste konkrétní pomoc nabízeli?

KONKRÉTNÍ OSOBA MI SÁMĚ ŽEHNĚ S ČÍM CHCE
A S ČÍM NECHCE POMOCTI.

6. Jak se díváte na přístup společnosti k těmto lidem (jsou bráni jako rovnocenní spoluobčané nebo jsou stále přehlíženi, sociálně izolováni atd.)?

JÉ TO ASI LEBŠÍ NEŽ DŘÍVE, ALE TĚŽKÉ NĚ
NA TAKOVÉ ÚROVNI, NA JAKÉ BY MĚLO.

7. Co si myslíte o pastorační a přístup k lidem s postižením v jednotlivých farnostech a křesťanských společenstvích (jsou v těchto společenstvích dobře integrováni, je brán ohled na jejich speciální potřeby ze strany duchovních, ale i laiků, atd.)?

TOTO OSOBNĚ NEDOKUJU PŘESVĚDČIT.

8. Kde jsou podle vás v pastorační a v přístup k lidem k s tělesným handicapem ještě nedostatky? Co by pro tyto lidi mohly, ať už jednotlivé farnosti nebo křesťanské charitativní organizace, ještě udělat?

VIZ. BOD 7